

קובץ גליונות

פרשת תרומה

ממרחן ורבחן גדולי ומאורי הדור

- דברי שי"ח
- דרכי החיזוק
- פניני השוקי חמד
- מציון מכלל יופי
- תורת רבותינו
- שיעור חומש
- רביד הזהב
- ממעין החיים
- דברי השירה
- מים חיים
- מסביב לשולחן
- פרקי עיון
- דובב שפתים
- גאון יעקב
- דברי אמת
- נפשו גחלים תלהט
- פנינים משולחן רבינו
- שלמים מציון
- יהי ראובן
- פתח העירוב

במלאות 5 שנים

להוצאת ה"קובץ גליונות"
מסובסד ע"י כמה נדיבי לב במחיר מיוחד

ברכת מזל טוב

לידידינו החשוב הר"ר דוד לבקוביץ שליט"א
לרגל שמחת נישואי בתו הכלה עדינה אידל שתחי'
עב"ג החתן יהודה אריה נ"י בן הר"ר ישראל קלרמן שליט"א
זכות הלימוד בקובץ מוקדש להצלחת הזוג הצעיר
שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על אדני התורה והיראה

ניתן לשלם גם במכשירי
'קהילות' ו'נדרים פלוס' ע"ש קובץ גליונות

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א
הקדישו ע"ג הקבצים את יקיריכם באחת משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול
להגדיל תורה ולהאדירה.

שלח	י"ט סיון		
קרח	כ"ו סיון	תצוה	י"א אדר א'
חוקת	ג' תמוז	כי תשא	י"ח אדר א'
בלק	י' תמוז	ויקהל	כ"ה אדר א'
פינחס	י"ז תמוז	פקודי	ב' אדר ב'
מטות	כ"ד תמוז	ויקרא-זכור	ט' אדר ב'
מסעי	ב' אב	צו	ט"ז אדר ב'
דברים	ט' אב	שמיני - פרה	כ"ג אדר ב'
ואתחנן	ט"ז אב	תזריע	א' ניסן
עקב	כ"ג אב	מצורע-שבת הגדול	ח' ניסן
ראה	ל' אב	חג הפסח	ט"ו ניסן
שופטים	ז' אלול	קדושים	כ"ט ניסן
כי תצא	י"ד אלול	אמור	ו' אייר
כי תבוא	כ"א אלול	בהר	י"ג אייר
נצבים - ראש השנה	כ"ח אלול	בחוקותי	כ' אייר
וילך - שבת שובה - יו"כ	ו' תשרי	במדבר	כ"ז אייר
האזינו - חג הסוכות	י"ג תשרי	נשא - חג השבועות	ה' סיון
		בהעלותך	י"ב סיון

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם
ובכל עניני הקובץ
ניתן לפנות למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל: k.gilyonot@gmail.com

לקבלת הקובץ במייל
 ניתן לשלוח בקשה
 למערכת 'קובץ גליונות'
kovetz+subscribe@googlegroups.com

יו"ל בסיוע:

יתדות תשמו

להחדרת ערכי

היהדות ע.ה.

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
 "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי
 הכנסת,
 יש ללחוץ על לחצן
 'קופות נוספות'
 ובחיפוש קובץ גליונות,
 או בטלפון:
נדרים פלוס:
 03-7630585 שלוחה- 486
קהילות:
 073-2757000 שלוחה- 4311
 או בהעברה לבנק: מרכנתיל-
 17
 סניף: 745
 מס' חשבון: 71262
 ע"ש קובץ גליונות

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

כל השביעין חביבין

התרגשות ורעדה לופתת בנו, עת אנו זוכים להגיש לפני בני התורה בארץ ובגולה, את הגליון הפותח של שנת השבע.

שש שנים (!!) תמימות של סייעתא דשמיא, מולם שזים לטובה, בהם זמינו להוציא מידי שבוע את הגליון הנפלא 'דברי שי"ח' שיצא קזו בכל הארץ, ונקרא בצמאון על ידי רבבות אלפי ישראל, במהלכם זמינו לשפר ולהוסיף כהנה וכהנה בכל מיני אופנים כדי להרבות זיכוי הרבים.

מטרת הוצאת הגליון היתה ועודנה, אחת בלבד: להרבות דברי תורה. להפיץ במשנתו של רבינו שר התורה מרן שליט"א. ולזכות את אלו שאין בהישג ידם, את הפנינים הנפלאים מתורתו שליט"א, על פרשת השבוע. אין לנו כל מונת רווח, כבוד, ממון וכדומה.

זה המקום והזמן, להודות לכל בני הבית של מרן שליט"א, העומדים על המשמר והעוסקים במלאכת ציבור, ולמאות התלמידים של מרן שליט"א, המזכים אותנו ושולחים מתורתו, לאלפי הקוראים העומדים לימינו, וכמובן, לאלו שנדבה ליבם להחזיק את ארון הקודש.

המשך בעמוד הבא

פשט על הפרשה

"לכל כלי המשכן בכל עבודתו וכל יתדותיו" (כו, יט)

פירש"י הוא יתדות ליריעות המשכן תחובין בארץ שלא תהא הרוח מגביהתן, וכו' בברייתא דמה"מ פ"ה, וצ"ע הרי לברייתא דמה"מ היו יריעות התחתונות גבוהים ב' אמות מהארץ והעליונים גבוהים אמה כדפירש"י לעיל ואיך תוחב היתדות בארץ ואי משום חצי היריעה שתסרח אחורי המשכן שם א"צ יתדות שהרי היתה נגדרת בארץ וצ"ל שהיו יתדות גדולים יותר מב' אמות ותחבום בארץ וצ"ע.

יל"ע למה לא מנה הכתוב הכבש בכלי המשכן ורש"י פי' דנלמד מדכתיב לא תעלה במעלות וגו'. ואפשר דכבש לא ה' מצוה לעשותו אלא כל פעם שהעמידו המזבח עשו לו כבש ואח"כ סתרוהו ואפשר דאין כלל דינים לכבש ממה לעשותו ואפשר לעשותו גם מחול והעיקר שיעלו דרך כבש ולא דרך מעלות ואע"ג דהכבש מעכב ומקדש וגם יש בו דין לא תניף עליו ברזל היינו משום שנטפל למזבח ומ"מ י"ל שאין חיוב מה"ת איך לעשותו ובמקדש עשאוהו מאבנים כדתנן בפ"ג דמדות (שוב ראיתי ברש"י זבחים פ"ז א' ש"כ' ומשחת את המזבח את לרבות הכבש וצ"ע).

(שעמא דקרא)

עלי שי"ח

"תקנות נגד משולחים"

בימים אחרונים נכנס אל רבינו רב קהילה עשירה ומכובדת מארצות הגולה, במהלך הביקור הוא שאל מספר שאלות הנוגעות לו ולבני הקהילה. חלק מן השאלות עסקו בעניני צדקה.

אצלינו, אמר הרב, יש בקהילה מספר גדול של עשירים ותומכי תורה הנודבים בעין יפה לכל דבר שבקדושה, בעקבות זה נתרבו מאוד משולחים מכל רחבי העולם, הבאים לבקש את נדבת ליבם, איש איש והמוסד או הצורך בעבורו הוא בא. נוצר מצב שבו יש לפעמים בבית הכנסת רוב מוחלט של אנשים שאינם מקומיים...

נודע לנו - המשיך הרב, שמתוך אותם שבאים לבקש צדקה, יש גם אינשי דלא מעלי, הבאים במרמה ומבקשים כסף, ולא מגיע להם כסף. ובעקבות זה התאגדנו עם ראשי הקהילה ועשינו מספר תקנות, כגון שעל כל משולח לקבל אישור מהרב המקומי כדי לבקש כסף, וכן לבוא רק בזמנים מסוימים וכו' כדי שנוכל לדעת שאכן רק אלו הזקוקים יקבלו תרומות, ולא סתם אנשים מן השוק שמנצלים את נדבת ליבם של התורמים.

רבינו שליט"א לא היה מרוצה ואמר לו כי אל לו להקשות יותר מידי על המשולחים ומבקשי הנדבות, עליכם להתפלל שהקב"ה ימציא לכם עניים הגונים כמו שכתוב בגמ' (ב"ק ט"ז ב') ולקוות שלא יהיה עסק עם רמאים, אבל בתקנות שעשיתם יכול לצאת תקלה שאלו שמגיע להם לא יקבלו.

לאחר מכן שאל כמה שעות מתוך היום עליו להשקיע בעבור בני הקהילה, היות ומרובים צרכיהם והדבר גוזל לו זמן יקר. רבינו השיב לו - קשה לקבוע בזה כסף, אולי תקבע להם שעה בכל יום והשאר כמובן תשקיע עצמך בלימוד.

בסרכת 180

יחזק 1608

→ **המשך מעמוד קודם** וכאן המקום לקיים 'שיחו בכל נפלאותיו' לפרט על קצה היריעה, את ההתפתחות המבורכת של מערכת 'דברי שי' ח'.

שנת תשע"ג

תהא שנת עלוני גליון: בפרשת תרומה שנה זו, התחלנו בהוצאת העלון, בהדפסה על עמוד אחד, בחמישים עותקים. בתוך שבועות ספורים החל ביקוש אדיר, וכבר התחלנו להדפיס קרוב לאלף עותקים מידי שבת.

כמו כן, ערכנו קונטרס זכרון מיוחד, במלאות שנה לפטירת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל – חמיו של להבחל"ח מרן שליט"א, שבו נאסף מדברי תורתו ולזכרו. ז"ע.

שנת תשע"ד

תהא שנת עלוני דברי שי"ח: בשנה זו הרחבנו את העלון, ובחג הסוכות הדפסנו קונטרס נוסף מתורת מרן שליט"א בעניני חג הסוכות, וקונטרס לעילוי נשימת הרבנית הצדקנית אשת חבר ע"ה, ועל מרן בעל החזון איש. ובעניני חנוכה.

בעקבות ההערות הבאות, התחלנו במדור חדש המופיע אחת לחודש, עם מכתבי הקוראים, בו דנים ומפללים בדברים שהובאו בגליון, וכדרכה של תורה יגדיל תורה ויאדיר.

עם סיום השנה, הושבענו עם כל בית ישראל בהסתלקות בתו הגדולה של מרן שליט"א, א"ח להגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן שליט"א, רבבות אלפי ישראל העתירו לבורא עולמים כי ידפא את השבר הגדול.

שנת תשע"ה

תהא שנת עלוני השמיטה: בעקבות הוראתו של מרן שליט"א, להרבות בלימוד הלכות ועניני השמיטה לכל אחד, הבאנו מדור הלכתי, קצר ותמציתי מתוך ספר שיח השמיטה – קיצור פסקי הלכות שמיטה על פי הוראות מרן שליט"א.

המדור עלה על שולחנם של אלפי בתים בישראל, מתוכו הקריאו ולימדו דעת את העם, הלכות שמיטה לבית היהודי. כמו כן במוסדות רבים של 'בית יעקב' לימדו על פי הסדר השבועי, לפי הנכתב בגליון.

במשך כמה חודשים גם צירפנו לעלון עניני הלכה מרבינו שליט"א, לפי סדר הלימוד במשנה ברורה על פי תוכנית הלימוד של ארגון 'דרשו'.

שנת תשע"ו

תהא שנת עליו שיח' ועוד: בתקופה זו, אנו נענים לבקשת רבים, ומפרסמים מידי שבוע מדור הנקרא ביותר מבין כל הגליונות השבועיים, 'מדור עליו שיח' בו מובא מידי שבוע עובדא שאירעה בימים האחרונים, בשולחנו של מרן שליט"א, עם נדון הלכתי או נדון אחר.

המדור זוכה לתגובות רבות בכל שבוע, כאשר בדרך כלל הוא מתפרסם מאוד, והוא אף מועתק בשלימות, בעיתוני יהדות רבים המופיעים בסופי שבוע, ובחוברות רבות תורניות. כשמתוך זה אנו למדים על עוצמתו הנדירה של הגליון, שמגיע לבתייהם של כל החוגים והעדות.

כמו כן, פתחנו ביוזמה מיוחדת של תפילה בקבר השונמית, שלפי מרן שליט"א הוא מקום המסוגל בשביל להיפקד בורש"ק, שלחנו תלמיד חכם מיוחד שיעתיר עבור אלו שביקשו ואכן נתבשרנו בהרבה ישועות שפעלו שם.

שנת תשע"ז

תהא שנת זיכוי (הרבים של) עלונים: אנו מתבשרים בשמחה על 'קנאת סופרים'. מספר חוברות מופיעות מידי שבוע, המאגדות כמה עלוני שבת, כשאת כולם מעטר הגליון דברי שי"ח, כך אנו זוכים שגם בקהילות שאינם נמנים על הציבור הליטאי בדווקא, נחשפים וזוכים בדברי תורה משולחנו של רבינו שליט"א. טעמו וראו כי טוב ה'.

שנת תשע"ח

תהא שנת עלון חדש: בשנה זו אנו מוסיפים להרחיב, בעקבות בקשה מיוחדת אותה קיבלנו מקבוצת מגידי שיעורי דף היומי, להביא פנינים העוסקים בדף היומי, כדי שיוכלו להטעים אותם לכל שכבות הציבור.

בדרך כלל האומנות הגדולה היא למצוא דבר שלא יהיה ארוך מידי, ושיגע בלב ליבה של הסוגיא הנלמדת השבוע, לשם כך נענה לבקשתנו אחד ומיוחד מתלמידי רבינו שליט"א, הבקי בכל ספריו, שברוחב ליבו מסייע לנו בכל שבוע, לעלוי נשמתו של הגה"ק מהר"ם שפירא מלובלין ז"ע, מחולל הדף היומי.

שנת תשע"ט

תהא שנת טוב עיניים: בשנה זו ניתוסף חידוש מרענן, הנראה שייך קצת לקידמת הדור... בדור בו נפוצים עלוני תמונות רבנים וכדו' העירו לנו מספר מנהלי תלמוד תורה, כי ראוי לייחד מדור עם מראות קודש מהודו של רבינו שליט"א, בבחינת 'שוב מראה עיניים', ולקיים את 'זהו עיניך ראות את מוריד' והתחלנו בס"ד זה שבועות מספר, להביא מידי שבוע תמונה עם נדון הלכתי או הנהגה מעניינת בה ניתן להבחין בתמונה.

כאן המקום להגיב, לכמה ששאלו אותנו אם אין כאן סרך איסור של שטרי הדיוטות האסורים בשבת. כמוכן, עוד קודם כתיבת המדור נועצנו וביררנו שדעת מרן שליט"א שאין שום חשש בתמונות של רבנים מצד איסור שטרי הדיוטות (ויש עוד טעמים להקל, ואכמ"ל) וכן שמענו מנכדו הגאון רבי ישעי' כהן שליט"א, מחבר ספר מפי כהן, שקיבל מרבינו שליט"א.

מדור חדש הנוסף גם הוא בתקופה האחרונה, 'בדידי הוי עובדא', לקיים בנו את חיזוק האמונה בצדיקי הדורות, ולהראות כי גם בדורנו העני, אנו זוכים לראות את יד ההשגחה העליונה, ואנו מביאים עובדות שהיו בצילו של רבינו שליט"א, כפי שקיבלנו מבעלי המעשה. נשמח לקבל מהקוראים עובדות נוספות.

ועיננו אל העתיד בס"ד:

אם יזכנו ה' להדפיס בקרוב את כל הגליונות של השנים הקודמות, בספר כרוך ומכובד בתוספת של מפתח רחב עם אלפי ערכים, שבימים אלו אנו שוקדים על המלאכה, לתועלת כל מבקשי ה'. (ניתן להקדיש ולהשתתף בהוצאות ההדפסה) כמו כן, אנו עמלים כעת על נסיון להדפיס את הגליון דברי שי"ח, בשפות אחרות כגון אנגלית, כדי לזכות את אלו שלא בקיאים בקריאת לשון הקודש.

בהודאה ובקשה: עד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבונו חסדיך, ואל תטשנו ה' אלוֹקינו לנצח. אמן.
בברכת התורה יצחק גולדשטון

אמרתי, הרב מפונבז' אמר שאחר המלחמה ריבוי התורה הוא יותר מלפני החורבן. הוא הרי צודק לא רק לגבי הכמות אלא גם באיכות, העומק וחריפות של היום בציבור לומדי התורה לא היה כך לפני כן. בהזדמנות אמר רבנו עוד על דברי הרב מפונבז': יש דבר נוסף שיש היום יותר מלפני המלחמה, עשיית ספרים. פעם היה יקר מאד והיום יש הרבה ספרים, ויש בזה מעלה וחסרון, אבל המעלה עדיפה על החסרון. אחרי שרבנו לימדנו את המבט על ערך הכסף והמעשים טובים שאפשר לעשות עם הממון, יונעמו דברי רבנו במבטים נוספים מעניין לענין באותו ענין.

ש"ק חקת ה' תמוז תש"ס. רבנו סיפר לגיסו הגאון רבי יצחק שליט"א. **הבית מאיר ז"ל היה תלמיד של הנודע ביהודה ז"ל, וכאשר בא בברית השידוכין עם בתו של גביר קיבל נדוניא. הוא שאל והתנייע עם רבו במה להשקיע את הנדוניא, ועמד על השולחן קופה גדולה של צדקה. אמר לו הנודע ביהודה בכעין בדיחותא: לו היית שומע לי היית משקיע את הכסף כאן, והצביע על הקופה. הבית מאיר לקח את הדבר ברצינות ומיד הניח שם את כל הכסף.**

הנודע ביהודה מאד התפעל, ובירכו שיהיה מגדולי ישראל ושיזכה לחבר ספר. וספר תשובות נודע ביהודה מנהגו כאשר מביא את השאלה של השואל כותב גם את מה שהשואל כתב על הענין, אך כאשר מביא מהבית מאיר לא מביא את סברותיו בענין, ושאלוהו מדוע, וענה הרי הוא ידפיס בעצמו ספר, ושם יכתוב זאת, ולמה לי לכתוב נוסח אחר שמעתי, כי הוא היה תלמידו של הנודע ביהודה ופעם אחת כנראה שאל את רבו יותר מדאי, ורבו נתן לו סטירה, ומיד התחרט ורצה לפייסו ובירכו שיזכה להדפיס ספר שיתקבל אצל כלל ישראל.

השמירה לכספים היא על ידי מצוה, אלו הוראות חדות שהשיב רבנו לשואליו. אמרתי לרבנו בתקופה קשה מסוימת: בתקופה זו שהמצב הכלכלי בסכנה וגם המצב הביטחוני לא ברור כלל, אנשים חוששים מלתת צדקה כי לא תדע מה ילד יום, והם חושבים כי השמירה הטובה לכסף הוא בבנק. **השמירה הטובה ביותר היא למצוה.** אבל בבנק מקבלים אחוזים? בדרך זו יקבלו הרבה יותר אחוזים. א.ה. או בכסף או בשכר טוב אחר בעולם הזה.

שכרם של תומכי התורה רב ויש מהם ששכרם כפול מאחרים. מתקיים דינר במלאת 50 שנה לשיבת ליקווד, הם שואלים מה השכר מיוחד שיש לאותם אלו שיתרמו, מה יהיה לה - מדה כנגד מדה? **שישבו בגן עדן יחד עם תלמידי החכמים.** האם יישבו גם על יד ר' אהרן זצ"ל? **מסתמא, ועל פי משי"כ במדרש אגדת בראשית.**

סיפר רבנו, שהחפץ חיים שלח את ר' ש. גריינמן למקום אחד והיו לו שם הרבה ביזיונות וחזר לחפץ חיים וסיפר לו על מה שעבר עליו, אמר לו החפץ חיים: למה נקרא שמו יחזקאל בן בוזי שביזה עצמו על דברי תורה. אמרתי, הרי עובדה שהלכנו לקמחא דפסחא ויהודי נתן 5 שקל שזה היה סכום פשוט מאד וביזיון, אמרתי לאחי שיחי' היום עשינו הכי הרבה.

אבל צריך לקחת את 5 השקלים שלפחות יהיה לו לנותן את הזכות הזו. האם יש קדימה לת"ח שהוא גם מרביץ תורה לרבים, שאלה מעניינת.

האם יש דין קדימה לתלמיד חכם המרביץ תורה ברבים, יותר מתלמיד חכם שאינו מרביץ תורה? השיב רבנו לשלילה. הוספתי לשאול: ממה שהחפץ חיים כתב בספר "אהבת חסד" ח"ב פ"ו סק"ב ד"ה לענין, שבצדקה שהאדם נותן נכנס בחשבון גם כל מה שנגרם על ידי מעשיו, ולכאורה גם ברוחניות כן, ואם כן למה שלא יהיה לזה המרביץ תורה דין קדימה?

החפץ חיים לא כתב שלכן יש דין קדימה, רק כתב שזכויותיו רבות יותר, וכי מי שלומד דף אחד גמרא וחברו לומד ב' דפים, יהיה דין קדימה לזה הלומד ב' דפים, זה לא שמענו.

נפטרה אישה צעירה ונשארו יתומים, הקימו קרן וביחד עם 'ערבים' עדיין אין להם כיסוי לבסיס הוצאות של נישואי הילדים. כעת מאן דהוא מעוניין לנדוב 40 אלף שקל, והוא אומר שרצונו בג' אפשרויות: לס"ת לעילוי נשמת, או לצדקה לגמילות חסדים, או הלוואות. יש במשפחה בעיה של אחד עם שיניים והעלויות גבוהות מאד רק שהוא לא יודע מכך, כמו כן הוא כלל לא שואל האם לתת לקרן' לנישואי היתומים (שהם עדיין קטנים ונישואם כעת לא על הפרק) האם להציע לו להשלים את הסיוע לקרן.

חסד עם החיים קודם, ולכן של שיניים קודם. ולענין הקרן אפשר להציע לו, ואם הוא ישאל מה קודם הקרן או שיניים, מסתמא שיניים קודם.

ד' כי תבוא ט"ו אלול תשס"ד. נדיב פלוני מתעתד לתת מזגנים לכולל בית הלל וזה כ 20 אלף דולר, האם עדיף שיתן את הכסף לתמיכה באברכים, או שלמזגנים עדיף? **בימים עברו, גם היה חם ועם זאת למדו רגיל. אצל אבא היה חדר צר ואפילו מזגן לא רצה, כיום זה דור של מפונקים, אבל כיון שסוף כל סוף זה מפריע ללימוד, עדיף מזגנים, שזה תועלת לאורך ימים.**

יום ה' לסדר שלח ז"ז סיון תשנ"ה. נכנס ת"ח ושאל, אני נוסע א"ה במוצש"ק לארה"ב בענין מה שהגאון... קנה בנין לשיבה, ומחמת כך הוא בעל חוב גדול, מה לומר להם? **תאמר להם כי כתוב בשולחן ערוך יור"ד סימן רמ"ט סעיף ט"ז יש מי שאומר מצות בית הכנסת עדיפא ממצות צדקה, עכ"ל, וכל שכן בית המדרש שגדול מבית הכנסת. עוד נאמר שם - ומצות צדקה לנערים ללמוד תורה וכו' עדיף ממצות בית הכנסת, ע"כ, וכאן, יש להם את ב' הדברים גם בית המדרש וגם נערים ללמוד תורה. ונכון, שלכל אחד יש צדקות וחייבים, אבל זה קודם לצדקה.**

למדנו כוחה של צדקה לבניית בתי מדרשות.

א' אחרי ג' אייר תשס"ט. בישיבת מיר לומדים כ 2000 אברכים ותלמיד חכם מביניהם עשה תקון שמביא פוסק מפורסם לשעה אחת אחר הצהריים וכל השאלות ישאלו אותו ובכך חוסך להם זמן ביטול תורה ועגמ"נ. גביר פלוני מעוניין לדעת האם המימון של הדבר כגון הנסיעות לאותו רב וכו' האם נחשב לו החזקת התורה, או שזה רק נחשב חסד וכדו'? **זה נחשב לו החזקת תורה וחסד גם יחד.**

פארהדף היום

"פדיון פטר חמור בן פקועה"

חולין ע"ד ב' אבעיא להו מהו לפדות בן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך כו' כי תיבעי אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו מאי כו' מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת שה שחמטתו כו' ונח' הפוסקים אי ק"ל כמר זוטרא או כרב אשי עי' יו"ד סי' שכ"א ס"ד, ופרש"י ופסח פסול בן פקועה דק"ל בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן והתוס' פי' דבפסח מיפסיל משום דבעי שחיטה והאי הוי הסימנים כשחוטין וא"א לקיים בו מצוות שחיטה, ולכא' יל"ע למה לא פרש"י טעם התוס' ג"כ משום דחשיב כשחוט הא מ"מ גם טעם זה אמת, ונר' דרש"י ותוס' אזלי לשיטתייהו לק' ע"ה ב' דאמרי' שם אר"מ לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה ופרש"י שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן א' מצד אמו כו' ולית ל' הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשר ב' רחמנא והתו' כ' דאפ' למ"ד לעיל ד' סימנים אכשר ב' רחמנא מודה הכא דהתם שחיטת טרפה לא הוי שחיטה אבל כאן הוי כאילו נשחט חציו, ומבו' דש"י רש"י דאם ד' סימני אכשר ב' אפ' הוי שחיטה כשרה מצי אח"כ לחזור ולשחטו ויש לו דין שחיטה ולפ"ז לא ה' יכול רש"י לפרש בשמעתין גבי קדשים משום כשחוט דמי דכיון דצריך שחיטה משום קדשים מהני עכשיו שחיטתו דד' סימנים אכשר ב' ולכן פי' משום יצא דופן משא"כ התו' לשיטתם דדוק' בשחיטה שאינה מתרת אמרי' ד' סימנים משא"כ בשחיטה המתרת ה"ל כשחוט.

(נחל איתן ס"ה ס"ד סק"ד ע"ש עוד)

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליב"ו פסיקתא זוטרתא פרשת תרומה: ועשית בדי עצי שטים. אלו המסייעין את עוסקי התורה: וצפית אותם זהב. שבמקום שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות צל לעוסקי התורה עתיד לעשות למחזיקיה. אם נשאל את מרן הגר"ח קנייבסקי לאיזו מטרה התגלתה יבשת אמריקה על ידי קולומבוס, תהיה לו תשובה ברורה. ד' ויצא ח' כסלו תשס"ז. נכנס תלמיד חכם שנוסע לארה"ב להביא כסף לכוללים, וסיפר בהתפעלות, כי אמש שב מארה"ב ויש שם אנשי עסקים רבים שהולכים בבוקר וחוזרים עייפים בלילה, ואעפ"כ בשעות הלילה מקבלים בביתם כל מיני שליחי מצוה והם מתנהגים אליהם בסבר פנים יפות ובסבלנות.

תגובת רבנו: על זה גילו את אמריקה....

עש"ק בשלח י"ד שבט תשס"ד. ספרתי לרבנו על החדש שיש בארה"ב אנשים עובדים מבוקר עד ערב ובערב יש שיעור בגמרא וביני לבנינו אוכלים ארוחת ערב ובאים 'משולחים' מארץ ישראל והם מקבלים אותם יפה. תגובה: **מזה הם חיים ומצליחים.** ספרתי לרבנו כי בחנוכת הבית של אחת הישיבות הגדולות מרן הגרא"ל נפגש עם נדיב מופלג פלוני, ורא"ל אמר לגביר: געלט איז בלאטע. אמר לו הגביר: אבער דאס איז אגוטע זאך די בלאטע.

רבנו הגיב זו גמרא. **הגמרא אומרת בחולין דף פ"ח: היה מהלך במדבר ואין לו אפר לכסות שוחק דגור ומכסה ובגמרא יליף מפסוק ועפרות זהב לו, ומכאן יליף דדינר זהב איקרי אפר...** הוסיף רבנו צריך פסוק על כך כי בלא פסוק גם אפר זה לא. אבל כל זה, לגבי הכסף מצד עצמו, אבל אם יודעים כיצד לנצל את הממון הרי בחולין דף פ"ו. איתא רבי ור"ע מכבד עשירים וברש"י שם על שגומלין חסד ומזמנים מזונות לעניים.

המשיך רבנו לאמר לגבי העושר את המשל של המגיד מדבנא ע"ה על הפסוק בירמי' י"ז י"ד "קרא דגור ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל", כאשר מים שוטפים את השדה יש בכך מעלה וחסרון, מעלה שהם מרככים את הקרקע שראויה לזריעה יותר, והחסרון שמביא בוץ ולכלוך, במה דברים אמורים כאשר המים נשארים בה אבל אם שוטף מים ורק עובר בשדה ולא נשאר בה יש בזה רק את החסרון ולא את המעלה, כך עושר יש בו מעלה שאפשר לעשות בו הרבה מצוות אבל גם חסרון כי יכול להביא למדות רעות גאווה ותאוה, אבל זהו רק אם העושר יישאר אצלו אבל אם העושר רק עובר אצלו ובחצי ימיו יעזבנו, אז ישאר לו רק החסרון ובאחריתו יה' נבל.

אמרת, הגרא"ל עמד על כך פעם שאחרי החורבן של המלחמה יש דבר חדש שלא היה פעם, העשירים נותנים במושיגים גדולים שלא היה כך קודם החורבן, ים של כסף. אמר רבנו: **אחרי חורבן התורה, ה' נותן את האפשרות לבנות את התורה מחדש וזה על ידיהם.** ואמרת לי שהרא"ל אמר בנוסח קצת שונה: הקב"ה החריב התורה ואיך ישלם לנו בזה על ידי בנין התורה ובכזה בנין התורה בין על ידי בני התורה עצמם ותלמידי החכמים ובין על ידי מחזיקי התורה וכל זאת תשלום על חורבן התורה בבנין התורה - גם של היששכר וגם של הזבולון ע"כ (מפי ר"י לוינשטיין ששמע ממרן רא"ל). המושך בעמוד הקודם

© כל הזכויות שמורות

בתמונה: רבינו מעיין בגליון 'דברי שי"ח'.

יפה מראה

הפעם נקדיש מספר מילים לרגל היום הגדול שזכינו והגליון 'דברי שיח' נכנס לשנה השביעית כ"י.

כשעלה הרעיון להדפיס מחידושי תורתו של רבינו שליט"א, חששנו מאוד, היות ומפיצים דברי תורה ברבים, ופעמים זה דברים שנכתבו מהרגע לרגע, עולה תמיד החשש שמא במקום לתקן יהיה קלקול, שאולי לא יהיה כתוב הדברים כראוי ואולי יבינו דברים לא נכונים וכו', אבל זכינו לקיים 'וקמת ועלית' ושאלנו בעצתו של מורנו ורבנו שליט"א, שנתן את ברכתו, אבל לבסוף שאל שאלה שלא ידענו כיצד להשיב עליה, 'את מי מענין כל הדברים שאני אומר או כותב בספרים'...

וב"ה ברכתו של צדיק עושה רושם, זכינו מאז להדפיס במשך מאות שבועות ברציפות בס"ד, רבבות דפים ולזכות את הרבים בכל שבוע.

כאן המקום להודות למאות התלמידי חכמים והקוראים ששולחים לנו דברי תורה ומסייעים בעדינו. יבורכו מפי עליון מדה כנגד מדה, שלא תמוש התורה מפיהם ומפי זרעם.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🕯 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 2757000-073 שלוחה-4310

גליון שבעי עזרת אליעזר שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א על פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה

פרשת תרומה- תשע"ט.¹

ש. האם כתוב באיזה מקום בחז"ל שהברית התיכון היה המקל של יעקב אבינו שהיה חלול ומלא שמן וכך למד תורה כל חייו בזה, וזה לבסוף נעשה הברית התיכון שהחזיק את כל המשכן.

ת. לא שמענו.

ש. נשאלתי, ידוע שחז"ל אומרים (יומא עב'): "כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם". לכאורה הרי בארון במשכן גם היה זהב וגם עץ, א"כ אין העץ והזהב שווים.

ת. לפעמים צריך.⁴

ש. מדוע באמת היו אסור להוציא את בדי הארון ממקומם לא כמו שאר הכלים.

ת. כי זהו חלק מהארון.⁵

ש. הגמ' בברכות ל' ע"א אומרת "היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים שנאמר וכו'. היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו כנגד בית הכפורת". בכל המקומות שצריך לכוין פניו, הגמ' הביאה פסוק חוץ מעומד בבית קדשי הקדשים שיכוין לבו כנגד בית הכפורת, ע"ז הגמ' לא הביאה שום פסוק. מדוע.

ת. כי זה פשוט.

ש. עוד צ"ב, מהו הלשון כנגד "בית הכפורת", היו צריכים לומר כנגד הכפורת, או כנגד הארון, אבל מהו "בית", הכפורת.

ת. בין הכרובים.⁶

ש. העולם שואל שאלה אחרת, איך שייך היכי תימצוי של עומד בבית קדשי הקדשים, הרי חוץ מכהן גדול אף אחד לא נכנס לקודש הקדשים, ולא עוד, שגם הכהן גדול לא התפלל שם שום תפלה, א"כ על מי דיברו חז"ל שאם עמד בבית קדשי הקדשים ומתפלל, שצריך לכוין כנגד בית הכפורת.

באילת השחר שבת עמוד שיז' הקשה למה צריך לסתום הנקב ואיזה פסול יש אם ישאר הנקב. ועוד, למה לא עובר בבל תוסיף במה שמטיל אבר שהוא מין נוסף שלא נאמר. עוד העירו למה בזה לא שייך הסברא של אין עניות במקום עשירות ואין להטיל לתוכו אבר.

ובכלל הקשה איך יתכן שנפל בו דרנא ונעשה נקב הרי גם היה מצופה זהב, וכי דרנא אוכל בזהב. (והוסיף שלפי מה שכתב באילת השחר בפרשת תרומה כו' כט' דציפו זהב רק בצדדים המגולים ולא במקום שנגעו הקרשים זה בזה אתה שפיר)

והביא את קושיית השפת אמת שצריך הקרש ליפסל כמו בעצי המערכה כשיש בו תולעת. וכתב לתרץ, דאם מתחילה היה עץ עם תולעת ודאי לא לקוהו, וכאן מיירי שאח"כ נפל בו נקב ע"י תולעת.

⁴ במאמר המוסגר ראוי להביא כאן קושיית הדעת זקנים מבעלי התוס' והחזקוני מדוע הוצרך בכלל לעשות ארון מעץ, וכי לא ראוי שהכל יהא מזהב, ומתריצים, לפי שאת הארון היו צריכים לשאת בכתף כשהלכו בדרך, ואם הכל יהא מזהב, יכביד עליהם, ובכדי לא להכביד עליהם, אמר הקב"ה לעשות חלק מעץ ולא כולו זהב. מוסיף הדעת זקנים לשאול, "ואע"ג דאמרין שהארון היה נושא נושאו, לפי שעה היה וע"ש עוד. והוסיפו שלכן גם במזבח הזהב ומזבח הנחושת, היו גם מעצי שיטים כדי לא להכביד על נושאי.

כתוב לנו כאן דבר מבהיל, יותר יפה לעשות כול זהב, יותר כבוד שמים יש בזה, אבל הקב"ה מעדיף למעט ביופי העיקר לא להכביד על נושאי הכלים. ללמדנו שלעצמו אדם יכול לעשות מה שרוצה, העיקר שזה לא יהיה על חשבון אחרים.

אדם קונה לעצמו הרבה רהיטים ודירה גדולה וכדומה, צריך לבדוק האם לא מכביד בזה על אשתו ושאר בני ביתו שהם לא רוצים את אותם דברים, ורק גורם להם יותר קשה נקות את הבית או בערב פסח.

⁵ הגה"צ ר' יצחק גולדווסר שליט"א בספרו מי זהב על התורה עמוד רפ"א אומר, שהנה מצינו בארון שהבדים נהפכו להיות חלק מהארון עד שגם בשעת חנייתו, היה אסור להוציא את הבדים, לא כשאר כלי המשכן. וזה בא לסמל על נשיאת הארון, על הנשים של התלמידי חכמים שדואגות לבעליהן לכל מה שצריך, העיקר שיוכל ללמוד ללא מפריעים וטרדות, ואז הנשים הם חלק מהארון.

וכבר ידועים דברי חז"ל בברכות יז' ע"א בשבח ובמעלת אותן נשים צדקניות שעוזרות ושולחות את בעליהן ללמוד תורה למה הן זוכות.

⁶ כמדומה שהרא"ש באמת לא גרס "בית" אלא כנגד הכפורת.

ש. האם כשהקימו את המשכן וכן כשבנו את בית המקדש, עשו ברכה על בניית בית המקדש כמו כל המצוות.

ת. מסתבר.

ש. אם בירכו על בניית בית המקדש, מי יכל לברך, וממתי בירכו, הרי יש דברים שהביאו שזה רק הכשר על הבנייה ולא הבנייה בפועל, א"כ מתי בירכו, ועל מי היה החיוב לברך.

ת. נזכה ונראה בס"ד.

ש. הגמ' בברכות ה' ע"א אומרת "אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו".

במדרש שמות רבה פרשת תרומה (לג' א') יש לשון אחר "ויש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת כי כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה משל למלך שהיה לו בת יחידה וכו' כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול לומר לכם אל תטלוה איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי וכו'". האם ר' זירא שלא הזכיר את הענין שהקב"ה נמכר, ולא הזכיר את הבקשה עשו לי קיתון, האם חולק על כל מה שכתוב במדרש, או שהוא דיבר רק מצד כי לקח טוב, ולא מצד הדרשה על ויקחו לי תרומה.

ת. הוא ענין א'.

ש. הגמ' בשבת קב' ע"ב שואלת "כל שהוא למאי חזיא א"ר ירמיה שכן עני חופר גומא להצניע בה פרטותיו דכוותה גבי משכן שכן תופרי יריעות חופרין גומא להצניע בה מחטיה". העולם שואל לאיזה צורך הצניעו במשכן את המחטין דוקא בגומא, וכי לא היה להם מקום אחר להצניע המחטין.

ת. שלא יגנובו.²

ש. ועוד שואלים, וכי היה חסר במשכן מחטין עד שהוצרכו בכל פעם בגמ' מלאכה להחביא בגומא ואח"כ להתאמץ לחפור למצוא זאת שוב.

ת. המתחיל במצוה אומרים לו גמור.

ש. הגמ' שם ממשיכה "אביי אמר כיון דמשתכי לא עבדי הכי אלא שכן עני עושה פיסטוטי כירה קטנה לשפות עליה קדירה קטנה דכוותה גבי משכן מבשלי סמנין לצבוע יריעות שחסרה מלאכתן עושין פיסטוטי כירה קטנה לשפות עליה יורה קטנה. רב אחא בר יעקב אמר אין עניות במקום עשירות אלא שכן בעל הבית שיש לו נקב בבירתו וסותמו דכוותה גבי משכן שכן קרש שנפלה בו דרגא מטיף לתוכה אבר וסותמו".

יש לעיין האם נחלקו כאן במציאות אם עשו את הדברים אלו במשכן או לא.

ת. מה שראו.

ש. הגמ' בשבת קב' ע"ב אומרת "גבי משכן שכן קרש שנפלה בו דרגא מטיף לתוכה אסר וסותמו". מקשים העולם מדוע הקרש שנפל ויש בתוכו תולעת לא יפסל כמו שנפסלו עצים מתולעים למזבח.

ת. אפשר להוציאו.³

¹ לבקשת מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א אין לסמוך על מה שאני עונת מקושיא.

הגליון הוא מהדורת ביקורת ושייכה של קונטרס עזרת אליעזר, תשובות שזכית בס"ד לקבל בכתב יד ממרן שליט"א.

הערות ניתן להעביר למשפחת קרביץ.

כולל תפילה שאינה נכלל בספר השנים להשלם את השו"ת על כל הפרשיות, ועל עבודת התפילה.

הגליון יוצא לזכר הרבנים, ואין להשתמש בזה לשום דבר אחר ללא רשות, וכל הזכויות שמורות.

² עיין באילת השחר בסוגיא שם.

³ בספר איזהו מקומן שבת ח"ב עמוד רכד' הביא קושיית השפת אמת שהניח בקושיא אמאי לא יפסל קרש שנפל בו דרגא כמו עצי המזבח כדאייתא במידות פ"ה מ"ב.

בספר איזהו מקומן כתב לתרץ דפסול נפל בו דרגא הוא כעין בעל מום, ופסול זה שייך רק בהקדמה ע"ג המזבח.

בהערות למרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל על שבת עמוד תקצ' הביא קושיית האחרונים שהקדש יפסל ותירץ דה"מ לכתחילה משום הקריבהו נא לפתחך, אבל קרש שכבר זכה שוב לא ירד משום דרגא. והביא קושיא הרי הקרשים היו מצופים זהב ואין נכנס בהם תולעת.

ש. מי שיאמר סתם את סדר האותיות כגון שמלמד את בנו הקטן כל האותיות, האם יקבל שכר של דברי תורה כאילו אומר דברים קדושים כיון שזה שמותיו של הקב"ה.

ת. כן.⁹

ש. האם ילדים קטנים פטורים מברכות התורה כי לא יודעים לברך.

ת. לא.¹⁰

ש. לכאורה אם ילדים קטנים חייבים ג"כ בברכות התורה, איך אפשר לספר להם פרשת שבוע מידי יום, הרי לא מברכים ברכות התורה.

ת. רבם יברך בקול רם בתחילת השיעור.

ש. מצוי שבגן של הילדים, משתדלים ללמד אותם לברך ברכה ראשונה לפני שאוכלים. האם יצטרכו מגיל קטן לטרוח ללמד ברכות התורה, כדי שיוכלו לשמוע פרשת שבוע אחרי ברכות התורה.

ת. לא.

⁹ בדברי שו"ח גליון 215 הביאו שבספר שיח התורה ח"ג דן לפני רבינו שליט"א אודות מצות תלמוד תורה בלימוד אותיות א' ב' עם הילדים כי יש מצדדים שאמנם זה אותיות הקודש אך זה לא תלמוד תורה ממש. ומאידך אחרים סבורים כי זה כמו תלמוד תורה לכל דבר. אלא שאדם גדול שיכול ללמוד דברים אחרים בשבילו זה ביטול תורה אבל אצל קטנים שזה לימודם הוא מצוה גמורה של לימוד התורה. והכרעת רבינו שליט"א בזה, שיש בזה מצות תלמוד תורה.

בכאיל תערוג חג השבועות תשע"ו מצאתי בס"ד שנשאל מרן הגר"א ל' שטינמן זצוק"ל האם אותיות א' ו' זה תורה, והשיב, יש ראייה שזה תורה מהמג' במגילה ב' ע"ב אמר רב ירמיה ואיתמא רבי חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרו, ותסברא אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ע"כ. דהיינו שהגמ' מקשה כיצד חידשו הנביאים את אותיות מ, נ, צ, פ, כ, והרי אין נביא רשאי לחדש בתורה. ולכאורה הגמ' אינה מובנת שהרי הם מחדשים צורת אות, ומה הקשר לתורה, מכאן ראייה שגם צורת האותיות זה תורה. ונשאל, מה הראיה שזה תורה אולי זה לא תורה, אלא זה נפק"מ לכתוב בס"ת וצורת האות אם היא ממסורת מכשירה, ואם לאו פוסלת, והשיב, אם זה לא תורה, אלא זה רק כתוצאה ממה שאמרו שזה צורת אות זה לא נחשב שהם חידשו דבר בתורה. ונשאל, האם יש לאסור ללמוד אותיות א' ו' עם ילדיו קודם ברכות התורה, והשיב, יכול להיות.

בהזדמנות אחרת אמר, לימוד האותיות א' ב' האם זה תורה, ואמר, יש לי ראייה שכן, באבות תנן כ להמלמד לחבירו הלכה אחת ואפילו אות אחת חייב לכבדו. ועל כרחך דאותיות התורה הם.

בחוט שני הלכות ת"ת עמוד פו' כשמדבר על המצוה של האב ללמד את בנו צורת האותיות שזה נכלל בהלכות "ת, מסיים, שאמנם לענין ברכות התורה אפשר שאי אפשר לברך ע"ז.

¹⁰ בעלון דברי שו"ח גליון 66 ראיתי שהביאו שכבר נשאל רבינו שליט"א מאיזה גיל הוא גיל חינוך לברכות התורה, והשיב משמבין. עוד נשאל, ילד שהגיע לגיל חינוך של ברכות התורה, וצריך ללמוד עם אביו איזה דבר קודם שהולך לחיידר, האם יאמר לו אביו לברך ברכות התורה בבית או לא, שאולי יגרום עי"ז שאח"כ יברך עוד פעם בחיידר ברכת התורה עם כל הילדים, וזה יהיה ברכה לבטלה. והשיב, יברך.

כמו כן בקשתי מהרה"ג ר' גדליה הונגסברג שליט"א נכדו של מרן הרב שטינמן זצוק"ל שישאל דעתו בנוגע לברכות התורה עם ילדים שמספרים להם פרשת שבוע, והשיב לו מרן הרב שטינמן זצוק"ל שהיות ומספרים להם פרשת שבוע, צריך לומר עמהם כל ברכות התורה כי הם מבינים.

התעוררתי לזה בעקבות שראיתי שיש גנים שהגנת שמספרת לילדים פרשת שבוע בגיל שכבר מבינים מה מספרת, והיא בכלל לא מודעת שצריך לברך עם הבנים ברכות התורה. ולכן ראוי להשים לב לברר שאכן מברכים עמהם.

בכאיל תערוג חג הפסח תשע"ו מובא ששאלו למרן הגר"א ל' שטינמן זצוק"ל, מדברים עם ילדים שצריך לברך ברכות התורה לפני התפילה ולפעמים ילד נכנס באמצע התפילה בפסוקי דזמרה וממשיך עם כולם, האם צריך לגשת ולהעיר לו שיש לברך ברכות התורה קודם. והשיב, תיכף שבא צריך להגיד ברכות התורה, זה דבר מאד פשוט שצריך להעיר לו שיתחיל מברכות התורה.

ת. באונס שהכניסו הגויים לשם.⁷

ש. הגמ' בברכות ל' ע"א אומרת "היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין לבו כנגד בית הכפורת". ומביא היעב"ץ לבאר איך שייך להיות בקודש הקדשים, שהכוונה על הכהן גדול כשנכנס לשם ביום כפור. והקשה מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שתמוה מאד, שהרי לא התפלל שם שמו"ע כי אם תפלה קצרה, וכאן בברייתא מדובר על שמו"ע, והניח בצ"ע.

ת. אם הגויים הכניסוהו באונס לשם.⁸

שו"ת עם מרן שליט"א על עניני תפילה

לחיזוק עבודת התפילה.

המשך ברכת התורה

ש. הגמ' בברכות כא' ע"א אומרת מנין לברכת התורה לפני מן התורה שנאמר כי שם ד' אקרא. ומבואר במהרש"א כי שמותיו של הקב"ה זה אותיות התורה. האם מותר לומר במקומות המטונפים את האותיות של האלף בית או מכיון שזה שמותיו של הקב"ה יהא אסור לומר שם את האותיות סתם.

ת. אין ראוי.

⁷ בספר משמר הרש"ם פנינים ואגרות משמר הלוי ח"ו עמוד צט' סימן מח' גם מצאתי שכתב לבאר סוגיין "דבזבחים סג' א' ובמנחות ח' ב' שהקיפוהו עכ"ל את ההיכל בחצים ובליסטראות ונכנסו לקודש הקדשים בהיתר גמור דפיקוח נפש ושם מתפללים יח'.

⁸ השאלה נשאלה שוב בזמן אחר בנוסח אחר.

ביעב"ץ יש שינוי גרסאות שסותרות. יש גירסא יעב"ץ שהשיב כגון כהן גדול ביום הכפורים שהוא עומד בבית החיצון והוא בין שתי הפרוכות ומתפלל תפלה קצרה שעדיין הוא חשוב כעומד בבית קדשי הקדשים וכבר יצא מלפני הכפורת.

יש גירסא אחרת כגון האומנין שהיו משלשין לתוך בית קדשי הקדשים לחזק בדקיו. ויש גירסאות שכתב אחר הזה זולתו לא ידעתי לו פתרון, ולא מסתבר לי לאוקמה שהיו משלשין לבית קדשי הקדשים לחזק בדקיו, דרחוק הוא שישלשום בעת התפילה.

בשיעורי מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל על ברכות עמוד שכב' הקשה שהכהן גדול אינו מתפלל באותה תפלה תפלת שמו"ע כי אם תפלה קצרה, א"כ במה עסק הברייתא. וכתב ליישב, דהנההרמב"ם בהלכות תפילה בפרק ה' הלכה ג' העתיק כל הדינים בברייתא בסוגיא והשמיט רק הדין של היה עומד בבית קדשי הקדשים. והשו"ע בסימן צד' סעיף א' השמיט עוד דין של היה עומד בבית המקדש. והביאור בזה, דהשו"ע השמיט משום שדרכו להשמיט דינים שאינם נוהגים בזמן הזה, וכיון שאסור להכנס בזמן הזה למקום המקדש לפי שכולנו טמאי מתים, נמצא שאינו נוהג בזמנינו הדין של היה עומד בבית המקדש, ולפיכך השמיטו השו"ע.

משא"כ הרמב"ם דרכו לכתוב גם הלכות שיהיו נוהגות לכשיבנה בית המקדש, לפיכך כתב הדין של היה עומד בבית המקדש. ולא עוד, דאיתא בירושלמי שגם בזמן החורבן עדיין היה להם אפר פרה להטהר בו, א"כ נהג דין זה גם לאחר החורבן שיכלו להיכנס למקום בית המקדש. אמנם בזמן הזה שכבר אין אפר פרה, לכן השמיטו השו"ע. משא"כ הדין של היה עומד בבית קדשי הקדשים דלא שייך שיהא שום אדם שמתפלל שם, כי לאף אחד אסור להתפלל שם, השמיטו הרמב"ם.

משא"כ התנא של הברייתא שכן הזכיר דין זה של היה עומד בבית קדשי הקדשים, סבר דמשכחת שיהא מותר לזר להיכנס לקודש הקדשים, דהנה נחלקו הרמב"ם והראב"ד בהלכות בית הבחירה פרק ו' הלכה יד' – טו' בדין קדושת המקדש בזמן הזה. דשיטת הרמב"ם דקדושת המקדש קיימת גם בחורבנו, והנכנס שם בטומאה קיימת בזמן הזה חייב כרת. ושיטת הראב"ד דקדושת המקדש פקעה לאחר חורבנו, ואין חיוב על הנכנס שם בטומאה.

מעתה נראה, דהתנא דהברייתא ס"ל דבחורבנו פקעה הקדושה ורשאי להיכנס שם בטומאה, לפיכך הזכיר דין היה עומד בבית קדש הקדשים ומיירי לאחר חורבנו שמותר להיכנס לשם. ואעפ"כ יש להתפלל כלפי המקדש כמו שדרשו בירושלמי דאפילו בחורבנו כל פיות פונים אליו מדכתב תל אפילו בשעה שהוא תל כלומר חרב. וכך מותר להיכנס לבית קדשי הקדשים, כי מותר לעמוד שם כשנחרב, ואז יכוין לבו ופניו כנגד בית הכפורת כמו בבניינו. משא"כ הרמב"ם שפוסק לדינא כאידך מ"ד שלא פקעה הקדושה וא"כ דין זה בבית קדשי הקדשים אינו יכול להיות לעולם, לכן השמיטו. וע"ש עוד.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

כמו שידוע מהגר"א ומהרמח"ל (מאמר החכמה) בביאור תפילה הימים הנוראים, שמבקשים תחילה על חיים 'זכרנו לחיים', ובהמשך מבקשים חיים טובים 'וכתוב לחיים טובים', 'לחיים טובים ולשלום', וביאור הגר"א והרמח"ל כי חיים הכוונה לחיי עולם, חיי הנצח בעולם הבא, וחיים טובים היינו אמצעים טובים בעולם הזה לעוד עולם הבא.

והיינו משום שיש בני אדם הנכתבים בראש השנה לחיים – חיי העולם הבא, אבל על ידי ייסורים וקשיים, שגוזרים עליהם בשמים חיים קשים עם ייסורים לכפרת עוונות, שבה יזכו לעולם הבא, וכבר כתבו כן הראשונים בר"ה דף ט"ז [בתוספות הרא"ש שם: "הלך האי חיים ומיתה דקאמר היינו חיי העולם הבא ומיתה העולם הבא דמאורעות שלו וגזרותיו של שנה זו תלוין בה שגזרין על הצדיק גזירות קשות בעולם הזה להיפרע ממנו עוונותיו ולרשע גזרין גזירות טובות ליתן לו שכר מצוותיו בעולם הזה כדכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו", ועיין עוד בתוס' ומהרש"א שם, ובר"ן כתב באופן אחר עיין שם].

ומבקשים תחילה חיים סתם, היינו חיי העולם הבא, שנזכה לעולם הבא באיזה אופן שיהיה, אפילו על ידי ייסורים וקשיים, כי לפעמים צריכים ייסורים כדי לזכות לעולם הבא, וכמבואר לעיל, ואחר כך מוסיפים עוד בקשה על חיים טובים, שנזכה גם בעולם הזה לחיים טובים – לצורך העולם הבא, ויתנו לנו מן השמים אמצעים ואפשרויות בעולם הזה שנוכל להרוויח בהם עוד עולם הבא, וזהו ה"פירותיהן בעולם הזה".

כח התפילה על רוחניות אפילו בלב

וכאמור בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, כי ברוחניות אין הגבלה, כמו שאמרו (ברכות נ, א) הרחב פיך ואמלאהו ההוא בדברי תורה כתיב, ואם אדם מבקש ורוצה למה שלא יתנו לו.

ואפילו תפילה שבלב מועילה לסייעתא דשמיא, כפי שכבר סיפרנו מעשה שהיה באדם שאינו שומר תורה ומצוות שהגיע מחוץ לארץ לבקר בכותל המערבי, ובבואו אל הכותל התעורר והתחיל לחשוב, הן אני אינני מאמין ואיני יודע שהתורה היא תורת אמת, אבל אם אכן זה אמת אני רוצה שמן השמים יעזרו לי להבין זאת, ומיד כשחשב כך נישא אליו אחד הפעילים ושאל אותו אם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות.

זהו כוח התפילה שבלב, שמיד ברגע שחשב כך בלבו זכה לסייעתא דשמיא, ואמנם בתפילה בלב אין יוצאים ידי חובת תפילה, כי הרהור לאו כדיבור דמי, וצריכים להתפלל בדיבור שחרית מנחה ומעריב, אך בוסף לתפילות החובה אפשר גם לבקש בלב, במשך כל היום, אדם יכול לפנות להקב"ה ולבקש ממנו בלב, וזו גם כן בקשה שיכולה להועיל.

ויכול להיות אדם שבתפילות החובה הוא מתפלל בלי כוונה, ויוצא בזה ידי חובת תפילה, אך במשך היום הוא גם חושב מחשבות של תפילה בלב, שהוא רוצה לסייעתא דשמיא ברוחניות, והמחשבות האלה הם תפילה אמיתית מעומק הלב, ובהם יזכה לקבל את מה שהוא רוצה, ויעזרו לו מן השמים, ולעומת זה בתפילת החובה שהייתה בלי כוונה, אף שיצא בה ידי חובה מכל מקום לא יזכה לקבל בה את מה שהוא רוצה, ואפשר שיקבל משהו אבל לא כמו התפילה שבלב, ואף שהתפילה שבלב אינה המצוה והחיוב, והיא רק במחשבה ולא בדיבור, מכל מקום כיון שהיא בקשה מעומק הלב, הרי זה מועיל יותר מתפילה בדיבור בלי כוונה, והתפילה שבלב היא התפילה שתקבל, ובה יזכה לסייעתא דשמיא!

ומסתבר שגם רבי ישראל סלנטר בעצמו, מה שזכה להשפיע כל כך, והעמיד תלמידים גדולים כמו רבי יצחק בלאזר, והסבא מקלם, ורבי נפתלי אמסטרדם, והסבא מסלבודקא, ודאי שזכה לזה על ידי התפילה, שהיה מבקש ומתפלל הרבה על רוחניות, ומובא באור ישראל (מכתב יד) שביקש גם מתלמידיו שיתפללו עליו בציבור, להצלחתו ברוחניות, ובזכות תפילתו ותפילת תלמידיו זכה להשפעה העצומה שהייתה לו.

תפילה על גשמיות לא תמיד מתקבלת

ידוע שרבי ישראל סלנטר אמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, אם אדם מתפלל ומבקש רחמים על הצלחה ברוחניות, בדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת, מי שמבקש על הצלחה בתורה יצליח בתורה, ומי שמבקש על יראת שמים ישיג יראת שמים, ומי שמבקש מידות טובות יהיו לו מידות טובות, על כל הדברים הרוחניים תפילה עוזרת.

אבל תפילה על גשמיות, אם אדם רוצה גשמיות והנאות העולם הזה ומתפלל על זה, לא בטוח שתתקבל תפילתו, כי עולם הזה נותנים לרשעים, כמו שכתוב (דברים ז, י) "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו" ופירש רש"י בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי להאבידו מן העולם הבא, אבל לצדיקים נותנים ייסורים בעולם הזה כדי שיוזכו לעולם הבא.

ואמנם יש גם ייסורים של עמל התורה, כמו שכתב בשערי תשובה (ד, יא) "כי ישית עמלו בתורה וטרחו בה ואשר תידד שנתו מעיניו יעלה במקום ייסורים", היינו שאם אדם לומד ומתאמץ ויגע בתורה, זה גם כן נחשב לייסורים, שאינו נהנה מהעולם הזה, ויקבל עולם הבא.

אך על כל פנים מי שמבקש עולם הזה ממש, לשם העולם הזה, הרי זה חלקם של רשעים, וכי הוא רוצה להיות רשע ולהפסיד את העולם הבא, לכן גם אם יבקש ויתפלל על זה, לא בטוח שתתקבל תפילתו, ואם הוא רשע יתנו לו, אבל מי שאינו רשע לא נותנים לו.

תפילה שלא לאכול עולמו בחייו

ומצינו בגמרא (סנהדרין קא, א) כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו וכו' התחילו הן בוכין ורבי עקיבא משחק, אמרו לו למה אתה משחק וכו' ספר תורה שרוי בצער, אמר להן לכך אני משחק, שכל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה ואין שמנו מבאיש ואין דובשנו מדביש אמרתי שמא חס ושלום קיבל רבי עולמו ועכשיו שאני רואה רבי בצער אני שמח, והיינו שהייסורים הם סימן שיש לו עולם הבא, ובלי הייסורים צריך לחשוש שמא קיבל את עולמו בחייו.

ויש על זה תפילה מהשל"ה (סוף פרק נר מצוה) מלבד תפילתו הידועה על הצלחת הילדים, יש עוד תפילה פחות ידועה שכתב השל"ה לעצמו, ובה הוא מבקש שלא יאכל שכר המצוות בעולם הזה.

וזה לשונו שם: "וירא אנכי מאד לנפשי שלא יהיה ח"ו העושר שמור לי לרעה להאכילני המעט מזכויותי שבידי. ובאם הוא כך, קח נא את ברכתי ואל אראה ברעתי לעולם הבא עולם הנצח. ובאם רצונך הטוב למינה ולא למישיקל, תן בלבי ובלב כל הנלווים אלי שלא להשתמש במתנותיך לתענוגים גופניים. יתפרנסו ממנו בעלי תורה, אנשים כשרים אנשים הגונים, עשות צדקה הרבה וגמילות חסדים לקרובים ולרחוקים, ודבר השם יקום", כך התפלל וביקש השל"ה, שלא יאכל את שכרו בעולם הזה.

אפשרויות בעולם הזה לצורך העולם הבא

ואמנם מצינו ענין "פירותיהן בעולם הזה", והוא מה שאמרו בריש פאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והשכמת בית המדרש שחרית וערבית, והכנסת אורחים, וביקור חולים, והכנסת כלה, ולוויית המת, ועיון תפילה, והבאת שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כולם, על כל הדברים האלו נותנים מן השמים "פירותיהן בעולם הזה".

ויש להתבונן מה הן הפירות, ואיזה פירות יש בעולם הזה שהקרן קיימת לעולם הבא, ודאי שאין הכוונה לסתם הנאות גשמיות של עולם הזה, שהרי הקרן היא עולם הבא, והפירות הם מעין הקרן, פירות של עולם הבא, ומסתבר לפרש "פירותיהן בעולם הזה" שנותנים מן השמים אפשרויות בעולם הזה שיוכל להרוויח בהם עוד עולם הבא.

ושמעתי ממרן הרב מפוניבז' זצ"ל שהביא דברי הגמרא (ב"ק ג, ב) שאדם נקרא "מבעה", והיינו מבקש בלשון ארמית, כמו אם תבעיון בעיו, ואמר הרב כי רואים מכאן שמהותו ומציאותו של אדם זה מבקש, שהוא מבקש ומתפלל להקב"ה, וזוהי שלמות האדם! אדם צריך להיות תמיד במצב של תפילה, ואז הוא "אדם", ובזה יזכה לטוב הנצחי.

הזכויות להצלחה מידה כנגד מידה

כל הצלחה תלויה בזכויות, ויש הרבה זכויות, ובפרט מידות טובות הם זכות גדולה מאד, הנהגה של מידות טובות, ואהבת חסד, להיטיב ולעזור למי שאפשר, וגם לא להקפיד, וגם לבקש רחמים על אחרים, כל אלו הם ענייני מידות טובות, ומי שיש לו מידות טובות זוכה מידה כנגד מידה, כיון שהוא מתנהג בטוב עם אחרים גם מן השמים מטיבים עימו, ונותנים לו הצלחה וסייעתא דשמיא במה שהוא צריך.

ומי שמשפיע מידות טובות על אחרים, זוכה מידה כנגד מידה שגם הוא בעצמו יקבל מידות טובות, וכן בתורה, ויראת שמים, וכל השפעה שמשפיע על אחרים, זוכה בעצמו להתעלות באותם העניינים שהשפיע בהם, וזה הביאור במה שאמרו (תענית ז, א) מתלמידי יותר מכולם, והיינו כיון שהוא משפיע על התלמידים ומלמד אותם תורה, זוכה בעצמו לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה מידה כנגד מידה.

מרבתי מחברי ומתלמידי – זכויות להצלחה

ואמרו בגמרא שם "הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם", והנה הרבה מרבתי זה דבר פשוט, כי הרב מלמד אותו ידיעות שאינו יודע, וגם מסביר לו הבנת הדברים, ולומד ממנו ידיעות וגם הבנה, אבל מחברי, הרי בדרך כלל החבר לא יודע יותר ממנו, ושניהם שומעים את הידיעות מאותו הרב, אך הלימוד עם החבר מוסיף בהבנה, שחוזרים יחד "בדיבוק חברים" על מה שלמדו מהרב, ועל ידי זה מבינים הבנה יותר עמוקה, שיש הרבה מדרגות בהבנה.

ומה שאמרו שמחברי הוא יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם, יש לזה הסבר על פי דרך הטבע (ונתבאר במקום אחר) אבל ההסבר האמיתי הוא מצד הזכויות שבוה, כי מרבתי זה פשוט שילמד מהרב, כי הוא מוכרח וצריך לזה, ובלי רב לא יבין ולא יידע כלום, אבל מחברי הרי כבר שמע את עיקרי הדברים מרבו, ואף על פי כן הוא רוצה להבין יותר, וחוזר עם החבר כדי לקבל הבנה יותר עמוקה, ובשביל ההשתדלות הזו זוכה לסייעתא דשמיא להצלחה גדולה יותר מרבתי, וכן מתלמידי זוכה לסייעתא דשמיא "יותר מכולם" מפני שצריך סבלנות גדולה להסביר ולהסביר הרבה פעמים עד שיבינו התלמידים, וזו זכות גדולה מאד יותר מכולם.

העובדא ברבי פרידא ותלמידו

כמו שמובא בגמרא (עירובין נד, ב) על רבי פרידא שהיה לו תלמיד קשה הבנה, שהיה צריך שיסבירו לו כל דבר ארבע מאות פעמים, ורבי פרידא היה מסביר לו בסבלנות ארבע מאות פעמים עד שהבין.

ופעם אחת הסביר לו רבי פרידא ארבע מאות פעמים ועדיין לא הבין, ושאלו רבי פרידא מה קרה, ואמר התלמיד ידעתי כי הרבי ממחר ללכת לדבר מצוה, וחשבתי כי הרבי ילך באמצע ולא יוכל להסביר לי, ומחמת זה לא הייתי מרוכז להבין, וענהו רבי פרידא, אם כן הנני מודיעך עכשיו שאין לך מה לדאוג, והנך יכול להיות רגוע שאשאר עמך להסביר לך עד שתבין, וחזר עימו שוב על כל הענין עוד ארבע מאות פעמים.

ויצתה בת קול שמגיע לרבי פרידא שכר מיוחד, הנה על התלמיד לא מוזכר שקיבל שכר מיוחד על מה שהתאמץ לשמוע, מפני שזהו הטבע שירצה לדעת ולהבין, ועשה כן לתועלת ולטובת עצמו, אבל רבי פרידא שכבר ידע את מה שהוא מלמד, ואף על פי כן טרח לטובת התלמיד, זה כבר דבר מיוחד, ומגיע לו שכר מיוחד על כך.

ואמרו לרבי פרידא שיבחר באחד משני הדברים, אפשרות אחת שהוא יאריך ימים ויחיה ארבע מאות שנה, כנגד כל פעם נוספת שהסביר לתלמידו יזכה לשנת חיים, וכעין "יום לשנה", ארבע מאות שנה כנגד ארבע מאות פעמים, ואפשרות שנייה שיוזכו הוא וכל בני דורו לחיי העולם הבא, ובחר רבי פרידא באפשרות השנייה, לטובת בני דורו, שיוזכו כולם לחיי העולם הבא, וכשראו בשמים שהוא מוותר על אריכות ימים לעצמו בשביל טובת בני דורו, אמרו שיתנו לו את שני הדברים, גם אריכות ימים ארבע מאות שנה, וגם שיוזכו הוא וכל דורו לחיי העולם הבא.

ולכאורה כיצד יזכו כל דורו לעולם הבא, וכי הם ראויים לכך, וצריכים לפרש שמן השמים יתנו לרבי פרידא כוח השפעה שישפיע על הדור שיהיו כולם בני העולם הבא, ושייד השפעה כזו, בסייעתא דשמיא.

ומאידך היה יכול לבחור אריכות ימים לעצמו, שיחיה ארבע מאות שנה, ובהם גם כן יעסוק בתורה ועמדי תלמידים, אך רבי פרידא רצה את טובת הדור, מתוך אהבת הבריות הגדולה שהייתה לו, ומאחר שוויתר על טובת עצמו בשביל הדור, נתנו לו מן השמים את שני הדברים, גם כוח השפעה גדול כנ"ל, וגם ארבע מאות שנות חיים להשפיע על הדור.

ולמדנו גודל הזכות של אהבת הבריות וזיכוי הרבים בתורה.

השפעת לומדי התורה על הרחוקים

ובאמת כל אחד ואחד יכול להיות מזכה הרבים, כי אדם משפיע בהנהגתו, לפי מה שהוא מתנהג, ולפי מה שהוא חושב, אם המחשבות שלו מחשבות קדושות הרי הוא מתקדש, ומשפיע בזה! כמו שכתב החזון איש באגרותיו (ח"ג סב) כי במקום שיש בעל תורה אמיתי השפעתו ניכרת על הסביבה, גם בלי פעולות של השפעה, קדושתו משפיעה, וגם במקומות הרחוקים שאין השפעה ניכרת אבל יש השפעה נסתרת.

וידוע כי באישישוק היו פרושים, אברכים בעלי משפחה, שהיו עוזבים את ביתם למשך תקופה, ובאים לאישישוק ללמוד בהתמדה גדולה, ושם היו מפרנסים אותם, ונותנים להם מה שהם צריכים, אכילה שתייה ולינה, שיוכלו ללמוד בלא הפרעות, ואמרו פעם (כעין זה ידוע מהגרי"ס) שאם הפרושים באישישוק יפסיקו ללמוד, זה יגרם שבביאליסטוק יחללו שבת ויפתחו חנויות בשבת רח"ל, עד כדי כך גדולה השפעת הפרושים העוסקים בתורה עד לביאליסטוק שהייתה רחוקה מרחק גדול מאישישוק, שבזכות התורה של הפרושים נמנע חילול שבת בביאליסטוק.

וכן מה שהיה בירושלים שחוללו ספרי תורה רח"ל, אם אנחנו היינו מושלמים לא היה דבר כזה, אם היינו מושלמים באהבת תורה וביראת שמים יותר ממה שאנחנו, זה היה משפיע שלא יקרה דבר כזה, אבל אשמים אנחנו, ואולי אנו אנוסים, אבל שייך להתחזק יותר!

וכל אחד שמתחזק הרי הוא משפיע על כל הדור, כבר הזכרנו מדברי המסילת ישרים בסוף הספר שאפילו אדם פשוט שעוסק במלאכה פחותה, יכול להיות חסיד גמור ובעל מדרגה ולהשפיע במדרגתו, וכולנו יכולים להיות בעלי מדרגה ומוזכי הרבים בעזרת השם.

מדברי רבינו שליט"א לרבני קרית יובל בירושלים, בעקבות חילול ספרי התורה

היה פעם מעשה בפתח תקוה, במקום שלא היה חילול שבת, ויום אחד ראו אדם מחלל שבת בפרהסיא, ושאלו את החזון איש מה לעשות, ואמר כי זה סימן שצריכים להתחזק יותר בשמירת השבת, ועורר אז על טלטול והוצאה בשבת, אף שיש עירוב, אבל בני התורה צריכים יותר להתחזק ולהיזהר בזה.

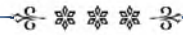
גם עכשיו שחולל כבוד ספרי תורה רח"ל, צריכים חיזוק בכבוד התורה. לעסוק יותר בתורה, וכן לא לדבר בקריאת התורה, והעיקר להתחזק בעסק התורה, אפילו במחשבה, לא להסיח דעת מתורה, ולהוסיף שיעורי תורה, גם לכלל הציבור, לחילוניים ולמסורתיים, מה שיותר שיעורי תורה, ולעסוק הרבה בתורה.

לזכות ולעילוי נשמת
הגה"צ הרב **נחום אולשוונג** זצ"ל
בן הגה"צ הרב **יהושע ליב** זצ"ל
נלב"ע ש"ק בא ו' שבט תשע"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרן הגאון הגדול
רבי **יעקב ב"ר צבי יהודה אדלשטיין** זצוק"ל
נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז - תנצב"ה

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

ליתן צדקה מכספו, או מכספים שזיכו לו?

אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן (כה"ז).
שאלה: עני שחשקה נפשו ליתן צדקה, והנה הוריו שמעו על כך, והציעו לו שיזכו לו את סכום המעות שרוצה לתרום ויתן מעות אלו לצדקה. שואל העני, האם יקבל הצעת הוריו ויתרום את הכסף שיקבל מהם, או שמא עדיף שיחסוך מפיו ויחסר מכיסו, כדי שהמצוה תהיה יותר מהודרת כי באה מתוך צער.
תשובה: יש מקום גדול לצד זה שיתרום את הצדקה מכיסו, וכמבואר באור החיים הקדוש. ויתכן דנחלקו בזה הט"ז והש"ך. ונבאר דברנו:
הנה האור החיים הקדוש פרשת תרומה (שמות כה ז) כתב: "אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן" צריך לדקדק למה כתב אבני שהם ואבני מלאים אחר כל הי"א מינים? ומן הראוי היה לו לסדרם קודם זהב וכסף כי הם מעולים מהם... עוד נראה עפ"י דבריהם ז"ל שאמרו ביומא שהענגים היו מביאים את אבני השהם וכו', אם כן משלחן גבוה היו מביאים, בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס, אשר על כן סדר נדבתם אחר כל הנדבות שמביאים מכיסם ועל ידי טורח. עכ"ל. הרי דמצוה יש לקיים מתוך חסרון כיס, ומתוך טורח ויגיעה.

והנה כתב הט"ז (ביו"ד סימן שה יא) ח"ל: מה שפסק (הצדה לדרך) שבית דין יכולים לפדות הבכור כשמת אביו, ולזכות לכהן הממון של הפדיון, לא נ"ל, ומה שהביא ראיה מסוגיא דנדרים (דף לו) אבעיא להו התורם משלו על של חברו צריך דעתו או לא, מי אמרינן כיון דזכות הוא לו זכין לו לאדם שלא בפניו, או דלמא מצוה דיליה היא וניחא ליה למיעבדה הלכך צריך להודיעו, ולא אפשר. ופסק בשו"ע וברמב"ם דתרומתו תרומה, ואין צריך להודיעו, ומה הביא ה"צדה לדרך" דה"נ גבי פדיון הבן, יכול אחר לזכות ממנו דזכות הוא לקטן. ולא נראה כלל אלא אדרבא מוכח להיפך, דהרי תוס' כתובות (דף יא) כתבו, דכיון דלא מצינו שליחות לקטן רק בהך מילתא דמטבילין את גר קטן, על כן דוקא בהך גוונא דאיתא גבי גר שאין שום חוב שבעולם, אבל אם יש אפילו קצת חוב, דלגבי גדול לא חשבינן ליה (חוב) כיון דיש יותר צד זכות, מ"מ גבי קטן לא אמרינן דיכול לעשות שליח אלא בזכות גמור, בלי שום קצת חוב... א"כ ה"ה ממש בהך פדיון בכור, יש לומר כך. דלא הוה זה האחר הפודה אותו כמו שלוחו, כיון שבזה יש חובה קצת [שתהא המצוה חביבה עליו טפין].

והנקודות הכסף השיב: דדוקא התם בתורם משלו על של חברו שייך לומר כן אבל הכא כשהב"ד פודין אותו, הרי הם מזכין המעות לקטן דזכין לאדם שלא בפניו ואם כן הרי פודים אותו במעותיו של הקטן, וכן כשיש מעות לקטן בלאו הכי, וא"כ הרי המצוה של הקטן הביאו קצות החושן (ח"מ רמ"ז ז).
ואולי אפשר לומר, דהט"ז ס"ל דחובה הוא קצת לקטן כיון שחביב יותר לקיים מצוה בגדולתו מתוך חסרון כיס וטורח וכדברי האור החיים הנ"ל. וכך כתב האר"י הק'

שצריך לשלם עבור מצוות. אך מאידך משמע קצת מהרמ"א (או"ח סימן תרנח ט) כדברי הש"ך דכתב שם, וכל אדם ישתדל ויהא זריז במצוה לקנות לו אתרוג ולולב לבד כדי לקיים המצוה כתקונה, והסביר דבריו המשנה ברורה (סי' מב): "כי רוב העולם לא יודעים להקנות לחבריהם, ועוד לעשות הנענועים כהלכתן". ולמה לא הזכיר גם נימוק זה שכדאי לקיים מצוה מממונו שיש לו בו חסרון כיס. וכתב הבאור הלכה (סוף תרנו ד"ה ועיין), אכן אם יוכל לצאת באתרוג של אחר, אף שמצוה לקנות משלו - מכל מקום פדיון קודם. עכ"ל. מבואר דמצוה לקנות משלו ומסתבר דהוא בגלל המצוה כתקונה. ובספר מטה אפרים (סימן תרנ"ה) כתב: "האתרוג צריך שיקנה בכסף מלא כאשר חנן ה' אותו וכו'".

ויעוין מטה אפרים (תקפ"ז) שכתב: יקנה אותה - את העליה - בדמים כפי יכולתו, ואדרבה יש יותר עלוי במצוה שבאה אליו בדמים ממצוה הבאה אליו חנם אין כסף.

וכך כתב החיי אדם (הלכות זחירות מצוה כלל סח סעיף טז), שלא יעשה מצוה חנם, אלא יקנה אותה בשכר שלם כמו שכתוב ויאמר דוד אל אורנה... ולא אעלה עולות לה' חנם, ובזה מחמיר מאד בזה. וכך כתב המשנה ברורה (סימן תקפ"ח).

לכן יש מקום שיתרום את הכסף מכספו. אך אם על ידי זה יגבר הלחץ של העני בביתו, יש לשקול במשקל החסידות ולקבל הצעת הוריו. (שו"ת ע"ס ספר המצוות הקצרה).

האם גוי כשר לבנות את המזבח

ועשית את המזבח עצי שטים... (כז-א).

שאלה: נאמר בספר מלכים (א ה לא-לב): ויצו המלך ויסעו אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית, ויפסלו בני שלמה ובני חירום והגבלים ויכינו העצים והאבנים לבנות הבית. ופרש"י: והגבלים, אומה ששמה גבל ובקיאם לסתת אבנים ולבנות... ע"ש. משמע מדבריו שהגויים השתתפו בבנין הבית.

ולכאורה הדבר צריך ביאור, איך הגויים השתתפו בבנין הבית, הרי כתב רש"י בפרשת תרומה (שמות כה ח): ועשו לי מקדש - ועשו לשמי בית קדושה, ע"ש. הרי שבנין בית המקדש צריך להיות לשמה, ובדברים שבעי לשמה, גויים פסולים דאדעתא דנפשיה עביד כמבואר בגיטין (דף כג ע"א), אם כן איך הגויים היו כשרים לבנין המקדש?

תשובה: במשכנות יעקב (או"ח סימן מד) דן במחלוקת הרמב"ם והרא"ש אם עיבוד עורות לתפילין, כשר ע"י גוי כשישראל עומד על גביו, דדעת הרמב"ם לפסול ככל הדברים דבעי לשמה, ודעת הרא"ש להכשיר ובפרט אם מסייע מעט, והביא ראיה מדברי הירושלמי שהצריכה חציבת אבנים לשמה לשם קודש כמו עיבוד לשמה, והרי בבנין הבית הגויים השתתפו בבנין, למרות שצריך עשייה לשמה, ועל כרחק שמהני ישראל עומד על גביו

לעשייה לשמה. נוביאר שם שיש חילוק בין גוף המצוה כמו גט וציצית שלא מהני עומד על גביו, לבין דברים שהם רק הזמנה למצוה, כמו עיבוד וחציכה, שבהם אם הישראל משתתף קצת, יש בה הזמנה, ע"ש.

ובחזון איש (אורח סימן ו ס"ק יב ד"ה במשכנ"י) הביא את דבריו, וכתב דאפשר שהגויים רק פסלו את האבנים מזהרים וכדפרש"י, אבל סתות האבנים היה על ידי בוני שלמה, וגם בסיתות יש אומנות שגוי כשר להשתתף בו, כגון לכוון ולרשום בתו איך לסתתו, ולברר את האבנים היותר מעולות, ולעשות המלכנות להחזיק את האבן בשעת הסיתות, ולתקן את המקבות וכיוצא בו, וכן יוכלו להשתתף בסידור התכניות של הבנין, ובבניית הבית של שלמה, אבל בנין בית המקדש עצמו נעשה על ידי ישראל לשמה, עכ"ד, ע"ש.

מבואר בדברי המשכנות יעקב והחזון איש שאם באמת הגויים השתתפו בבנין, יש ראייה שגוי כשר לעבד עורות, כשיהודי עומד על גביו, אך החזון איש דוחה את הראייה, כי יתכן שהגויים לא השתתפו בבנין עצמו. נואין להקשות מלשון רש"י (הנ"ל) שכתב שהגבלים היו בקיאים לסתת אבנים ולכנות עב"ל. משמע שהם גם בנו את המזבח והבית, שהרי החזון איש שיהיה להם חלק בבנין, כגון בסדור התכניות לבנין, ובבנין ביתו של שלמה, אך לא בנו בפועל את בית המקדש.

ועיין ברמב"ם (בית הבחירה א-ב) שכתב: אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש, ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה, וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט, ומשנשתמש בהן גבוה אסורין להדיוט, אבנים וקורות שחצבן מתחלה לבית הכנסת אין בונין אותן להר הבית. וכתב על כך הערוך השלחן העתיד (הלכות בית המקדש סימן ד הכ"ב): ...ובאמת אין שום טעם לומר דצריך לשמה, דבכל מקום דצריך לשמה כמו ציצית ותפילין או בגט, יש דרשות, והגם דגם כאן י"ל מדכתיב ועשו לי מקדש הוי לי כמו לשמי, כמו שפירש"י על ויקחו לי תרומה, ובמכילתא אמרינן מזבח אדמה תעשה לי לשמי, מכל מקום נלע"ד ברור דאין הכוונה לשמה של המצוה, דכיוצא בזה דרשינן בספרי (פרשת בהעלותך) אספה לי שבעים איש, לי לשמי, והתם מה שייך לשמה, אלא כל הני פירושם לשמי על פי ציווי.

והנני מביא ראייה ברורה לזה, דבבנין בית המקדש כתיב במלכים, ויפסלו בוני שלמה ובוני חירום והגבלים ויכינו העצים והאבנים לכנות הבית, והנה בוני חירום והגבלים לאו ישראלים היו, והיאך שייך בהם לשמה, והיאך היו כשרים לזה, אלא וודאי א"צ לשמה, והרמב"ם סתמא דמילתא אמר, דכיון דלשם הדיוט פסולים, ממילא דעושים אותם לשם גבוה, דאין דרך לעשות סתם בלי כוונה, אבל לדינא כשר בסתם. ע"ש.

עוד יעוין בתפארת ישראל (מדות פ"א מ"א בבוט) שהביא את ראיית רש"י בראש השנה (דף ל ע"א) שבנין הבית השלישי ירד מוכן מהשמים, מהא שמשמע בגמרא שם שביט המקדש יכול להיבנות ביום טוב, והרי בניין בית המקדש אינו דוחה יום טוב, ודחה התפארת ישראל ד"ל שיבונה נכרים, כענין שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ואי משום לא לכם ולנו לבנות בית אלקיננו (בשקלים פ"א מ"ה), היינו בבוני משלהם. תדע דהרי שלמה המע"ה, ביקש מחירם שישלח מעבדיו לסייעו בבנין הבית, ע"ש.

לסיכום: לדעת המשכנות יעקב, הגויים סייעו בבניה מפני שישראל עמדו על גבם וסייעו להם, ובוה מהני

הזמנה לשמה. החזון איש כתב שיתכן שהגויים לא השתתפו בבניה עצמה. הערוך השלחן כתב שלא בעי לשמה, וסתמא כשר. ואף התפארת ישראל סבירא ליה שגויים כשרים לבניית המקדש, ויתכן שסובר כסברת הערוך השלחן שלא בעי לשמה ממש, וסגי בסתמא.

ואולי אפשר לומר טעם אחר למה גוי כשר לבניית המקדש אף על פי שצריך לבנותו לשמה, דמה שעכו"ם אינו יכול לכוין לשמה, כמבואר בגיטין (שם) שעכו"ם פסול לכתוב גט, משום דלדעתיה דנפשיה עבד, דבר זה טעמו הוא רק בגלל שאינו שייך לזה, לכן אדעתיה דנפשיה עבד, מה שאין כן לגבי מזבח, דעכו"ם שייך לזה, דהרי עכו"ם יכול להביא נדרים ונדבות כישראל לכן מכיון לשמה.

ויש לבאר זאת על פי מה שכתב בחידושי הגר"ח (הלכות תפילין ומזבח פ"א ה"ט) ח"ל: ...אכן נראה דהא דכתב הרמב"ם שהנכרי על דעת עצמו הוא עושה, אין פירושו דמשום הכי חיישינן שמא לא נתכוין כלל לשם הסת"מ, ורק דדינא נקט הכא, דהא ודאי דנכרי כיון דאינו בתורת סת"מ, אם כן ממילא דמופקע הוא גם מדין לשמה שלהם, ומחשבתו לשמן אינה מועלת כלל, אלא דאם היה חל הדין במעשיו שהן נעשין על דעת ישראל, א"כ אז היה מיחשב זאת עיבוד לשמן, ולא שייך הא דעצם מעשיו מופקעין מדין חלות לשמה, כיון דהעיבוד הוא רק הכשר בעלמא, וע"כ שפיר אם היה חל במעשיו הך דינא שנעשין על דעת הישראל ה"י סגי להדין לשמה של עיבוד, והא דנכרי עושה על דעת עצמו זהו גופא יסוד הדין מה דמעשיו מופקעין מדין תורת לשמה, ע"ש. הרי לפנינו שגוי יכול לכוון לשמה, אלא שבדברים שהוא לא שייך בהם, התורה הפקיעה את המחשבה, ואם כן בענינו שגוי שייך במזבח ובקרבתו, אולי מחשבת הלשמה שלו תועיל, וצ"ע.

עוד יעוין בעבודה זרה (דף ג ע"א): רבי מאיר אומר מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול... וביארו התוס' (ד"ה שאפילו): פ' בשבע מצות שלהם, דאילו בשאר מצות אמרינן בסנהדרין (דף נט ע"א) עובד אלילים העוסק בתורה חייב מיתה.

והוסיף המהרש"א: לאו דוקא שבע מצות, דלא חשיב אלא לא תעשה אבל בקום עשה יש עוד מצות אחרות שהעובד כוכבים חייב בהן. ובוה נראה לפרש הא דאמר שהוא ככהן גדול ועל פי מאמרם (סוף מנחות) זאת תורת האשם תורת חטאת וכו', מלמד שכל העוסק בפרשיות הקרבנות כאילו הקריבן, ואהכי קאמר עובד כוכבים העוסק בתורה, דהיינו בתורת קרבנות שכן נח מצווה עליהן, הרי הוא ככהן גדול שהקריבן, דלמעלה מהאי קרא כתיבי פרשת קרבנות ועבודת יום הכיפורים שהוא ככהן גדול... ע"ש.

וממילא מאחר ושייך לקרבנות, הוא גם שייך קצת בכוונה דלשמה, והוא כשר לסתת אבנים ולבנות מזבח, כי בזה התורה לא הפקיעה את כוונת הלשמה של הגוי.

שאלה: האם מותר לגוי בזמן הזה ללמוד מסכת זבחים? **תשובה:** מהמהרש"א הנ"ל משמע שמותר לו גם בזמן הזה כדי שידע איך לנהוג בזמן שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אך לכאורה כל זה דוקא בהלכות הנוגעות לקרבן עולה שגוי שייך בהם, אך לא לשאר הקרבנות, וכן לא שייך בלימודי הדרשות של חז"ל, אלא רק בהלכות עצמם, וצריך ביאור. (חש"ח זבחים פג ע"א).

ביסוד המשכן כל ישראל שותפים

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר
יִדְבְּנוּ לִבּוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כה, ב)

כתב רש"י, "תקחו את תרומתי. אמרו רבותינו

שלש תרומות אמורות כאן, אחת תרומת בקע לגלגלת, שנעשו מהם האדנים, כמו שמפורש באלה פקודי (לקמן לה כו - כז), ואחת תרומת המזבח בקע לגלגלת לקופות לקנות מהן קרבנות צבור, ואחת תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד" וכו'.

יש להתבונן בחילוק שבין התרומה לנדבת המשכן, לתרומת בקע לגולגולת שממנה (עכ"פ מרוב התרומה, כי חלקה שמש "ליונים") עשו את האדנים, למה זאת נבחרה דוקא תרומה זו של בקע לגולגולת לעשות ממנה את האדנים.

ואפשר לבאר, מפני שהאדנים הם היסוד שעליו עומד המשכן כולו. ולזאת צייתה התורה לעשותו מאותה תרומה שהיא חובה על הכל, והטעם בכדי שעל כל פנים ב"יסוד" המשכן יהיה חלק לכל אחד מישראל, ואחרי שלכל אחד מישראל יש חלק ביסוד המשכן (והרי זה כאילו יש לו כבר חלק במשכן כולו, שהרי היסוד נושא על גביו את המשכן כולו), מעתה כבר יכול השאר לבוא מן הנדבה.

עיקר הדין קודם למנהג חסידות

ושמא יש כאן רמז לענין כללי בעבודת ה'. והוא, שאמנם חפץ ה' הוא כי יעשה כל איש מישראל המעשים טובים מנדבת לבו, ולא רק מתוך הכרח, אבל בכל זאת, היסוד - צריך לבוא מתוך חובה. ואחרי שהיסוד בא מן החובה, מעתה כבר אפשר לבנות נדבכים נוספים בנדבה, אבל היסוד אצל כל אחד ואחד צריך להיות של חובה. והדברים אמורים כלפי אותם המחזירים לעשות דברים שהם מידת חסידות, וחפצים בקרבת אלקים בכל מיני דרכים, אמנם יש לידע, כי כל זאת הוא באם

עשו תחילה את החובה, ומה ששורת הדין חייבה, אך העושה רק דברים בנדבה, בלא שימת לב לחובה, אין זה כלל עבד ה'. כי נמצא הוא קובע לעצמו מה חפץ לעשות ומה אין ברצונו לעשות, ולא זו צורת קיום המצוות, אלא תחילה יש להיות עבד ה', ולעשות את אשר ציוה ה', ורק אחר כך - כל המוסיף תבוא עליו ברכה.

ומלבד זאת, אם היה כל אחד בוחר לעצמו איזה מצוות חפץ הוא לקיים ואיזה לא, היה חסר מאד בכל צורת של כלל ישראל. הלא אמרה תורה "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" אימתי "ויהי בישורון מלך", אימתי ניכרת מלכותו של

הקב"ה בישראל - "בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל", רק כאשר ישנה תורה אחת לכולם, ויסוד משותף שכולם מקיימים אותו יחדיו, אז ניכר שיש מלך בישורון, שלא איש הישר בעיניו יעשה. המוסיף לעצמו חומרות והנהגות ממידת חסידות, תבוא עליו ברכה. אבל קודם כל צריך לקיים את החלק המאחד של עם ישראל, את התורה שניתנה לנו מסיני, מפני שרק באופן זה ניכרת מלכות שמים עלינו.

ביאור ענין הכרובים

וַעֲשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרוּבִים זָהָב מְקֻשָּׁה

תַּעֲשֶׂה אֹתָם מְשִׁנֵּי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת (כה, יז)

הנה הקב"ה קרוי "יושב הכרובים" (תהלים פ, ב: שם צט, א: דה"א יג, ו), ואמרו חז"ל כי "השכינה נתונה למעלה משני הכרובים" (במד"ר ד, יג), ומשם היא מדברת עם משה כאמור להלן (פסוק כב) במקרא "ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים". והנה גם בשמים יש כרובים, והם משמשים שם כמרכבה לשכינה (עי' רמב"ן פסוק כא), ואשר לזאת, גם במשכן מצוה הקב"ה לעשות כרובים, שכן המשכן מקפל בתוכו את כל הבריאה כולה. המשכן הוא "זעיר אנפין" של הבריאה, והכרובים במשכן הם כנגד הכרובים של מעלה, וכשם שלמעלה הקב"ה כביכול יושב על הכרובים, כך גם למטה הוא שוכן עליהם. נמצא לפי זה, שלכרובים יש קדושה עליונה מאד, ושמא אף יותר מהארון והלוחות, כיון שהם כביכול מושב לשכינה שבמקדש. כך שמעתי ממור"ר הגאון"צ רבי גדליה איזמן זצ"ל בהבנת ענין הכרובים.

אמנם ממור"ר המשגיח הגאון"צ רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל שמעתי לבאר באופן אחר מהו ענין הכרובים, והוא בהקדם מה ששאל הגר"י, למה ציוה הקב"ה לעשות כרובים במשכן, והלא הזהירה תורה "לא תעשון אתי" (שמות כ, כ) - לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום, כגון אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת (ר"ה כד, ב). וכיון שכך, למה דוקא במשכן מצוה התורה לעשות צורת כרובים

ועוד בקודש הקדשים.

וביאר מור"ר הגר"י, שהכרובים שבמשכן נועדו ללמדנו, שכשם שכרובים של זהב הם אין ואפס, שאינם יכולים לזוז ולא לדבר ולא לחשוב, כך גם הכרובים של מעלה הם אין ואפס. שלא יחשוב מאן דהו, שיש כוחות לצבא מעלה, אלא אין כוחות לצבא מעלה, ורק דבר ה' לבדו פועל, כמובן, מכח דבר ה' פועלים כל הכוחות כולם, צבא מעלה וצבא מטה, בני אדם וחיות וכל מה שיש בעולם, אבל זהו רק רצון ה', ואין שום רצון אחר שיכול לפעול. ולכאורה, ביאור זה כביכול מפחית את כל ערכם של

ונראה לבאר, דהנה לחם הפנים סידורו הוא בשבת, והנה הקמת המשכן היה ביום ראשון, ואם כן היה מקום לומר שביום ההקמה ואילך אין צריך להניח לחם הפנים על השולחן, כיון שזמן סידורו הוא בשבת ועתה אינו שבת, אם כן לא יניחו לחם הפנים בשבוע זה, ולזאת השמיענו הכתוב אף על פי כן "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד", אפילו באופן כזה שהנתינה היא לא בשבת אלא ביום ראשון אעפ"כ ונתת על השולחן, ולכך רק בשולחן נכתב סדר שימושו שלא כבשאר הכלים.

גובה המנורה

וְעָשִׂיתָ מִנֶּרֶת זָהָב טָהוֹר מִקֶּשֶׁה תִּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יָרֵכָה וְקָנָה גְּבִיעֶיהָ כַּפֹּתֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנֶה יָהִיו (כה, לא)

כתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות בית הבחירה ה"א) "המנורה צורתה מפורשת בתורה". ויש לדקדק, שבדרך כלל אין דרך הרמב"ם לומר איזו מצווה מפורשת בתורה ומה למדים ממדרש, וא"כ מה ראה הרמב"ם לשנות כאן, ולכתוב שצורת המנורה מפורשת בתורה. ונראה לבאר דבריו, דהנה המנחת חינוך (מצווה צח בד"ה וגובהה) כתב שאין גובה המנורה לעיכובא, היות שאין מפורש בתורה גובהה, ואף שהדין הוא שגובהה שמונה עשר טפחים (כמבואר בגמרא מנחות כח, ב), מכל מקום היות שאין מפורש גובהה בתורה אין הגובה לעיכוב יעוי"ש.

ומעתה לדברי המנח"ח יש לומר, שלכך כתב הרמב"ם שצורת המנורה מפורשת בתורה, לאמר כי רק הצורה של המנורה מפורשת והיא לעיכובא, אך גובהה של מנורה אינו מפורש, ולפיכך אינו לעיכוב.

ביאור ההפסק בין "מנורת" לבין "זהב טהור"

וְעָשִׂיתָ מִנֶּרֶת זָהָב טָהוֹר מִקֶּשֶׁה תִּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יָרֵכָה וְקָנָה גְּבִיעֶיהָ כַּפֹּתֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנֶה יָהִיו (כה, לא)

הנה בתיבת "מנורת" יש טעם "טפחא" שהוא טעם מפסיק. ולכאורה היה ראוי לחבר תיבת מנורת עם תיבות זהב טהור. ונראה לבאר, דהנה בגמרא מנחות (כה, ב) מבואר שלדעת רבי המנורה כשרה גם אם עשאוה משאר מיני מתכות, ולדעת רבי יוסי בן רבי יהודה כשרה אף מנורת עץ. ושניהם למדו זאת מן המקרא, רבי דורש "ועשית מנורת" - כלל, "זהב טהור" - פרט, "מקשה" וכו' - כלל. ור' יוסי ב"ר יהודה דורש "ועשית מנורת" - ריבוי, "זהב טהור" - מיעוט, "מקשה תעשה" - ריבוי, עיי"ש. נמצא שבין לרבי ובין לר' יוסי ב"ר יהודה הביטוי "ועשית מנורת" עומד בפני עצמו, והביטוי "זהב טהור" עומד בפני עצמו, ומעתה מובן היטב מדוע יש הפסק על ידי הטעם "טפחא" בין תיבת "מנורת" לתיבות "זהב טהור".

הכרובים. כי לולי ביאור זה הלא הכרובים הם דבר נשגב מאד, תכלית הקדושה שבמשכן, אך לביאור זה נמצא, שהם אין ואפס, ומסמלים אף את אפסות כוחם של הכרובים העליונים. ובאמת בתחילה, כאשר שמעתי את הדברים ממור"ר הגר"י לווינשטיין זצ"ל, היה קשה לי מאד להבינם, אבל לאחר מחשבה, נראה כי אפשר להבין את דבריו, ושני הביאורים הנ"ל אף משלימים זה את זה.

כיון שזה גופא - מה שהכרובים במשכן מחזקים את ההכרה באפסות כחם של הכרובים העליונים ושל כל צבא השמים - זהו גופא גורם לכך שהכרובים הם המקום הראוי ביותר להשראת השכינה, כי המקום שבו משיג האדם כי "אפס זולתו", ושאין שום כח בעולם שיכול לפעול בלי רצון ה' - זהו המקום הראוי ביותר להשראת השכינה. שהרי לכך נברא המשכן, שאדם ישיג בו את ההכרה היסודית שאין עוד מלבדו יתברך. ואם ע"י הכרובים אפשר להבין זאת יותר, א"כ זהו הביאור במה שהקב"ה יושב שם, וששכינתו נתונה למעלה משני הכרובים. הן אמנם שהקב"ה נמצא בכל מקום, ומלוא כל הארץ כבודו, אבל במקום שבו אפשר להבין יותר שאפס זולתו - שם כביכול הוא נמצא יותר, מפני ששם אנו משיגים יותר את יחודו יתברך.

עשיית בדי השולחן היה גם לצורך הלחם שעליו

וְעָשִׂיתָ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וְנִשָּׂא בָם אֶת הַשֻּׁלְחָן (כה, כה)

הנה פירוש "ונשא בם", היינו - שעל ידי הבדים ניטלטל השולחן. ואם כן קשה, מדוע נאמר "ונשא בם את השולחן", והרי צריך להיות נאמר "ונשא בם השולחן", שפירושו שניטלטל השולחן על ידי הבדים, ומהו את שנאמר כאן.

ונראה לבאר בזה, דהנה חז"ל אמרו שאף בעת המסעות היה הלחם על השולחן, וניטלטל השולחן עם הלחם, ועל שעת המסעות נאמר "ולחם התמיד עליו יהיה", והיינו שאף בשעת המסעות היה הלחם על השולחן (מנחות צה, א).

ומעתה יש לומר, שהיות שמצינו שתיבת "את" באה לרבות (פסחים כב, ב), גם כאן באה תיבת "את" לרבות, שע"י הבדים ניטלטל השולחן וגם הלחם שעליו בעת המסעות, ומתחילת עשיית הבדים נעשו אף לשם כך, היינו גם לצורך נשיאת הלחם שעל השולחן.

רק בשולחן נאמר סדר עבודתו בציווי

וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי תָמִיד (כה, ל)

יש לדקדק, מה טעם שבשאר כלי המקדש כאשר נאמר הציווי עליהם לא נאמר בהם גם סדר מעשה עבודתם, וכגון במנורה לא נאמר סדר הדלקתה, וכן במזבח לא נאמר גם ענין ההקטרה, ואילו מאידך גיסא לענין השולחן בציווי על עשייתו נזכר גם "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד", ומאי שנא.

לעילוי נשמת

מרן הגאון החסיד

רבי יהושע דוד ב"ר שלום פוברסקי זללה"ה

ראש ישיבת פוניבז'

גלב"ע ו' אדר תשנ"ט

י"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"
ניתן לשלוח חידושי תורה מגדולי ישראל ל:
k.gilyonot@gmail.com

גליון תורת הבחינה

ליקוטים מתורת מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א

תרומה תשע"ט

השארית השכינה

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. (תרומה כה, ב)

שח מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בישיבת כפר סבא ש"ק פ' תרומה ד' אדר א' תש"ח: ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, וכתוב אח"כ שכולם הביאו זהב וכסף ונחושת, והמלאכה היתה דים, שהביאו מספיק בשביל בנית המשכן, וא"כ מהו משכן זה, ובשביל מה נבנה? ודאי שכולו נבנה רק בשביל הקדש קדשים שבמשכן ובו הארון, שבתוכו היו מונחים לוחות העדות, היינו התורה, יוצא שכל מה שהתנדבו ה' בשביל אותו החדר קדש קדשים, שבו היתה התורה, מטרת המשכן, הוא זה שהתורה מפרשת ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כדי שתהי' השראת השכינה בישראל, ואחז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם שבתוך כאו"א יהי' מקדש, ושם תהי' השראת הקב"ה, שהרי זהו כל המשכן וזה רצונו של הקב"ה לא שיהי' בנין מיוחד ששם תשרה השכינה, כמו שיש באומות העולם להבדיל, שמיחדים לזה מקום מיוחד, בשביל מה שהם קוראים קדושה וכשיוצאים משם אדם יכול לעשות כל העברות, לגזל ולחמס, משא"כ בעם ישראל ה' רוצה שיהי' בלב כל אחד מקדש השראת השכינה ולא די ליחד לזה מקום בלבד ואם כ"א ידע שבלבו יש מקדש, ודאי שלא יחטא כי לא ירצה לסלק את ההשראה שישנה בלבו, והתורה מסימת, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית משכן ואת תבנית כל כליו, וכן תעשו ומבאר רש"י שהכונה תעשו לדורות ואיתא בספרים שז"ל תעשו מכוון לדרשת חז"ל, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, מלמד שיהי' בלב כל או"א מקדש, וא"כ היא מ"ע מדאורייתא להיות בלב מקדש, ומי שרוצה לקיים מ"ע זו מה עליו לעשות? עליו לראות מה הי' הדבר העיקרי במשכן התורה, שבשבילה נדבו את כל הזהב והכסף, כדי שיהי' לה מקום בארון שבק"ק שבמשכן, וא"כ מי שרוצה שיהי' לו מקדש בלב, צריך להתחזק יותר בלימוד התורה, שאם לאו הוא חלילה מסלק ההשראה מלבו, אבל

אם לומד תורה הוא בונה משכן, ונתאר לעצמנו אם יאמרו לאדם שבלי אמצעים כספיים יוכל לבנות משכן, ודאי שמיד הי' רוצה לבנות כזה מקום מקודש, וא"כ נשמע לבת קול שמכרזת מהר חורב, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ונשמע לתחנוני הקב"ה, ועשו לי מקדש, הא למה זה דומה לאדם שזן את בנו שמרו והיטיב לו זמן רב, לבסוף בנה הבן בית, ובקשו אביו שיתן לו מקום לדור, והבן סרב, כך גם הקב"ה שומר עלינו יותר מאלפיים שנה וממלא כל מחסורנו, ועכשו הוא מתחנן אלינו, ועשו לי מקדש, תיחדו לי מקום בלבכם, בשביל ושכנתי בתוכם, שתהי' ההשראה בינינו, ואם נשמע לבת קול ולתחנוני ה', נעלה בתורה ובמצוות. (נרשם ע"י תלמידו הרה"ג ר' מאיר וונדר שליט"א)

לימוד תורה ע"י מסירה

שח הגאון הגדול ראש ישיבת אור ישראל הגר"י רוזן שליט"א בתנחומא על הפסוק ויקחו לי תרומה זה שאמר הכתוב כי לקח טוב נתתי לכם אמר רשב"ל שני פרקמטוין עומדין זה עם זה אחד בידו מטכסא ואחד בידו פלפלין, אמרו זה לזה בוא ונחליף ביני ובינך נטל זה את הפלפלין וזה המטכסא מה שביד זה אין ביד זה ומה שביד זה אין ביד זה, אבל התורה אינה כן זה שונה סדר זרעים וזה שונה סדר מועד השנו זה לזה נמצא ביד זה שנים וביד זה שנים יש פרקמטיא יפה מזו הוי' כי לקח טוב נתתי לכם וצ"ב טובא דהא בתורה הא' מלמד לשני ומעביר לו את ידיעותיו ולכן אינו נחמר והא כן הוא להבדיל בכל עניני החכמה והמדע ומה מעלה יתירה היא זו דוקא בתורה וצ"ע.

ונראה מבואר בזה חידוש נפלא דיסור ענין לימוד התורה אינו קנין של יריעות בלבד אלא הוא בתורת מקח' שקונה תורה והוא מציאות מסויימת שנעשה לו בה קנין והופכת להיות חלק ממנו דהא שנינו בריש ממכת אבות משה קיבל' תורה מסיני ומסרה' ליהושע וכן הלאה ולא שנינו שמשא למד' תורה מסיני ולימדה' ליהושע וכן שנינו באבות דתורה נקנית' במ"ח קנינים ומבואר כנ"ל דהוא קנין של דבר

במקדש, אשר בתוכו עמדה התורה עצמה, בבחינה המצמצמת והיחודית של - ד' אמות של הלכה, והיא עדיין מצויה וצמצום גילוי השכינה נמצא בלימודה.

התורה, והמקדש לצידה

ויקחו לי תרומה. (פר' תרומה, שמות כה, ב).

מובא בילקוט שמעוני (רמז ססד) **לפי שנטלתם את התורה, אמר הקב"ה קחו אותי עמכם.**

ובמדרש מובא, משל למלך שהיתה לו בת יחידה, והשיאה לאשה. והיה החתן מבקש לגור בעירו. אמר לו המלך, בתי שנתתי לך, יחידה היא לי, לפרוש ממנה איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא, טובה אחת עשה עמי. לכל מקום שתלך לגור, עשה לי קיתון קטן שאדור לידכם.

[מדוע האב יגור בקיתון קטן, והבת תגור עם בעלה תיכף-ומיד עם נישואיה בארמון גדול. לשם מה היא צריכה כל כך גדול ?

ועוד, אם האב בא לגור לצידה, מהראוי שהיא תכבדו בבית הגדול, ולא לגור בקיתון הקטן והיא תישאא בבית הגדול ? אלא, כי כך רוצה האב, לראות את בתו מתגדלת בעצמה, והוא רק 'מלווה' אותה, ואינו רוצה לגור בארמון הגדול, כי רצונו להיות מעתה רק 'מלווה' ולא 'פטרון' עליה].

כך אמר הקב"ה לישראל: נתתי לכם את התורה, לפרוש ממנה איני יכול. לומר לכם אל תטלוה, איני יכול.

אלא, בכל מקום שאתם הולכים, עשו לי בית-קטן שאדור בתוכו. שנאמר: ועשו לי מקדש.

מעתה, הבה ונתבונן, על פי המשל. מי נמשל אל בת המלך, ומי נמשל אל הקיתון הקטן ?

הלא התורה - היא בת המלך. והיא המתנה הכי גדולה שניתנה לנו, ללמוד תורת ה'.

ואילו בית המקדש - זהו הקיתון הקטן. אשר בא לגור לצד התורה המתגדלת מכח הקדושה. כי מציון תצא תורה.

לכן הדבר הכי גדול והכי עיקרי, ואשר בעטיו נבנה המקדש ונצטמצמה השכינה בבית הקטן - זהו התורה הק' !

על כן היה אומר **מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבִּי דּוֹד פּוֹבֶרְסְקִי זְצוּק"ל (יום הזכרון ו אדר),** כי לימוד-התורה, נחשב יותר מעבודת-המקדש.

ובהכרח שיש עלינו לבנות בתורתנו - בית גדול- זהו מתכונת של לימוד וסדרי-הלימוד, המחויבים להיות נשמרים בקדושה, ממש כסדרי-העבודה שבמקדש. והתלמיד-חכמים, הם הנחשבים ככהנים העובדים בקדושה.

ועוד הוסיף ואמר: מדוע אומר ה', כי הוא איננו יכול לפרוש מן התורה ?

כי לימוד-התורה, זהו לימוד-השי"ת !

אין לימוד בתורה, בו הלומד איננו ניצב, כסדר, ממש - לפני ה'. לכן, ה' נמצא עם התורה הק'.

המסויים ואף אם רחוקים אנו מדרגה אמיתית זו של קנין התורה מ"מ כן הוא יסוד היסודות של תלמוד תורה ומעלה כל שמלמדה לאחרים היינו שמוסרה' לאחרים והיה מן הראוי שיתחסר אצל הנותן וזו היא מעלתה של תורה דאף כשמוסרה לאחרים וכפשוטו אינו נחסר הנותן ולא כלום הוי כי לקח טוב נתתי לכם.

ואיתא במדרש רבה פר' כי תשא א"ר אבהו כל מ' יום שעשה משה למעלה היה לומד תורה ומשכח א"ל רבון העולמים יש לי מ' יום ואיני יודע דבר מה עשה הקב"ה כשהשלים מ' יום נתן לו הקב"ה את התורה מתנה שנאי ויתן אל משה וע"ע מעין זה בתנחומא וצ"ב מובא דהיה מרע"ה שוכח ועד כדי כך שאמר איני יודע דבר ונראה ביאורו ע"פ משנ"ת לעיל דהאופן האמיתי של לימוד התורה"ק הוא רק בדרך של ממירה וקבלה ולא בדרך של ידיעה בלבד ואמנם שייך גם ללמוד באופן הפחות יותר דהיינו באופן של ידיעה אך בשמים ממעל אין לזה מקום כלל כיון דאין זו הדרך האמיתית והמושלמת ולכן כל מ' יום שהיה מרע"ה למד' תורה כלשון חז"ל היה שוכח דבשמים ממעל לא נתפסת התורה בתורת ידיעה ולבסוף מ' יום שבהם עמל ויגע והגיע להתפשטות הגשמיות נתן' לו הקב"ה את התורה מתנה' כלשון חז"ל ומעלה שנמסרה' לו התורה היה לו קנין בכל התורה כולה ועיין בהקדמת התוי"ט למשניות שכתב לדקדק במה שאמרו חז"ל במגילה י"ט ע"ב שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים דהיינו דווקא שהראהו' אך לא אמרו שממר' לו ומכאן שגם מרע"ה לא מסרם ליהושע והוא מתאים מאוד למשנ"ת. (קובץ חיזוק ח"ה)

ד' אמות של הלכה, בתוככי המקדש

ויקחו לי תרומה. (פר' תרומה, שמות כה, ב).

כותב בעל הטורים, תרומה. אותיות מ' תורה (זהר ח"ג קעט א). שהתורה ניתנה למ' יום היא לאוכלי תרומה, כההוא דאמרינן (מכילתא בשלח טז ד) לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן, שנית לה לאוכלי תרומה. וזהו ויקחו לי תרומה, שמי שעוסק בתורה כאילו לוקח לי (תנחומא תרומה ג), שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד (ברכות ה). ועל כן סמך פרשת ויקחו לי תרומה לפרשה של תורה.

על המובא בגמ' (ברכות ח). מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. אומר **מֶרֶן הַגָּאֹן דְּפוֹנִיבֵז' רַבִּי יוֹסֵף שְׁלֵמָה כְּהֵנֶמָן זְצוּק"ל** הנה, מדקדוק לשונם שאמרו, 'אין-לו', 'אלא', 'בלבד'. משמע, שגם בזמן שהיה בית-המקדש קיים, היה להקב"ה בכל עולמו, מה שהצטמצם לשרות בתוככי המקדש, זה היה אותן - ד' אמות של הלכה. שהם היו בבית-המקדש !

וכאשר חרב המקדש, לא נותר להקב"ה 'אלא' רק את זה. רק את אותן ד' אמות של הלכה, זה מה שנותר להקב"ה

יחד עם הרבים. ויתברכו בברכת הרבים. עד אשר, לבד ממה ששיגו את התורה, יהיה גם תוכם כבדם. (שמעתי פעם מפי כבוד מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצוק"ל).

למדנו כאן, דתלמיד-חכם צריך שיהא שלם בבחינות הפנימיות, שזהו מוכרח בעצם לימוד-התורה, שהינה בודאי עסק מאד מאד פנימי. יחד עם היותו זהב בבחינות החיצויות שבו, עד שיתקדש ויתגדל שמא עילאה על ידו, ועד שיבהיק יופיו, והכל יאמרו כלפי שלמות תורתו, כמה נאים ומתוקנים דרכיו. וכפי דרשת חז"ל עה"פ ואהבת את ה' אלוהיך. שיהא שם שמים מתאהב על ידך (גמ' יומא פו.). ולכן צריך התלמיד חכם, שיהא תוכו כבדו. כלומר, שמידותיו יהיו נובעות - מתוכי כחות-נפשו, הכי הכי פנימיים בזיקוקם. ויהיו נקיות ומזוקקות, כזהב נקי.

ועל כן היה הארון עשוי זהב מבחוץ, כפי שהיה הארון זהב מבפנים. לרמז, שצריך התלמיד-חכם להיות מזוקק כזהב נקי, בשלמות אחידה - בפנימיות נפשו, כמו בחיצונית הנהגתו והליכותיו.

הנהגה של זהב, פנימיות של פשטות

ואולם, עלינו להבין מהלימוד הנלמד ממעשה הארון, על מהות קנקנו של התלמיד-חכם.

וצריך להבין, מדוע צריך שיהא בתוכו עוד ארון פנימי והוא ארון 'פשוט' עשוי מעץ?

ונראה, דאף שעל התלמיד-חכם לנהוג ביקרות עילאה, בגלל מעלותיו הנבחנות, כפי דקדוק הזהב, בפנימיות כמו בחיצונית. אבל צריך שיהא "הוא-עצמו", פשוט, ממש כשל עץ... ועל כן במקום הכי פנימי והכי תוכני, הינו פשוט, בלא כל בוהק של זהב.

ודוקא שם מונחת התורה הקדושה עדות לישראל...

ועשו לי מקדש

חג הסוכות תשי"ד מגיע ולקראת סיומו בהקפות של שמחת תורה **עלה החזון איש** כמנהגו להיכלא דישיבת פוניבז' היתה זו פעם האחרונה שזכו לראותו בפומבי כשהאריכו בני הישיבה בשירת הריקוד יבנה המקדש עיר ציון תמלא והיה מי שהאיץ בהם שכבר הגיע הזמן לסיים עיכב בעדו הלא הם בונים את בית המקדש.

ביהמ"ק נחרב שדר דבר כזה

פ"א ישב אחד אצל החזו"א ותוך כדי השיחה הגיע אחד מבאי ביתו והקניט את המדבר עם מרן ז"ל בזיחות דעת חרד מרן ז"ל אליו ואמר לו מה אתה עושה הלא בית המקדש נחרב עבור דבר כזה (מהגרא"צ טורצין זצ"ל)

עת לדבר ועת לשתוק

עם הקמת המדינה נכנס אברך לרבינו ושאל אותו מדוע אין כב' מפרסם בבירור את השקפתו על המדינה ורבינו שתק

בתקופה מסוימת בה התרחבה ישיבת מיר בירושלים עד מאד, עמדו הכל בפני הצפיפות שהיתה מתבטאת בהרבה תחומים. בין הדברים היה עם תפילת מנחה, בה יוצאים מאות אברכים ובחורים בסוף סדר א' ליטול ידיהם וללבוש כובע וחליפה, וכאשר חוזרים להיכל הישיבה, לא כל המאות בלע"ה מצליחים להיכנס אל מקומם, ועומדים בתורות בשני הפתחים. עד שקורה שישנם רבים שלא מצליחים להיכנס בלא שיעברו כנגד המתפלל. וזהו תקלה גדולה.

ניגש אחד הלומדים הוותיקים הרה"ג רבי מ. מ. אל ראש הישיבה הגאון הגדול רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, לשטוח את הבעיה. והלה בא עם פתרון מידי, שיתחילו אשרי וכו' חמש דקות לפני הזמן, וכך ימשך זמן היציאה והכניסה חזרה במשך זמן יותר ארוך, ותיפתר הבעיה.

רבי נתן צבי ענה שיחשוב ויטייע בדבר. כעבור זמן השיב: מקובלנו מפי רבי דוד פוברסקי זצוק"ל, שהישיבה היא כמו בית-המקדש, הסדרים הם כמו סדרי העבודה. גם אם הפתרון נכון, איננו יכולים לשנות סדרי העבודה, וצריך לחפש תקנה מבלי לשנות את סדרי העבודה.

פנימיות וחיצונית

וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו. (פר' תרומה, שמות כה, יא)

רש"י הביא מהילקוט שמעוני (רמז שסז), ג' ארונות עשה בצלאל. שנים של זהב, ואחד של עץ. נתן את של העץ, בתוך ארון הזהב. ואת ארון הזהב השני, נתן בתוך ארון העץ. ויעוין בשפתי-חכמים, שעמד על הטעם, מדוע עשה שלש ארונות. והנה אמרו חז"ל, שהארון, - הוא כנגד התורה (ויעוין מש"כ בעל הטורים בזה).

אופנים לתלמיד חכם שתוכו כבדו

וכפי הנראה, שהוא נועד להיות - כנגד התורה ולומדיה.

ועל כן אמר רבא (בגמ' יומא עב: וילקוט שמעוני פרשתנו רמז שסח) כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם.

ומסופר בגמ' (ברכות כח.) באותו היום שנעשה רבי אלעזר בן עזריה ראש הישיבה במקומו של רבן גמליאל, סילקו את שומר הפתח, וניתן רשות לכל התלמידים להיכנס. שהיה רבן גמליאל אומר, כל תלמיד שאין תוכו כבדו, לא יכנס לבית המדרש. ואילו באותו היום, איתוספו ארבע מאות, או שבע מאות ספסלים עיי"ש.

וכפי הנראה, סבר רבי אלעזר, שעל ידי תעצומות לימוד-תורה באופן-של-רבים, יוכלו כל התלמידים, גם אלו שבכניסתם לא היו כל כך בדרגת שלמות של תוכו כבדו, גם הם יוכלו מעתה להשיג את מעלותיה, בעצם שיבתם

וצ"ע מ"ש שולחן דהצווי על לחם הפנים היה למשה ואילו את המנורה הצווי הוא לכהן וצ"ע.

ויתכן דהנה לכא' הכונה דבזמן ז' ימי המילואים משה ישים את הלחם הפנים בתוך השולחן, אך לכא' מנורה לא הדליקו בז' ימי המילואים דהא בלילה לא היה משכן, וביום אי"צ להדליק את המנורה, וא"כ ע"כ דנאמר למשה כאן שיעשה את המנורה בשביל שכאשר יבנה את בית המקדש אז ידליק הכהן את המנורה וא"כ מוזכר דוקא דהדלקת הנרות יהיה ע"י כהן ולא ע"י משה, כי אחר ז' ימי המילואים רק הכהנים עשו את העבודה ודוק. [שו"מ דהוי מח' אי נהג לחם הפנים בז' ימי המילואים, דבתוספתא מנחות פ"ז ה"א מבואר דרק בז' ניסן התחילו לשים לחה"פ, אכן בעמק הנציב על הספרי נשא מ"ד הביא מחז"ל ויק"ר פ"א דגם בז' ימי המילואים נהג לחה"פ. שו"מ במשך חכמה פר' אמור (כד, ה-ט) דכ' דפעם ראשונה הניח משה את הלחם הפנים, אבל הדלקת הנרות אהרן עשה כבר בפעם ראשונה, וא"כ שפיר מבואר לשון הפסוק וכמ"ש].

וידדי רבי יחיאל מיכל רפפורט שליט"א הציע את דברינו קמיה **דהגאון הגדול ר' אברהם גורביץ שליט"א**. ואמר לו לבאר הסבר אחר בדקדוק הפסוק. דהנה כתב הדעת זקנים (לעיל כה, ו) בהא דנכתב בתרומות שמן למאור וז"ל "תימה שכל הפרשה בצרכי בנין חוץ מפסוק זה שהוא צורך שלחן גבוה ואינו אומר חטים ללחם הפנים וכבשים לתמידין ועצים למערכה, וי"ל ששלשתן צורך בנין הן, שמן המשחה שבו נמשחו ונתקדשו כל כלי המשכן, וקטורת נמי שכן דרך המלכים שמבשמים להם הבית קודם שיכנסו לתוכה וכ"ש לפני מלך מלכי המלכים וכו', ושמן למאור שכן דרך המלכים להדליק נר לפניהם קודם שיכנסו לבית" וכו'. וא"כ נמצא דחלוק דין לחם הפנים מהדלקת המנורה, וא"כ זה הכונה בשינוי המקראות, דאצל לחם הפנים כתיב ונתת היינו דהוי רק כנתינה של קרבן ואין כאן חידוש בעצם הבנין, אבל בהדלקת המנורה כתיב והעלה, היינו דזהו הגמר של הבניית הכלי, דהרי ע"י הדלקת המנורה נעשה גמר בנין המשכן. (באור פניך)

ועשית את המזבח וגו' רבוע יהי' המזבח וגו' (כ"ז א')
העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א בזבחים ס"ב א' איתא דרבי ס"ל דסובב אינו מעכב, ויל"ע א"כ היכי עבדו במזבח בבית עולמים סובב והא לא הוי רבוע והריבוע מעכב, [ויעוי' כה"ג בתפילין מי מהני], ואי קאי רק אמקום מערכה הוה א"ש. (ולומר דסובב במזבח בית עולמים משום הכל בכתב ל"י, דא"כ הו"ל לעכב). ואולי דמיסוד חזינן דאי"צ דיהי' מרובע כאחד בכל גובהו. (וא"כ כשר כשהוא מרובע בשטחים שונים במשך גבהו וע"י). ועי' בהגר"א למדות פ"ג, דלר"י ל"ה הפסק דין יסוד למדרגה ראשונה, ואולי הוה הפסק כמלא נימא. וכ"ז צ"ת.

ולא השיב דבר אמר לו האברך הנה אמרו חז"ל על זכריה בן אבקולס שענותנותו החריבה את בית מקדשנו נענה רבינו אין זה הפשט הנכון בגמרא כי מה הפירוש ענותנותו החריבה וכי אסור להיות עניו ומה מקום לטענה על אדם שהוא עניו אלא הפשט בגמרא הוא ביהמ"ק היה צריך להיחרב וה' סובב זאת על ידי עניו כי ע"י עניו נתבצע רצון ה' מכאן איפוא שאין טענה על זכריה בן אבקולס שכן חורבן ביהמ"ק היה רצון ה' וההדגשה על ענותנותו אינה מכוונת לטענה אלא לעצם העובדה שהוא היה כזה וסיים רבינו יש שו"ע מתי צריך לדבר ויש שו"ע מתי צריך לשתוק. (מובא בס' שאל אביך ויגדך)

צינור ההשפעה לעם ישראל - דרך הכרובים

הגרי"ס זצ"ל ביאר לשון הפסוק (הושע י"א א') כי נער ישראל ואוהבו. היינו שישראל יש בהם מעלה שהם בבחינת נער שתמיד הם עומדים במצב של חינוך והתלמדות, כמו נער שעומד תמיד תחת השפעה וחינוך.

כרובים - כנסת ישראל

והסבא מקלם זצ"ל הוסיף, שהדברים מבוארים בבעל הטורים - והיו הכרובים פורשי כנפיים, כרבים - חסר, כרביא. ע"כ. היינו שהכרובים סימלו בדמותם את מעלה של כנסת ישראל שהיא בבחינת רביא - ינוקא (עי' חגיגה י"ג ב'), שעומד תמיד תחת חינוך והתלמדות.

השפעת הקב"ה על ישראל - דרך הכרובים

רובד נוסף האיר בזה **מרן ראש הישיבה רבי שמואל רוזנבסקי זצוק"ל** ע"פ המשך הפסוקים "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות" א"כ הביאור הוא שהצינור דרכו עבר דיבורו של הקב"ה למשה רבינו, ושעל ידו באה השפעתו של הקב"ה לעמ"י - היה פני רביא, פני ינוקא, כי נער ישראל, דהיינו שהבית קיבול לקלוט את דיבורו של הקב"ה הוא פנים של רביא - פני רביא העומד תחת חינוך והשפעה.

חסרון ב"פני רביא"

והיינו שאם חסר ב"פני רביא", חסר כי נער ישראל, כלומר חסירה מציאות זו של התרגלות לחינוך והתלמדות בחינת נער, הרי גם דיבורו של הקב"ה קול ה' בכח, אינו נקלט בלב, ואינו עושה רושם על האדם. (זכרון שמואל עמ' תקמ"ג)

מי הכניס את הלחם הפנים בז' ימי המילואים

ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד. ועשית את נרתיה שבעה והעלה את נרתיה והאיר על עבר פניה. [תרומה כה, ל לז]

ולכא' הכונה למשה שיכניס את לחם הפנים לתוך השולחן, ואילו במנורה כתיב והעלה את נרותיה משמע דהכונה לכהן,

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת תרומה תשע"ט

מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. (כ"ה, ב').

הא דכתוב 'איש' בדין התרומה, ונעיינ במפרשי המדרש שעמדו על לשון איש שהוא מיותר, יש לומר דאתא לאפוקי קטן, דכיון דצריך להקדיש הנדבה למלאכת המשכן, וקטן אינו יכול להקנות, וכדאיתא בגמ' בסוכה דף מ"ז ע"ב, דינוקא מקנא קני, אקנויי לא מקני, על כן נקט הכתוב דרך מאיש שהוא גדול תקחו את תרומתו. וכן מבואר בירושלמי בריש מסכת תרומה, ללמוד מזה מיעוט של קטן מתרומה.

אבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחושן. (כ"ה, ז').

פירש רש"י, אבני השם, לאפוד, ואבני המלואים, לחושן. וצריך ביאור, למה רק אבני החושן נקראו אבני מלואים, והרי נקראו אבני מלואים, על שם שעושיין להם בזהב מושב כמין גומא, ובתוך הגומא נותנין את האבן למלאות את הגומא, ועל שם זה נקראים אבני מלואים, וכמו שכתב כל זה ברש"י כאן, ואם כן צריך ביאור דהרי גם אבני האפוד נעשו כן, וכמו שכתוב להלן בפרשת תצוה (כ"ה, י"א) בפסוק על אבני האפוד, 'מוסבות משבצות זהב תעשה אותם', ופירש רש"י שם, מוקפות האבנים במשבצות זהב, שעושה מושב האבן בזהב כמין גומא למדת האבן, ומשקעה במשבצות. וכבר הקשה כן הרמב"ן על פירוש רש"י.

ונראה לבאר בזה בדעת רש"י, דהנה מתוך לשון הכתובים נראה ללמוד שחלוקים הם ביסודם נתינת האבנים בתוך הגומות שבמשבצות באפוד ובחושן, דהנה אצל אבני החושן נאמר בפרשת תצוה (כ"ה, י"ז) ומלאות בו מלאות אבן ארבעה מורים אבן, ומבואר שמעיקר דין האבנים הוא שיהיו נתונים למילוי בגומות שבמשבצות, ויש תכלית באבנים בעצם הדבר שימלאו את הגומות שבמשבצות, אבל אצל אבני האפוד, לא נאמר כלל שיהיו נתונים למילוי בגומות שבמשבצות, ולא נאמר אלא 'ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד', ואם כן איך דינם אלא שיהיו נתונים על כתפות האפוד, ומה שהיו נתונים בתוך הגומות ומלאו את הגומות, וכמו שפירש רש"י הכתוב 'מוסבות משבצות זהב', היה זה רק בשביל היכי תימצי שיהיו תפוסים ואחוזים, אבל לא היה באבני האפוד שום דין של מילוי, ולא היה תכלית באבנים שהם ימלאו את הגומות שבמשבצות. ונמצא דחלוקים אבני החושן מאבני האפוד, שבאבני החושן, היה דין של מילוי, שיהיו נתונים בתוך הגומות, למלאות את הגומות, ואבני האפוד, אע"פ שגם הם היו נתונים בתוך הגומות, אבל לא היה בהם דין מילוי שימלאו את הגומות.

אשר לפי זה מבואר היטב למה רק אבני החושן נקראו אבני מלואים, ולא אבני האפוד, דרך באבני החושן היה זה דין באבנים שיהיו נתונים למילוי, אבל אבני האפוד שלא היה בהם דין זה, לא נקראו על שם נתינתם בתוך המילוי, שלא היה אלא זה בשביל שיהיו תפוסים ואחוזים.

ועשו ארון עצי שטים וגו'. וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו. (כ"ה, י' י"א).

וכתב רש"י על פי דברי הגמ' ביומא דף ע"ב ע"ב, שלשה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב, ואחד של עץ וכו', נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחיפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצופה מבית ומחוץ.

וצריך ביאור מה נשתנה הארון שהיה צפוי באופן מהודש זה, ולא כפי שעשו בשאר הכלים, שנאמר בהם דין ציפוי, שציפו אותם עצמם במסין של זהב.

ונראה לומר בזה, דהנה ברש"י בפרשת עקב (דברים י', א') על הפסוק 'בעת ההיא אמר ה' אלי וגו' ועשית לך ארון עץ', הביא דברי הירושלמי במסכת שקלים דאמר, לסוף ארבעים יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואח"כ ועשית לך ארון, ואני עשיתי ארון תחילה, שכשאבוא והלווחות בידי היכן אתנם, ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכיפורים, כי ברדתו מן ההר צוה להם על מלאכת המשכן, ובצלאל עשה משכן תחלה, ואח"כ ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה, וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה, ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה.

ומבואר דמלבד מה שנצטוו משה רבנו בסוף הארבעים יום לעשות ארון, נצטוו עוד לעשות ארון במלאכת המשכן.

וצריך ביאור מה נתחדש במצות עשיית הארון שנאמר במלאכת המשכן, והרי כבר נצטוו משה רבנו על עשיית הארון בסוף הארבעים יום, ומה נוסף על זה בציווי שנאמר במלאכת המשכן.

ואשר מבואר מזה, דבארון יש שתי דינים, דין אחד הוא בתורת מקום להניח בו את הלווחות, וזהו הציווי שנצטוו משה בסוף הארבעים יום, וכמו שכתב רש"י, שלכן הקדים משה את עשיית הארון תחלה, שכשאבוא והלווחות בידי היכן אתנם, הרי דהארון נעשה בשביל שיהא מקום להנחת הלווחות, וכן הוא מפורש בכתובים כמו שכתוב שהקב"ה אמר למשה, 'ואכתוב על הלווחות את הדברים אשר היו על הלווחות הראשונים אשר שברת ושמתם בארון', וכן כתוב להלן, 'ואפן וארד מן ההר ואשים את הלווחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר ציוני ה'.'

ומלבד זאת יש בארון דין של כלי המשכן, שאחד מכלי המשכן הוא ארון, וזה הוא דין בפני עצמו, וזהו הדין שנצטוו על עשיית ארון בהקמת המשכן, שזהו מצוה של עשיית ארון מדין כלי המשכן, והוא דין נפרד מהמצוה שנצטוו משה לעשות ארון.

ונעיינ בהידושי מרן רי"ז הלוי, שכתב כיסוד זה לגבי דין נשיאת הארון, דהיה בארון דין נשיאה מצד נשיאת המשכן וכליו, ועוד יש דין נשיאה בפני עצמו בארון, שאינו תלוי בארון של מקדש כלל, אלא כל שיש לו שם ארון, יש בו דין נשיאה דיש דין נשיאה בפני עצמו על ארון חברית).

מעתה נראה לפי זה דהנה הרמב"ן שם בפרשת עקב, כתב על דברי רש"י שהוא דעת יחידאה, והביא דבירושלמי שם מבואר דרך רבי יהודה ברכי אילעאי סובר כן, אבל דעת רבנן דארון אחד היה, וכן דעת רבותינו בכל מקום, שרק ארון אחד היה.

ומבואר מדברי רש"י דלדעת רבי יהודה ברבי אילעאי הציזוי הראשון לא נאמר רק לשעתו עד בנין המשכן ונתבטל, אלא פרשה זו היא מצוה בפני עצמה לדורות, ולכן גם אחר שעשו ארון למשכן, היה עוד ארון עץ נוסף.

מעתה יש לומר, דגם רבנן דסבירא להו דארון אחד היה, לא נחלקו לומר דהיה זה רק ציווי לשעתו, אלא גם הם סבירא להו את עיקר יסודו של רבי יהודה ברבי אילעאי דיש בארון שתי דינים, אחד מדין מקום להנחת הלוחות, ואחד מדין כלי המשכן, אלא דסבירא להו דאפשר לקיימם בארון אחד, וארון אחד עולה לשתי הדינים, וסגי בארון אחד, דבאותו ארון מתקיימים שתי הדינים.

אשר לפי זה יש לומר דלכן עשו את הארון באופן זה, דהנה באמת אי אפשר לקיים בארון אחד את שתי דיני הארון, דהרי במצות הארון שנאמר בפרשת עקב, כתוב שיהא הארון עשוי ארון עץ, וכמו שכתוב ועשית לך ארון עץ, ובמצות הארון שנאמר בהקמת המשכן נאמר, שיהא מצופה זהב טהור, וכמו שכתוב וציפת אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו.

ואין לומר דכיון דתוכו הוא מעץ חשיב ארון עץ, דבגמ' בסוף הגיגה מבואר דארון עץ המצופה זהב, נקרא על שם הציפוי ולא מיקרי ארון עץ.

ועל כן יש לומר דבשביל זה הוא שעשו ארון עץ באמצע, ועוד ארונות זהב אחד בתוכו, ואחד מבחוץ, שלתוכו הכניסו את הארון עץ, דעל ידי כך נתקיימו שתי הדינים יחד, דהיה זה גם ארון עץ, וגם מצופה זהב מבית ומחוץ.

המשכן – מקום התורה

הנה קודש הקדשים ששם מונח הארון והלוחות וספר התורה, הם מקום התורה, אכן נראה דלא רק קודש הקדשים הוא מקום התורה, אלא דכל המשכן כולו הוא מקום התורה, דהנה בבעל הטורים כתב, דהעשר יריעות שכיסו את המשכן, הם כנגד עשרת הדברות, ובירושלמי מסכת שקלים (פ"ו, ה"א) הובא בבעל הטורים, איתא, דהילוק היריעות לחמישי וחמישי, הם כנגד המשה דברות שכלול אחד, וחמישה דברות שכלול השני. ועוד כתב בבעל הטורים (פסוק ו') דחמישים קרסי המשכן, הם כנגד חמישים שערי בינה.

ומבואר מכל זה דכל המשכן כולו היה כנגד ענייני התורה, וכולו הוא מקום של השפעת תורה.

ונמצא דיש במשכן שתי עניינים, ענין אחד שהוא מקום התורה, ועוד שהוא גם מקום העבודה, ומקום התפלה שהוא כנגד הקרבנות, כמו שכתוב בתפלת שלמה המלך בבניית המקדש שאמר, והתפללו אליך דרך הבית הזה.

ומצינו ששתי העניינים שייכים זה לזה, בדברי הגמרא במסכת ברכות דף ח' ע"א, דרבי אמי ורבי אסי, אע"ג דהוו להו תליסר בי בנישתא בטבריא, לא מצלי אלא ביני עמודי, היכא דהוו גרסי. וכן איתא שם, דאמר אבוי כיון דשמע דאמר רבי חייא בר אבא, דמיום שהרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד, לא הוה מצינא אלא היכא דגרסינא. הרי מבואר דמקום התפלה ומקום התורה שייכי אהדדי.

ובנפש החיים (שער ד' סוף פרק כ"ז) כתב, שכל עיקר ענין התפילה, אינה תלויה רק בעסק התורה הקדושה, ובלתה אינה נשמעת ח"ו,

כמו שאמר הכתוב במשלי, מסיר אזנו משמוע תורה, גם תפלתו תועבה, ואיתא בגמ' בסוטה, כל העוסק בתורה מתוך דוחק תפלתו נשמעת, ואין הפרגוד ננעל בפניו, ובווהר איתא על הפסוק במשלי זעץ חיים תאוה באה, דמאן דבעי דקודשא בריך הוא יקבל צלותיה, ישתדל באורייתא, דאיהי עץ חיים.

וזהו שמבואר גם בבנין המשכן, ששתי העניינים של תורה ועבודה שייכן אהדדי.

ונראה לבאר הענין דשייכי שתי העניינים זה לזה, דהנה מה דהמשכן הוא מקום העבודה והתפלה, נראה לבאר על פי המבואר בדברי הרמב"ן שכתב בריש הפרשה שבמשכן נמשך השראת השכינה של מעמד הר סיני, ועיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כמו שאמר ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת. והוסיף הרמב"ן עוד, וסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר, וכמו שנאמר שם, וישכן כבוד ה' על הר סיני, וכתב, הן הראנו ה' אלוקינו את כבודו ואת גדלו, כן כתוב במשכן, וכבוד ה' מלא את המשכן, והזכיר במשכן שני פעמים וכבוד ה' מלא את המשכן, כנגד את כבודו ואת גדלו, והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני, והמסתכל יפה בכתובים הנאמרים במתן תורה, ומבין מה שכתבנו בהם, יבין סוד המשכן ובית המקדש, ועיין שם דברי הרמב"ן בארוכה, איך שהיה המשכן והדיבור עם משה במשכן, כמו שהיה בהר סיני והדיבור עם משה במתן תורה.

ואיתא במדרש דהארון הוא כסא הכבוד, ששם הוא עיקר השראת השכינה.

אשר לפי זה יש לומר דזהו הטעם דהמשכן הוא מקום העבודה והתפלה, דהעבודה במקדש ובמשכן מעיקר עניינה הוא שתהיה לפני ה', כמפורש במקראות, וכמבואר בסוגיות הש"ס כמה וכמה דרגות בזה, דיש לפני ה' דקודש הקדשים דוקא, ויש בעזרה, ואף ירושלים חשיבא לפני ה' לכמה מילי, שכל זה הוא השתלשלות מדרגות קדושה במקום השראת השכינה.

וגם תפלה, מעיקר עניינה הוא שיהא עומד לפני ה', וכמבאר ברמב"ם (פ"ד מהלכת תפלה ה"ז) שצריך לראות עצמו כאילו הוא עומד לפני המלך, ובהדושי רבנו חיים הלוי כתב דכונה זו שיהא רואה עצמו עומד לפני ה', הוא מעצם מעשה התפלה.

ועל כן המשכן שהוא מקום השראת השכינה, הוא נחשב לפני ה', ולכן הוא מקום העבודה ותפלה, משום דשם חשוב המקום לפני ה'.

מעתה יש לומר דלכן צריך שהמשכן יהא גם מקום של תורה, דהנה השראת השכינה בישראל, יכולה להיות רק על ידי תורה, ורק על ידי התורה יש חיבור ודביקות של ישראל וקודשא בריך הוא, וכמו שאיתא בווהר הקדוש, קודשא בריך הוא וישראל ואורייתא חד הוא, דהחיבור והדביקות של ישראל וקודשא בריך הוא ע"י אורייתא, ורק על ידי התורה הוא דאפשר שתהיה השכינה שורה בישראל, וכיון דרק על ידי התורה הוא דיש השראת השכינה בישראל, ממילא רק על ידי שהמשכן הוא מקום התורה, הוא נעשה מקום של השראת השכינה.

אשר לפי זה מבואר היטב מה דהתורה והעבודה שייכי אהדדי, ששניהם מקומם הוא במשכן, דבשביל שהמשכן יהא מקום להשראת השכינה, הוא צריך להיות מקום של תורה, שרק על ידי זה השכינה שורה בישראל, וכיון שהוא מקום השראת השכינה, חשיב לפני ה', וממילא הוא מקום העבודה ותפלה, שמעיקר עניינם הוא להיות נעשים לפני ה'.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק
בישיבת "עמרת שלמה" – קרית הישיבה
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
03-6171001-1-1-5-7-5 (מס' חדש)

השיעור נדפס לרפואת הבח"ח
אברהם בן ציון בן חיה אריאלה
בתשע"ז

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת תרומה תשע"ט

וביאר בטעמא דקרא דכיון שאת הצמר טוו על העיזים, והטויה הרי נעשתה במשכן, לכן הוצרכו להביא את העיזים עצמם למשכן.

מאדמים (כ"ה. ה.)

פירש רש"י צבועות היו אדום לאחר עבודת ע"כ. איתא בירושלמי בשבת (פ"ז ה"ב) שחבטו על העיזים עד שנצרר הדם ונצבע הצמר באדום, וביאר בטעמא דקרא דאזיל רק למי"ד (מנחות דף מב:) דאין צריך צביעה לשמה, דמה שנצרר הדם אי"ז מעשה צביעה, ומהאי טעמא רש"י כאן לא פירש כן, משום דאזיל כמ"ד דבעינן צביעה לשמה.

תחשים (ס)

פירש רש"י מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונים שלו ע"כ. וצ"ע ד"שש ומתפאר בגוונים שלו" הוא בלשון הקודש, ואי"ז תרגום. ומובא מהחונכת התורה דכיון שהתחש היה חיה לשעה, לכן בזמן שחידשו לשון תרגום לא תרגמו מילה זו, ולכן אין ע"ז תרגום בארמית, וכתב התרגום בלשון הקודש, [ויש להעיר ע"ז דמצאנו בתנ"ך בכמה מקומות דהיה תחש].

ועצי שטים (ס)

פירש רש"י ומאין היו להם במדבר, פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה ברוח הקדש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם וציוה לבניו לטלם עמהם כשיצאו ממצרים ע"כ. שמעתי להקשות ע"ז דאיתא בחז"ל דבתחילה היו עתידים שיכנסו לארץ ושם יבנו את בית המקדש, ולבסוף נשתנה שיבנו את המשכן במדבר, וא"כ כיצד יעקב צפה ברוח הקדש שעתידין לבנות משכן במדבר, הא בזמן יעקב לא היו עתידים לבנותו, וצ"ע. ובאבן עזרא ובדעת זקנים כתבו דגדלו ארזים במדבר, וצ"ע דהרי במדבר לא גדלים עצים, ועיין בתוס' בחולין (דף פח:) ד"ה אלא שכתבו שכשהיו בני ישראל במדבר גדלו עצים.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שס)

איתא בשבועות (דף טו:) אין בנין בית המקדש בלילה, דאמר אביי מנין שאין בנין בית המקדש בלילה שנאמר "ביום הקים את המשכן", ביום מקימו בלילה אין מקימו, והנה במקדש דוד (קדשים ס"א) חקר האם הא דאין בנין בית המקדש בלילה הוא פסלות בבית המקדש שנבנה בלילה, או שהוא דין איסור שלא לבנות בית המקדש בלילה, והביא ראיה מדברי התוס' (שס) שהקשו מהא דאיתא ב"ה (דף ל:) דאיבני בלילה וכו', ותירצו דהתם איירי בבית המקדש דלעתיד, שהוא עשוי מאלו בידי שמים, ואם נימא דאין בנין בית המקדש בלילה הוא דין פסלות, א"כ מ"ט בביהמ"ק השלישי אין פסלות זו, ומה איכפ"ל שנבנה בידי שמים, ועל כרחך דהוא איסור לבנות ביהמ"ק בלילה, וא"כ שפיר הא דבבית המקדש העשוי בידי שמים לא שייך איסור זה, ולכך כשר גם בלילה.

אמנם הביא דבירושלמי ביומא (פ"א ה"א) מבואר שהוא פסלות, דאיתא שם דהקמת לילה פסול להקמת יום, ומבואר דכיון שהוא פסלות במה שיהא מוקם בלילה, לכן גם כשיבנה בידי שמים אפ"ה פסול, כיון דיש פסול בהקמת לילה.

ובקה"י בשבועות (ס"י) כתב דהגדר בזה דלילה לאו זמן הקמה הוא, ולכן כשהוקם בלילה פסול, ומ"מ בית המקדש שלעתיד לבוא אין בו פסול זה, והיינו משום דהפסול הוא דלילה לאו זמן הקמה הוא, וזה שייך רק בהקמה בידי אדם, אבל בית המקדש שיהא מוקם בידי שמים בלא הקמה בידי אדם, כשר.

אלא דיש להקשות כיון דלילה לאו זמן הקמה הוא, א"כ בנין בית המקדש הוי מצות עשה שהזמן גרמא, והרמב"ם (פ"א מבית הנחירה ה"י) כתב דהכל חייבין בבנין בית המקדש אנשים נשים וכו', וכיון דהוי זמן גרמא מ"ט נשים חייבות, וכתב הקה"י שם דדוקא הקמת בית המקדש ליכא בלילה, אבל כל ההכנות לעבודת המקדש כאריגת היריעות ועשיית האדנים ודאי כשרה גם בלילה, ולכן לא חשיב מצות עשה שהזמן גרמא.

ועשו ארון עצי שטים וגו' (כ"ה. י.)

איתא בברכות (דף מו:) דתשעה וארון מצטרפים לעשרה, ופריך וארון גברא הוא, ומשני דהכוונה דתשעה נראים כעשרה מצטרפים, וצ"ב

וידבר ה' אל משה לאמר (כ"ה. א')

באבן עזרא ובבעלי התוס' כתבו דהציווי היה כשמשח עלה להר, וכ"כ ברמב"ן בריש פרשת ויקהל, והוסיף שאחרי ששבר את הלוחות אמר לאהרן והנשיאים וכל ישראל האנשים את ענין המשכן שנצטוו בו בעלותו אל ההר, ואחר שירד עם הלוחות השניות חזר וציוה, והקהילו אליו כל העדה האנשים והנשים, וצוה שוב על ענין המשכן אשר נצטוו בו בראשונה, להודיעם שכיון שנתרצה להם חזרו לאהבתם הראשונה, ותהיה שכיתנו שורה בתוכם.

אמנם רש"י פרשת כי תשא (ל"ג. י"א.) כתב דהציווי היה ב"ה בתשרי אחר שמסר לו לוחות אחרונות, וכן מבואר בספורנו [פרשת משפטים (כ"ד. י"ח.) ובפרשת שמיני (י"א. ב'.)], מבואר שהיה בארבעים יום האחרונים, [ועי"ש שמעיקרא היה ראוי שהקב"ה ישכון בתוך כל אחד ואחד, אבל מכיון שחטאו היה משכן לכולם], וכן מבואר בתנחומא (ח') שכתב דהציווי על המשכן היה להודיע שאף שחטאו בעגל מ"מ הקב"ה מחל להם וחזרה שכינוה לישראל, מבואר שהיה אחר חטא העגל.

והקשו דלפי דבריהם מהו הביאור במה שכתוב (כ"ה. כ"א.) ואל הארון נתן את העדות אשר אתן אליך, והרי כבר נתן, והו"ל לכתוב אשר נתן.

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שס)

צ"ע דבתחילה כתיב "ויקחו לי" ומשמע דיכפו אחרים להביא, ומבואר דהוא חובה, ואח"כ כתוב "אשר ידבנו" ומשמע דהוא נדבה, וביאר הגר"י דלכל הציבור היה חובה להביא, אבל מ"מ את כל איש" דהיינו על כל יחיד ויחיד היה נדבה.

ועוד ביאר דיש לו דין להפוך את נדבת כל אחד ואחד לממון הציבור, דהמשכן צריך להיות מהצבור ולא מיחיד, וזהו מאי דכתיב בפרשת ויקהל קחו מאתכם תרומה ובתרגום סבו מנכון אפרשותא.

תקחו את תרומתי (שס)

פירש רש"י י"ג דברים האמורים בענין כולם הוצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהונה כשתדקדק בהם ע"כ. מה שכתב רש"י דיש י"ג דברים צ"ע, דבפסוקים אתה מוצא ט"ו, וכבר עמד ע"ז בשפתי חכמים, ותירץ דהתכלת והארגמן ותולעת שני הם צמר ורק חלוקים בצבעם. ועוד תירץ שאבני שוהם ואבני מילואים כיון שהנשיאים הביאו לא מנאם, ודבריו תמוהים דהא הנשיאים הביאו גם הבשמים, וא"כ ליכא אלא י"ב דברים, ויש אומרים להיפך, דשמן למאור ובשמים לקטורת הסמים, כיון דאינם לצורך עשיית המשכן לכך לא מנאם, ובאמת צ"ע מ"ט כתבם כאן, הא הו"ל לכותבם בפרשת עבודת הקרבנות.

ומובא ששאלו קמיה הגר"י מ"ט הנשיאים הביאו קטורת ושמן, והא הם מהדברים שהציבור מביאים, והשיב דהשמן והקטורת שהביאו הנשיאים לא הובאו בשביל עבודת המשכן, אלא בשביל העבודה בשבעת ימי המילואים.

והנה צ"ב מ"ט לא הביאו חטים לחם הפנים, ולפי דברי הגר"י דהוה בשבעת ימי המילואים מבואר היטב, דבתוספתא (מנחות פ"ז ה"ב) מבואר דבשבעת ימי המילואים לא היה לחם הפנים, [דהא צריך לסדר את הלחם משבת לשבת, וז' ימי המילואים התחילו ביום ראשון].

ותולעת שני (כ"ה. ד')

מקשים כיצד הביאו דבר טמא למשכן, והא יש דין "מן המותר בפיך", וכבר עמדו על כך הראשונים, ועיין ברמב"ם וברבינו בחיי שכתבו דהיה גרגירים שהתולעת בתוכו, וברבינו בחיי הוסיף דא"י תולעת משי.

ומקשים על פירושם דהא איתא להדיא בירושלמי בכלאים (פ"ט ה"א) דלתולעת היה רוח חיים וצ"ע, ועיין בנודב"י (תניא או"ח ס"ג) שהאריך בזה, ועי"ע במנ"ח (מצוה צ"ט אות ה'), אמנם האבן עזרא כתב דהוה תולעת משי ממש.

ועיזים (שס)

פירש רש"י נוצה של עזים, לכן תרגם אונקלוס ומעזי דבר הבא מן העזים, ולא עזים עצמם שתרגום של עזים עזיא ע"כ. וצ"ע שאם עזים היינו נוצת עזים, יכתוב נוצת עזים ומדוע כתוב עזים.

כיצד התחלף בין תשעה וארון לתשעה נראין כעשרה, [ועי"ש גירסת הגר"א].

ושמעתי לבאר דהנה איתא בב"ב (דף צט.) דמקום ארון אינו מן המדה, וא"כ הארון היה נדמה שתופס מקום ובאמת לא תפס מקום, וה"נ תשעה כארון דהיינו נראין כעשרה, ונתחלף בין תשעה כארון לתשעה וארון, [ויל"ד אם מקום ארון אינו מן המדה הוא נס בארון שלא תפס מקום, או שהוא נס במקום].

ופניהם איש אל אחיו (כ"ה. כ.)

בגמ' ב"ב (דף צט.) הקשו דכתיב פניהם איש אל אחיו, וכתיב ופניהם לבית, ומתרץ כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום וכאן בזמן שאין עושים, והקשו הראשונים דאיתא ביומא (דף נד.) שכשהגויים באו בזמן החורבן היו מעוררים זה בזה, ומשמע שהיו פניהם איש אל אחיו, והרי לא עשו רצונו של מקום.

ותירצו באבני נזר ועוד אחרונים דכל דברי הגמ' בזמן שבית המקדש קיים, שיש השראת השכינה, דאז יש דברים למעלה מדרך הטבע, שאם עושים רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו, ואם לא פניהם לבית, אמנם בזמן החורבן לא היה כלל שכינה, וחזר להיות תמיד פניהם איש אל אחיו כבתחילה, היינו כמו שעשאוהו מתחילה, [ועי"ע בב"ב דף צט. ובשיעורי הדף שם].

ואל הארון תתן את העדות (כ"ה. כ"א.)

פירש רש"י בא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו ע"כ. וצ"ע דאם יתן את הכפורת קודם הלוחות כיצד יכניסם אח"כ, [ואולי כיון דארון אינו מן המדה אפשר להכניס את הלוחות גם אח"כ].

ובטור על התורה כתב דהכוונה שלא יניח את הכפורת קודם כדי למדוד אם זה טוב, [וחכ"א חישב שמשקלו היה טון וחצי, וא"כ היה קשה למודדו], אמנם יל"ע מה הענין שלא יעשה זאת.

ונודעתי לך שם (כ"ה. כ"ב.)

ברמב"ם (פ"ד מבית הבחירה הל"א) מבואר דהארון היה במערב, אמנם בתוס' בב"ב (דף כה.) מבואר דהיה במזרח, ועיין בתוי"ט (יומא פ"ה מ"ב) שכתב דהיה באמצע.

תעשה המנורה (כ"ה. ל"א.)

פירש רש"י תעשה המנורה מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, א"ל הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה לכך לא נכתב תעשה ע"כ. ויש לעיין דא"כ מ"ט הקב"ה הוצרך להראות למשה מנורה של אש, והרי בלא"ה משה לא עשה את המנורה. ובפשוטו י"ל שהקב"ה רצה שיעשה השתדלות, ובמשאת המלך ביאר דהיה זאת במכוון שבכך שהוא יודע כיצד נראית המנורה, הרי זה כאילו הוא עושה, אבל אם לא היה יודע ה"ו כמתעסק בעלמא, ולא נחשב שעשה את המנורה.

ואת המשכן תעשה עשר יריעות (כ"ו. א.)

הרמב"ן בריש שמות האריך לבאר דבניית המשכן הוא גמר הגאולה, דעיקר הגאולה היה קבלת התורה, אמנם עדיין הקב"ה לא השרה שכינתו עליהם עד שבנו את המשכן, ולכן הוא עיקר הגאולה.

ונראה דזהו הביאור בהא דאיתא "אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד", היינו דהד' אמות הם המקום להשראת השכינה, ועיין משנ"ב (סי' קנ"ה) שיש ענין לקבוע מקום ללימוד, ובפשטות זהו כדי שלא יטרידהו שום דבר בלימודו, אך להני"ל י"ל עוד דמקום קבוע הוה מקום להשראת השכינה וכמו המשכן שהיה מקום קבוע.

והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה (כ"ו. כ"ח.)

בתרגום יונתן כתב שהבריח התיכון הוא האילן שאברהם נטע בבאר שבע, וכשישראל עברו בים המלאכים קטעו אותו ושמוהו בים סוף, והיה צף על המים, ומלאך מכריז דזה האילן שאברהם נטע בבאר שבע, והתפלל בשם ה' ולקוחו בני ישראל, ועשוהו בריח התיכון וארכו שבעים אמה.

ובפירוש מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לברייתא דמלאכת המשכן נ"א. (ו.) הקשה דהרי היה צריך להיות יותר משבעים אמה, דהא היה שלשים אמה מבי' צדדים, דהיינו שישים אמה, ועשר אמה מצד מערב, וכל זה היה מבפנים, והרי בשביל הבריח צריך להוסיף גם את עובי הקרשים בפניות, שהבריח נכנס באמצע עובי הקרשים שבפניות, וא"כ לא היה שם עובי לקרשים, ותירץ דאיכא מ"ד דהקרשים היו משופעים, והבריח י"ל דהיה במקום השיפוע.

והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (כ"ו. ל"ג.) איתא ביומא (דף נא.) דבבית שני עשו ב' פרוכות מספק, ויל"ע דבשלמא למ"ד (שם דף נ.) שההזאה היא על הרצפה כנגד הפרוכת שפיר, דה"נ הזו על הרצפה, אבל לר' אלעזר בר' יוסי דבעינן להזות על הפרוכת, צ"ע מהיכין ידעו מהי הפרוכת שצריכה הזיה.

ובסי' הערות למרן הגרשי"א זצ"ל תירץ דר' אלעזר בר' יוסי סובר כמ"ד בתוספתא (פ"ב הל"א) דאיכא דין לעשות ב' פרוכות, ואין זה מטעם ספק, אלא מדכתיב והבדילה הפרוכת עי"ש.

ונראה להוסיף בזה דלר"א ברבי יוסי שהפרוכת הוא דין בפני עצמו ולא רק להיכר ומהאי טעמא יש ב' פרוכות, משום הכי סבירא ליה דההזאה על הפרוכת עצמה.

ועשית את המזבח (כ"ו. א.)

יש לעיין האם למזבח החיצון היה גג, וברש"י בסוף פרשת תצוה (ל.) כתב להדיא דרך למזבח הפנימי היה גג ולא לחיצון, ועי"ש ברש"י דשמו אדמה, אמנם צ"ע דכיצד דלקה האש כשנשאו את המזבח, וצ"ל שדלקה בצדדים.

דברי רבינו ראש הישיבה שליט"א

בסיום מסכת נזיר - בשיעור הנמסר בישיבה הקד'

ענין הנזירות יש בו שני המעלות של "סור מרע ועשה טוב" (תהילים ל"ד ט"ו), יש בו גם "סור מרע" כמו שאמרו חז"ל (נזיר ב ע"א) מי גרם לה [לאשה] לעבירה יין וקאמר כל הרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין (ועיין סוטה ב ע"א), ויש בנזירות גם "ועשה טוב" שיש בזה תוספת קדושה שמקיים בעצמו קדש עצמך במותר לך (יבמות כ ע"א) ומשום כך קראתו התורה (במדבר ו ה) קדוש (רמב"ן במדבר ל"ט א).

וכן הוא בכל מצוה, ובתלמוד תורה הוא חיוב ללמוד כל רגע כמו שכתוב (יהושע א) "והגית בו יומם ולילה", אך ישנם זמנים שאין האדם מרגיש כל כך את החיוב כמו למשל בין הסדרים אלא מרגיש בזה תוספת קדושה.

והנה בפרשת השבוע פרשת יתרו כתיב (שמות ל"ט ה) "ושמרתם את ברית" וכתב בבית הלוי דענין השמירה כאן הוא כמו תרומה דכתיב בה "משמרת תרומת" (במדבר י"ח ח) ואמרין (פסחים לד ע"א) דאף דחולין אינם נפסלים אלא אם כן ידוע שנפסלו, אך כל זמן שלא ידוע לנו שנטמאו הרי הם בחזקת טהרה, אך בתרומה וקודש אינו כן אלא הם נפסלים בהסח הדעת גרידא שכיין שלא שמרם והסיח דעתו מהם נפסלין, וכן הוא בתורה מוכרח האדם לשומרם בטהרה ומיד שיסיח דעתו מעבודתו ומשמירתו נפסל, ואף על גב שאינו יודע בעצמו שום קלקול כל שלא נזהר להשמר בטהרה וקדושה נפסל.

והוסיף שם עוד דאיך אפשר לאדם שלא יסיח דעתו מהתורה, אלא כמו שאמרו בגמרא (פסחים קא ע"ב) גבי חבורה שהיו מסובין לאכילה ויצאו לקראת חתן כשהן חוזרין טעונין ברכה דהציאה הוי היסח הדעת, אבל אם הניחו שם מקצת חברים כשהם חוזרין אינם צריכים ברכה דאין זה היסח הדעת, וכן הוא נמי בעסק התורה אם עוסקים בכנופיה ובקיבוץ אז גם כשמקצתן יוצאין הרי הניח מקצת חברים בבית המדרש עיין שם בדבריו.

וכן הוא גם כאן בישיבה שלומדים בחבורה בישיבה אך בשעות בין הסדרים ובשעות הארוחות כשכולם הולכים אזי כשנשארים כאן מקצת חברים ולומדים כאן מסכתות נוספות בזמנים אלו, אז חוץ מהמעלות שרוכשים לעצמם לבד מכך מזכים לכל בני הישיבה לשמור להם שלא יהיה היסח הדעת אלא הלימוד כל היום בלא הפסק.

הזכרנו פעם את דברי המאירי (בסוף נזיר) שביאר מאמר הגמ' שם גדול העונה אמן יותר מן המברך שיותר קשה לשמוע דבר שהשני אמר ולענות עליו אמן מאשר לומר בעצמו, ואמרנו שכן נמי בשמיעת שיעור שאף שודאי המגיד שיעור משקיע זמן וכח רב בהכנת ומסירת השיעור, מכל מקום השומעים מעלתם גדולה ששומעים מאחר ויש בזה התגברות ובבחינת גדול העונה אמן יותר מן המברך [ובודאי ששניהם גדולים ומעלתם עצומה].

ה' יעזור שכלנו כאן מסכת נזיר שהיא מסכת שאינה קלה כל כך, ועומדים להתחיל מסכת סוטה שיותר קל ללומדה ממסכת נזיר, כך יזכו להמשיך ללמוד וגם להבין את מה שלומדים, ובעזר ה' יסיימו את כל הש"ס. (נערך ע"י א' מהשומעים)

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל d036194741@gmail.com

פרשת תרומה

כל אחד לפי כוחו בעבודת ה'

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כ"ה - ח').

כתוב במדרש רבה (פרשה ל"ד סימן א'), לא מצינו כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא עם בריותיו, שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרחות עם בריותיו לא בא על האדם אלא לפי כחו, אתה מוצא כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה לישראל אלו היה בא עליהם בחוזק כחו לא היו יכולים לעמוד שנאמר (דברים ה') אם יוספים אנחנו לשמוע וגו', אלא לא בא עליהם אלא לפי כחם שנא' (תהלים כ"ט) קול ה' בכח בכחו אינו אומר אלא בכח לפי כחו של כל אחד ואחד.

מזן החפץ חיים זצ"ל מסביר שכתוב כאן במדרש יסוד גדול, ה' מדבר לכל אחד לפי כוחותיו ולפי דרגתו וה' כשהוא מבקש מאיתנו לעבדו זה לפי כוחות האדם שמקבל את ההוראה ממנו. לכן לא שייך שבן אדם יסתכל איך חברו מתקדם בעבודת ה' כי ה' מצפה מכל אחד למשהו אחר לפי הכוחות שקיבל ממנו.

בספר משלים מובא משל לחמור שעובד קשה במשך היום ובסוף יומו בעל הבית מגיע ומכניס אותו לאורווה עם שאר הבהמות. והחמור רואה מרחוק שהכלב נשאר עם בעל הבית ונכנסים ביחד לבית ואוכלים ביחד וישנים באותו חדר, החמור כשראה זאת שאל את עצמו "למה הכלב זכה לפרוטקציה כזאת?". למחרת החמור רואה שמתי שבעל הבית חוזר לאחר עבודתו הכלב קופץ עליו וכו' אז מיד הבין שכנראה זו הסיבה. יום אחר זה כשבעל הבית מגיע לאחר עבודתו לקראת החמור, החמור קופץ עליו כדי לעשות כמו הכלב ולפתע הבעל הבית מתעצבן עליו ונותן לו מכות וזורק אותו לאורווה... החמור לא מבין שכל אחד עם תפקידו.

החכמה הוא שכל אחד ינצל את הכוחות שיש לו בלי להסתכל על חברו.

להתרגל מגיל צעיר

ויש לאדם להתחיל לנצל את הכוחות שלו מגיל צעיר, כי בן אדם שכבר מגיל צעיר הוא מרגיל את עצמו לדברים גדולים אז יהיה לו יותר קל בזקנותו.

לפני כמה שנים בבית הכנסת דברי שיר, בהפסקה לאחר קריאת התורה בראש השנה היה יהודי מבוגר [מעל גיל שמונים] בשם ר' ישראל אהרן הירש ז"ל שהיה נשאר במקומו ולא יצא כדי לעשות 'קידוש' לפני התקיעות. ניגשתי אליו ואמרתי לו שאולי בגיל שלו הוא כבר יכול לעשות קידוש לפני התקיעות. ענה לי "כבר שמונים שנה שלא עשיתי קידוש לפני התקיעות ואינני מרגיש צורך לזה". לעומת זאת רואים בחורים צעירים שהם לא יכולים לחכות עד לאחר תפילת מוסף...

הסוד הוא שכמה שבן אדם מרגיל את עצמו מגיל צעיר כך יהיה יותר קל בזקנותו, כמובן שכל אחד לפי הכוחות שיש לו.

ידוע לי על איזה יהודי שהוא מעל גיל תשעים שהוא אף פעם לא יושב בבית הכנסת, הוא עומד מתחילת התפילה עד סופה ופעם כששאלתי אותו על זה אמר לי "איך אפשר לשבת בבית ה'?!?". אם בן אדם ירצה עכשיו בגיל מבוגר להתחיל זאת יהיה קשה לו, לכן החכמה הוא להתחיל להרגיל את עצמו מגיל צעיר עם כוחותיו.

מזן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל היה מסתפק במועט בשתיה ואוכל. אם נרצה לעשות כמוהו לא נחזיק מעמד כמה ימים. רה"י התחיל זאת מגיל צעיר מאוד. זה בדברים גשמיים שאנחנו יכולים להבין, אבל עשה זאת גם בדברים רוחניים, למד בהתמדה גדולה מאוד, שעות רצופות בלי שום הפסק.

כתוב בתהילים (ל"ד - י"א) "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב".

שמעתי לפרש בשם הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל שהפשט של "לא יחסרו כל טוב" הוא לא שיש להם כל טוב אלא היות ויודעים מהו עיקר בחיים ממילא הם יכולים להגיע למצב שמרגישים שלא חסר להם כלום.

~~~~~

המשכן מלמד אותנו כמה יסודות לדורות

"ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" (כ"ה - ט').

אומר רש"י (ד"ה וכן תעשו), לדורות.

שאל רבי משה פינשטיין זצ"ל הרי למעשה זה לא היה לדורות שהרי דיני המשכן והכלים היו רק במשכן, ולבית המקדש היו מידות אחרות לגמרי, אז מהו וכן תעשו לדורות?

ענה רבי משה כעין אותו יסוד, שהמשכן זה לא סתם משכן וכלים וכו', אלא הכל היה יסודות לדורות, כל כלי לימד אותנו משהו אחר, ממילא כל אחד צריך לקחת לדורות מהמשכן את המוסר שלומדים מכלי המשכן.

העיקר הוא הפנימיות

וכעת נראה מה שאפשר ללמוד מהכלים, מהארון אפשר ללמוד כמה דברים:

דבר ראשון, כתוב בבעל הטורים שכל המידות של הארון היו חצי, למה חצי? ללמד שבן תורה צריך להיות חצי, צריך להיות עניו, להרגיש שהוא לא שלם, ויש להוסיף עוד שצריך להרגיש שבלי השני הוא חצי, ורק ע"י אחדות עם מישהו אחר נעשה שלם.

דבר שני, כתוב (כ"ה - י"א) "מבית ומחוץ תצפנו", כתוב בגמ' 'יומא' (דף עב ע"ב) כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם. השאלה נשאלת בשם רבי אליעזר כאהן זצ"ל בספר נחלת אליעזר, איך לומדים מפה שכל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם, להיפך, הארון לא היה תוכו כבדו, למה? בפנים היה עץ והעיניים ראו רק את הציפוי זהב, א"כ אין תוכו כבדו, אז איך לומדים מפה?!

התשובה היא שכתוב בפסוק ועשו ארון עצי שטים, איך התורה קוראת לארון? לא כתוב תעשה ארון זהב, כתוב עצי שטים, התורה קראה לארון עצי שטים, כי אפילו שבחוץ הכל זהב, ורואים רק זהב, אבל מה היה בתוכו? היה בתוכו עץ, הארון נקרא על שם העץ, ממילא הלימוד הוא שבתורה הבפנים הוא הקובע, דע לך אפילו שאתה נראה בסדר, אעפ"כ התורה מודדת לפי מה שבפנים, אדם צריך לדעת לא מספיק שבחוץ הוא נראה כבן תורה, מתפלל כבן תורה, ועושה רעש כבן תורה, אלא צריך את הפנימיות.

מספרים על הרבי מסאטמר זצ"ל, שפעם כשהיה בחתונה הגיע אליו בדחן וביקש ממנו רשות לעשות חקוי ממנו איך שהוא מתפלל, והבדחן הזה באמת הצליח לעשות מול כל האורחים בחתונה חקוי טוב מהרבי עם כל התנועות והבכיות, והרבי מסאטמר התחיל לבכות, אותו בדחן חשב שפגע באדמו"ר, והלך לבקש ממנו מחילה והזכיר לו שהוא ביקש ממנו רשות לפני כן. הרבי ענה לו, לא על זה אני בוכה, אלא כשאני רואה שאתה עושה בדיוק כמו שאני עושה, ואצלך הכל חיצוניות, אני מפחד שאולי גם אצלי הכל חיצוניות, אולי גם אני עושה בלי הלב, ועל זה אני בוכה.

~~~~~

לנצל את כוחותיו בצורה נכונה

"וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר" (כ"ה - מ').

כתוב ברש"י, ראה כאן בהר תבנית שאני מראה אותך, מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש.

קעין זה כתוב ברש"י פ' כי תשא (ל' - י"ג) לגבי מחצית השקל נתקשה למשה וה' הראה לו.

יש להבין מה נתקשה למשה רבינו להבין בדברים אלו, הרי היו דברים יותר קשים ולא מבואר שם שנתקשה למשה. אם הקב"ה היה צריך להראות לו זו סימן שהיה קשה. יש כלל בגמ' ראש השנה (דף כ"ה ע"ב) "לא תהא שמיעה גדולה מראיה", זאת אומרת שראיה זה הסבר הכי טוב. אם יש דבר שאי אפשר להסביר בפה אז עדיף להראות, ומדוע היה צריך להראותו למשה?

אבי מורי זצ"ל הסביר שמה שנתקשה למשה רבינו לא היה עצם עשיית המנורה או מחצית השקל, אלא שהמנורה היתה רמז לתורה כמו שמבואר במשלי (ו' - כ"ג) "כי נר מצוה ותורה אור" זאת אומרת שהמנורה זו הסמל של התורה, ותורה זו דבר רוחני ולכאורה היה צריך להיות שהמנורה היא תהיה מחומר אחר ולא מזהב כי זהב זה דבר גשמי, וכאן הקב"ה מבקש ממשה רבינו לעשות את הסמל של התורה עם הזהב.

וגם במחצית השקל, שזו מגיע מכל עם ישראל לכפרה, ה' ביקש לקחת כסף דבר הכי גשמי שיכול להיות כדי לעשות כפרה. לכן התקשה בזה משה רבינו. וה' הראה לו באש כדי להסביר לו שכמו שאש מצד אחד זה הכי הרסני בעולם כמו שכתוב (כ"ב - ה') "כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש" שאש זה הכי משחית בעולם ואנו רואים שלפעמים אי אפשר לשלוט עליו כלל אבל מצד שני בלי אש אי אפשר לבשל או לחמם או אפילו להאיר, ע"י האש ה' רצה להראות למשה רבינו שהכל תלוי איך משתמשים בדבר, אם משתמשים לטוב אז יוצא דבר טוב, ואם להיפך חלילה...

עם כסף אפשר להשתמש בהחזקת תורה ולעשות מצוות בהידור וזה הצד הכי טוב ואדרבה זו המעלה של כסף, אבל מצד שני אם הבן אדם עושה מכסף שימוש לא טוב הוא יכול לרדת עד התהום.

כתוב בפ' ויצא (בראשית כ"ח - י"ב) "סולם מוצב ארצה".

כתוב בבעל הטורים, סולם בגמטריא ממון [מאה שלשים ושוש], כמו שסולם אפשר לעלות עליו ואפשר גם לרדת, כך גם בממון, אם האדם עושה דבר טוב עם כספו אז הוא עולה ולהיפך חלילה...

ידוע הסיפור שפעם איש עסקים הגיע למרן הסטייפלר הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל לבקש ברכה לפני עסקה מסוימת ומרן זצ"ל אמר לו לעשות סגולה מיוחדת עבור אותה עסקה ובסוף הבן אדם לא עשה אותה ובכל זאת הרוויח הרבה כסף. עם הזמן הוא כבר עזב את הלימוד ונכנס לעסקים ועבר לגור בחו"ל. לאחר שנים רבות חזר למרן זצ"ל והעיר לו שאפילו בלי הסגולה שאמר לו לעשות הוא הצליח והרוויח כסף רב. מרן זצ"ל אמר "הרווחת? הפסדת?". התכוון להגיד 'להיות עשיר ולא ללמוד זה לא נקרא להרוויח, זה נקרא להפסיד'.

בן אדם שמקבל כסף ולא מנצל אותו לדברים טובים זה הפסד, עליו לדעת מה לעשות עם הכסף אחרי שכבר מקבל אותו.

זה גם יסוד גדול בשבילנו, בן אדם צריך לדעת לכל החיים לנצל את הכוחות שיש לו בצורה נכונה, וה' יעזור שכולנו ננצל את הכוחות בצד הכי טוב שיכול להיות ועי"ז נעלה מעלה מעלה.

~~~~~

בין אדם לחבירו תנאי לתורה

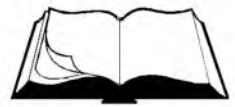
"והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרות יהיו פני הכרבים" (כ"ה - כ').

שמעתי פעם מהגאון רב דוב שטרנבוך שליט"א בשם הרבי מאוזרוב זצ"ל שקודש הקדשים הוא המקום הכי קדוש בעולם, ושם היו הכרובים, מה מלמד אותנו הכרובים? פרשי כנפים למעלה שהכנפים יהיו למעלה, זה רמז על שאיפות לרוחניות, תמיד לכוון מעלה, אבל מה שבן אדם יכול לשאוף לרוחניות ולעלות זה בתנאי אלו ופניהם איש אל אחיו דהיינו אל תשכח בין אדם לחבירו, ומוסיף עוד תנאי אל הכפרות יהיו פני הכרבים דהיינו שכל מה שאתה עושה, תמיד להסתכל לכיוון הארון, מה היה בתוך הארון? הלוחות הברית שזה התורה, כל מה שאתה עושה, הכל מתחיל מהתורה.

ה' יעזור שנזכה כמו שמרן הגראמ"מ שך זצ"ל היה אומר, שהבית שלנו, של כל אחד ואחד, והלב של כל אחד ואחד, יהיה כמו משכן, ונזכה להשראת השכינה בכל בית, ונזכה בקרוב לבית אמיתי בית המקדש, ושכנתי בתוכם בירושלים הבנויה, אמן.

מִי יָדַע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 358

שני אדרים

גליון 358

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שנת הלבנה ושנת החמה

▲ שנת הלבנה היא 354 ימים ו-8 שעות ותתע"ו חלקים (שהם 48 דקות ו-40 שניות). ואילו שנת החמה היא 365 ימים ו-6 שעות (וזה לפי תקופת שמואל). נמצא ששנת החמה יתירה על שנת הלבנה בעשרה ימים, 21 שעות, 11 דקות ו-20 שניות (ולפי תקופת רב אדא, שנת החמה היא 365 ימים, 5 שעות ותתקצ"ז חלקים, שהוא 55 דקות ו-45 שניות). וע"ע רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ט ופ"ח, ולפ"ז לאחר ג' שנים, יתוסף לשנת החמה חודש ימים על שנת הלבנה.

והיות שתקופת השנה תלויה בחמה, נמצא שחודש ניסן לא יחול בזמן אביב, וכן פירות האילן לא יתבשלו עד לחג השבועות, ולא יכולים להביא ביכורים לחג השבועות, וכן סוכות לא יחול בתקופת האסיף, שיהיה רק לאחר סוכות.

ובגלל זה בזמן התנאים היו יושבים כל שנה בחודש אדר לבדוק את המצב, וכשראו שלא יותאמו היו הסנהדרין מעבירים את השנה, ומוסיפים עוד חודש, ועי"ז שנת חמה ושנת הלבנה מתאזנים ביחד, ותמיד מוסיפים חודש אדר, מכיון שעיקר הטעם הוא כדי שהחגים פסח, שבועות וסוכות, יחולו בזמן, הוסיפו את חודש אדר שהוא החודש הסמוך לתחילת החגים.

עד שבא הלל ותיקן סדר קבוע מתי לעבר את השנה, כדלהלן.

באיזו שנה מוסיפים חודש אדר

▲ בכל מחזור של י"ט שנה, מצטברים בין שנת החמה לשנת הלבנה, כמאתיים ושבעה ימים, משום כך הלל תיקן שבמשך תקופה זו יוסיפו שבעה חודשים, בכל שנה חודש, וכפי סדר זה: שנה שלישית, שישית, שמינית, אחד עשר, ארבעה עשר, שבעה עשר, תשעה עשר (11, 8, 6, 3, 19, 17, 14), וסימנה גו"ח אדז"ט, ועי"ז שנת החמה ושנת הלבנה יתאזנו ביחד.

למה אין מוסיפים כל שנה

▲ והטעם שהלל תיקן להוסיף שבעה חודשים, ולא תיקן להוסיף כל שנה כמה ימים לשנת הלבנה כדי להשוות שנת הלבנה עם שנת החמה, משום שמבואר בגמרא (מגילה ה'), אמר רבי אבא אמר שמואל מנין שאין מוסיפים ימים לשנים, שנאמר "לחודשי השנה" (שמות י"ב ב'), חודשים אתה מונה לשנים ואי אתה מונה ימים לשנים, ועי"כ הלל תיקן שיוסיפו חודשים שלמים כדי להשוות בין השנים.

באיזו שנה אנחנו עומדים

▲ אם רוצים לדעת באיזו שנה אנחנו עומדים יש לקחת את מספר השנה ולחלקה ל-19. אם השארית היא מספר הכלול בשנים המעוברות, זה סימן שהשנה הזו תהיה שנה מעוברת, ולפ"ז השנה הזו שנת ה'תשע"ט (5779), לחלק ל-19 יש לנו 304, ועוד שלוש שנים, (והיא השנה השלישית של גו"ח אדז"ט).

בר מצוה

▲ מי שנולד בא' באדר בשנה פשוטה, והבר מצוה שלו בשנה מעוברת, נעשה בר מצוה בא' באדר ב', משום דחודש אדר א' נחשב כהוספה לשנה ואינו העיקר (רמ"א סי' נ"ה סעיף י' וע' מג"א שמוכח מירושלמי בכתובות, שלא כשיטת ר"ש הלוי, ועי"ע בהגהת הגר"א שם שמוכח כן מירושלמי מגילה).

▲ אם נולד בשנה פשוטה (תשס"ו) בל' בשבט שהוא א' דר"ח אדר והבר מצוה בשנה מעוברת (תשע"ט) יש סוברים שנעשה בר מצוה בל' באדר א', שהוא א' דר"ח אדר ב' (שו"ת "בנין ציון" ח"א סי' קנ"א).

▲ והרבה חולקים בזה, דמכיון שנולד בחודש שבט, גם בשנה מעוברת הבר מצוה שלו הוא בל' בשבט (פסקי רבי שמואל סאלאנט זצ"ל, מהרי"ל דיסקין זצ"ל, שו"ת "שבט הלוי" חלק י' סי' ק"ה, והא דלא משמע כן ב"שבט הלוי" ח"ו תשי"ט, וזהו שיגרא דלישנא, והכוונה שם הוא לא דחודש אדר).

▲ ויש סוברים שחוששין לחומרא מל' שבט לענין דיני דאורייתא שיש לו דין גדול, כגון: הנחת תפילין, או ספק קרא ק"ש או ספק אם בירך ברכת המזון וכדומה, וגם שלא להוציא אחרים עד ל' באדר א' (ספר "אש"י ישראל" סי' ט"ו ס"ק כ"ד, בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל לחשוש לשיטת ה"בנין ציון").

▲ אם נולד בשנה מעוברת (תשע"ט) בל' באדר א' שהוא א' דר"ח אדר ב', ושנת בר המצוה היא שנה פשוטה (תשצ"ב), דיי"א דנעשה בר מצוה ג"כ בא' דר"ח אדר שהוא ל' בשבט (שו"ת "בנין ציון" ח"א סי' קנ"א, ושו"ת "מנחת יצחק" ח"ח תשי"ז, ועי"ש שהוכיח משו"ת "הלכות קטנות" ח"ב סי' קע"ב). ויש חולקין דאינו נעשה בר מצוה עד א' בניסן שהוא יום שלושים לחודש אדר (מ"ן בעל ה"אבי עזרי"י זצ"ל ומ"ן בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל). וי"א לחשוש לשתי השיטות לחומרא (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

▲ שנים שנולדו בשנה מעוברת (תשע"ט), אחד בכ"ט באדר א' והשני אחריו בא' באדר ב', והבר מצוה שלהם בשנה פשוטה (תשצ"ב), זה שנולד שני נעשה בר מצוה בא' באדר, וזה שנולד קודם בכ"ט באדר ראשון נעשה בר מצוה ארבעה שבועות לאחריו דהיינו בכ"ט באדר (שו"ע סי' נ"ה סעיף י').

משנכנס אדר מרבין משמחה

▲ מי שיש לו דין עם עכו"ם ישפוט באדר (תענית כ"ט), ומשנ"ב סי' תרפ"ו ס"ק ח') וכתב בריטב"א (שם) אע"פ שאין מזל לישראל, מ"מ כך נגזר בשמים, שאלו ב' חודשים (אדר ואב) יש מזל לישראל, ודין זה נאמר רק באדר ב' (שו"ת "שאילת יעב"ץ" ח"ב סי' פ"ח, ע"פ רש"י בתענית כ"ט). דאיתא שם בגמרא "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ימי נסים היו לישראל פורים ופסח", משמע דוקא אדר ב' שבו חוגגין נס פורים וימי הנסים סמוכים הם, משא"כ אדר א' אין בו פורים ואינו סמוך לפסח, וכ"כ בשו"ת "תשובה מאהבה" (ח"ב סי' ש"א). וכן כתב לי בעל "שבט הלוי" זצ"ל, עפ"י דברי ה"שפת אמת" (תענית שם) כשם שמשנכנס אב ממעטין כך משנכנס אדר מרבין משום דמשמיעין על השקלים לצורך הקרבנות, עי' שם. ואי"כ זה דוקא באדר שני. אולם עי' שו"ת חת"ס (חור"מ סי' כ') בחתימת התשובה שכתב "יום ג' א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו בשמחה". וכ"כ בספר "דרך שיחה" בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א.

ברכת החודש

▲ בשבת מברכים, יש הנוהגים שבחודש אדר א' מברכים "אדר" סתם, ובאדר ב' אומרים "אדר שני", אבל מסקנת האחרונים לפרש בשניהם (משנ"ב סי' תכ"ז ס"ק ג').

נוסח מוסף בראש חודש

▲ במוסף ראש חודש בשנה מעוברת יש מוסיפים "ולכפרת פשע" כנדפס בסידורים. יש שמוסיפים כל השנה המעוברת, ויש שמוסיפים עד סוף אדר ב' (משנ"ב סי' תכ"ג ס"ק ו') ויש אומרים אותו רק באדר ב' ("מקור חיים" סי' תכ"ג סעיף ג').

ועי' ספר "טעמי המנהגים" (עניני ראש חודש בקונטרס אחרון על סי' תמ"ח) דהטעם שאומרים "ולכפרת פשע" דאולי השנה אינה מעוברת, ואוכלים חמץ בפסח (וקצ"ב, דהרי מבואר בגמ' ראש השנה, אתם אפילו מוטעים שאפילו ב"ד עשו טעות, ג"כ חל החודש, ובראשונים שם א"י דה"ה כשעברו השנה בטעות חל העיבור).

ובספר "כף החיים" (סי"ק י"ח) כתב הטעם משום שבתפילה זו יש י"ב לשונות לטובה ולברכה וכו' כנגד י"ב חודשים, ולכן מוסיפים עוד אחד "ולכפרת פשע" כנגד החודש הנוסף. וכתב שלסברא זו ראוי לאמרו כל שנת העיבור כמו שאומרים י"ב לשונות בכל החודשים.

(ויש מתרצין שאומרים אותו רק כל זמן שראוי לעבר השנה, דהיינו רק עד אדר ולא מחודש ניסן ואילך, ע"כ). והעיר על זה הגר"א זצ"ל שטינמן זצ"ל אי"כ חודש אדר שני עצמו כבר אינו ראוי לעבר השנה ויש ליישב).

ז' אדר

▲ הנהגים להתענות בז' אדר, שהוא יום פטירת משה רבינו (וכן נוהגים ה"חברא קדישא" בהרבה מקומות) כתב המשנ"ב (סי' תקפ"ו ס"ק ט"ו) שמנהג העולם להתענות באדר א' (וכ"כ בשע"ת שם בשם מהרי"ל), וכן נוהגים ברוב מקומות בחו"ל, ויש סוברים לצום באדר ב' (לוח א"י) וכן נוהגין בארץ ישראל (והא דלא נוהגין באדר א' כמו שאר יארצייט, שמא סברי דק"ל כמ"ד ב"ילקוט יהושע" סי' ה' שמשא רבינו מת באדר ב', ועי"ע שו"ת "מעיל צדקה" תשי"א).

פורים קטן

▲ ביום י"ד וט"ו באדר א' אין אומרים תחנון, ואין אומרים "למנצח

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה') :

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

יענקל", ואסור בהספד ובתענית (שו"ע סי' תרכ"ז ומשנ"ב שם), וכן אין אומרים תחנון או "צדקתך צדק" במנחה שלפניו שהוא י"ג אדר א' (משנ"ב סי' קל"א ס"ק ל"ג).

אין אומרים "על הנסים" כיון שאין קוראין המגילה, ואם אמרו אין מחזירין אותו (משנ"ב שם).

חתן ביום חופתו אינו מתענה, אבל יזהר שלא יהא רודף אחר מותרות מאכל ומשתה (שו"ע שם ושע"צ סי' תקע"ג ס"ק ב').

מי שיושב שבעה על אחד מקרוביו ר"ל, נוהג בו כל דיני האבלות, ודלא כפורים שאין נוהגין בו (משנ"ב סי' תרצ"ז ס"ק ג'). ואם חל יום פטירת אביו או אמו בפורים קטן, אינו מתענה (שו"ע שם, ו"פני ברוד" סי' ל"ט סעיף כ"ח).

ירבה קצת בסעודה, וטוב לב משתה תמיד (רמ"א שם, סעיף ב', הרמ"א חתם השו"ע מעין הפתיחה שכתב (בסימן א') שוית' ה' לנגדי "תמיד", וכאן כתב משתה "תמיד", שע"ת בשם "ברכי יוסף").

משתה ושמחה בשושן פורים קטן

וכתב הפמ"ג (סי' תרצ"ז) בשם הב"י לדייק מדאמר תלמודא פ"ק דמגילה (ו'): במשנה אין בין אדר ראשון לאדר שני, ומבואר בגמרא אין בין י"ד שבראשון לי"ד שבשני, אלא מקרא מגילה ומתנות, הא לענין משתה ושמחה שווין, ומדנקט י"ד משמע דבט"ו אין שמחה ומבואר בדבריו דאף לענין מוקף חומה. וכן פסק המשנ"ב (ס"ק ד').

אולם בתוספות (שם) מבואר להדיא שלדעה שגם בט"ו באדר ראשון יש חיוב שמחה וכן בפיהמ"ש להרמב"ם (שם) כתב ג"כ ט"ו. ועי' בשו"ת "מנחת יצחק" שכתב שאפילו לדברי הב"י כל זה לענין בן י"ד אבל לענין בן כרד לכאורה בוודאי יש שמחה בט"ו אדר ראשון (דלא כהפמ"ג והמשנ"ב הנ"ל), וכ"כ ב"לוח א"י" וכן הורו הגרי"ש אלישיב זצ"ל ובעל "שבת הלוי" זצ"ל, שלבן כרד בודאי יש חיוב משתה ושמחה בט"ו. ולפ"ז אלו שנוהגים בבני ברק לקרוא את המגילה גם בט"ו, כמו כן יש ענין להוסיף משחו באכילה בט"ו אדר ראשון.

נתן מתנות לאביונים בפורים קטן

שאלה: מעשה באחד שנתן הרבה כסף עבור מתנות לאביונים בפורים קטן, ושוב נודע לו שאין חיוב כלל, האם להחזיר הכסף משום מקח טעות או לא?

תשובה: עי' שפ"א (מגילה ה'): שהסתפק בזה, והורה בזה הגר"ח קניבסקי שליט"א שהמקבל לא חייב להאמינו שלא היה נותן זה סתם לצדקה והמוציא מחברו עליו הראיה, ועוד גם מצד הנותן מבואר בגמרא (ע"ז י"ח). לגבי רבי חנינא בן תרדיון שיש מעלה לא לקחת כסף צדקה בחזרה, עי' שם. וא"כ לא יקח כסף זה בחזרה.

ייבום וחליצה

מבואר ביבמות מצוה בגדול לייבם או לחלוץ. ובשו"ת "הלכות קטנות" (ח"ב סי' קע"ב) מספקא ל"א אם הבכור הוא תאום, וא' נולד בכ"י אדר א', והשני בא' דר"ח אדר ב', על מי מוטלת מצוות ייבום וחליצה, על מי שנוול ראשון או על מי שנתייבם מקודם במצוות, והיינו שנוול אח"כ, הוא נחשב הגדול. ועי' שו"ת "בנין ציון" (ח"א ותש" ק"ג ותש" קנ"א) שפשיטא ליה שמי שנוול ראשון, הוא הבכור לענין ייבום וחליצה.

כיבוד האח הגדול

וכן יש לדון בכה"ג לענין הא דמבואר בגמרא (כתובות ק"ג). י"כבד את אביך ואת אמך - לרבות אחיך הגדול. מי נחשב הגדול שהשני צריך לכבדו. ובספר "הלכות קטנות" (שם) כתב שהאח השני הנענה גדול ראשון, ע"פ דין הוא נחשב הגדול, וזה שנוול לפניו חייב לכבדו. אולם בשו"ת "שבות יעקב" (ח"א סי' ט') כתב שהאח הנוול ראשון הוא נחשב לגדול, ואחיו הנוול אחריו חייב לכבדו.

ארבע פרשיות

נוהגין לקרות כל ה' פרשיות באדר ב', ואם טעו וקראו הפרשיות באדר א' בב"י משמע דאין צריך לחזור, אבל ב"דרכי משה" ו"אליה רבה" כתבו דצריך לחזור. (משנ"ב סי' תרפ"ה ס"ק ב', וכן מסיק ב"כף החיים" סי' כ"ג בשם כמה פוסקים שלא יצאו).

פרשת זכור

יש נוהגים בשנה מעוברת לכוון בקריאת התורה בפי "כי תצא" הקודם לצאת במצוות זכירת עמלק, מכיוון שיש י"ג חודשים מפעם אחרונה עד אדר ב', וזמן שכחה הוא י"ב חודשים (עי' שו"ת חת"ס אה"ע סי' קי"ט, ומהר"ם שיק על תרי"ג מצוות, מצווה תרי"ה). ויש סוברים שאין לחשוש לזה כלל, כי בשנה מעוברת שיעור השכחה הוא י"ג חודשים, כי חוקי הטבע כפופים לתורה (עי' "מועדים וזמנים", ח"ב סי' קס"ו) בשם הגר"י וועלצ' זצ"ל, שמדברי שו"ת חת"ס שם מוכח שאין צריך להיזהר בשנה מעוברת, שחוקי הטבע מותנה לפי קביעות חז"ל וכן מנהג העולם שמספיק קריאת פי "זכור" בשבת לפני פורים.

יארצייט באדר

מי שנפטר לו אב או אם בחודש אדר בשנה פשוטה, כשמגיע לשנה מעוברת, לפי מנהג הספרדים נוהגים לקבוע את יום השנה באדר ב' (שו"ע סי' תקס"ח סעיף ז'). אולם לפי מנהג האשכנזים לכתחילה יש להחמיר להתענות בשניהם, ואם קשה לו יתענה רק בחודש הראשון.

ולענין שאר הדברים, כגון: להתפלל לפני העמוד, ללמוד משניות, ונר זכרון, לכתחילה יש לו לעשות בשניהם. ומ"מ אינו דוחה חיוב אחר רק פעם אחת (רמ"א שם וביו"ד סי' ל"ב סעיף י"ב, ו"פני ברוד" סי' ל"ט סעיף ל"ו).

ולענין דיני אבלות באדר ב' ביום היארצייט, כגון ללכת לחתונה מותר (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

אם מת בשנה מעוברת באדר ראשון, יתענה בכל שנה מעוברת באדר ראשון בלבד, ואם מת באדר שני בלבד יתענה באדר שני (רמ"א סי' תקס"ח סעיף ז'), ואם אינו יודע אם מת באדר ראשון או באדר שני יתענה באדר שני (שע"צ שם סי' ל"ח, והטעם משום חזקת חיים, ועוד ד"א דלעולם יתענה בשני).

ואם מת בל' אדר ראשון שהוא א' דר"ח אדר שני, דיני היארצייט בשנה מעוברת בל' אדר ראשון, ובשנה פשוטה בל' שבט שהוא א' דר"ח אדר (משנ"ב סי' תקס"ח ס"ק מ"ב).

אבילות וקדיש

מי שנפטר אביו או אמו בשנה מעוברת, מפסיק לומר קדיש לאחר י"א חודש, ודיני אבילות נוהגים י"ב חודש, וזמן היארצייט לענין חיוב קדיש, נר זכרון ומשניות ביום הפטירה הוא לאחר י"ג חודש, כגון אם נפטר בחודש תשרי מפסיק לומר קדיש לאחר י"א חודש, שהוא בחודש אב, דיני אבילות נוהגים עד חודש אלול והיארצייט בחודש תשרי.

וכן מי שנפטר אביו או אמו כגון בניסן שלפני שנה מעוברת, מפסיק לומר קדיש לאחר י"א חודשים (מיום הקבורה), דהיינו באדר א'. דיני אבילות נוהגים עד אדר ב', והיארצייט בחודש ניסן.

עליה לקבר והקמת מצבה

עליה לקבר והקמת מצבה יש לעשות בסוף י"ג חודש (הגר"ש אלישיב זצ"ל). סיום משניות וכד' יש לעשות בסוף הי"ב חודש (הגר"נ קרליץ שליט"א).

זיכור

הנוהגים שלא לומר "זיכור" בשנה ראשונה, היינו רק בתוך י"ב חודש אבל לאחר י"ב חודש אפילו שעדיין לא הגיע היארצייט יש לאמרו, כגון אם נפטר ב"ח חשוון בשנה מעוברת, יוכל לומר זיכור ביוה"כ ובשמיני עצרת שלאחריו (הגר"נ קרליץ שליט"א).

קניטל

נוהגים בשנה ראשונה מהנישואין שאין לובשים בגד לבן (קניטל) בימים נוראים ובליל הסדר, ובשנה מעוברת אין לובשים כל הי"ג חודשים, (דהטעם משום "יושמה את אשתו שנה אחת" ושנה היינו שנה ממש (הגר"נ קרליץ שליט"א). וכ"כ בשו"ת חת"ס (אה"ע סי' קי"ט) דמצוות "יושמה את אשתו" נוהג שנה ממש עם חודש העיבור.

התאריך בשטרות

כשכותבין שטרות וכתובות יש לכתוב חודש אדר הראשון, חודש אדר השני (עי' שו"ע אה"ע סי' קכ"ו סעיף ו', שכותבין אדר "ראשון" אדר "שני", ועי' ב"חלקת מחוקק" (שם) בשם מהר"י מינץ, ועי' משנה במגילה ו': שכתוב בה"א הידיעה, ובמשנ"ב (סי' תכ"ז ס"ק ג') כתב שיכתבו "אדר ראשון" ו"אדר השני" וצ"ח מקור לדבריו (ב"שער הציון" שם) לחמשה אחרונים שהם לא מחלקים כלל. וכתבו או שניהם בה"א הידיעה או שניהם בלי ה"א הידיעה, וצ"ע. ושמא כוונת המשנה ברורה לאו דווקא. ועי' פמ"ג (שם מ"ז ס"ק א'), שכתב, "אפשר שבחודש אדר ראשון אין קפידא אם לכתוב בה"א, ושמא כוונת המשנ"ב לדברי פמ"ג אלו, אבל לא משמע כן מכיוון שלא ציין זה כלל במקורו).

אם כתב "אדר" סתמא בחודש אדר ראשון הוא כשר, דסתם אדר אצל בני אדם הוא אדר הסמוך לשבט, אבל אם כתב באדר שני "אדר" סתמא הוי פסול, שהוא שטר מוקדם (עי' שו"ע חו"מ סי' מ"ג סעיף כ"ח ורמ"א אה"ע סי' קכ"ו סעיף ו'). ואע"ג דלענין בר מצווה העיקר הוא אדר שני, י"ל שכאן תלוי בלשון בני אדם, וכוונתם דאדר הסמוך לשבט.

פרעון חובות

הנשבע לפרוע חובו בחודש אדר, ונודע לו שהוא שנה מעוברת, צריך לפרוע באדר א', אבל מי שלוח כסף ע"מ לפרוע בחודש אדר, מספק אין המלווה יכול לתבוע עד סוף אדר ב' (עי' "ערון השולחן" חו"מ סי' ע"ג סעיף י"ג, שכתב משום חומר בשו"ע צריך לשלם באדר א', עי' שם, והיינו משום ספקא דאורייתא למבואר, וכמבואר בשו"ע וסמ"ע שם בסעיף ט', ומשמע מדבריו שבסתם הלואה המוציא מחברו עליו הראיה).

הפטרות פרשת פקודי

ברוב פעמים בשנה מעוברת קוראים ומפטירין פרשת שקלים בשב"ק פ' ויקהל, והמנהג בחו"ל לקרוא בפי' פקודי את הפטרות ויקהל שגם זה מענין הפרשה ובי' פסוקים מהפטרות פקודי, משום שהמשך הפטרות פקודי יקראו ביו"ט שני דסוכות ("אליהו רבא" סי' תרפ"ה ס"ק כ"ג).

ובארץ ישראל שאין יו"ט שני נוהגין לקרוא בפי' פקודי את ב' הפטרות של ויקהל ופקודי עד סופו (וכ"כ ב"לוח ארץ ישראל", ובספר "הקודש והמקדש" שכן הכריעו גאוני ירושלים).

פרקי עיון בפרשיות התורה

מרבתינו לבית בריסק זיע"א

גליון ג שנה א

אדר א' ה'תשע"ט

מה עניין טוויית הנוצה של עיונים לפרשת תרומת המשכן.

ישש ועזים (שמות כה ד). כתב רש"י, 'עזים' – נוצה של עזים. יל"ע אם כן במה שקראו הכתוב 'עזים' והרי לפי"מ שכתב רש"י הוא 'נוצה'. והנה בפרשת ויקהל (שמות לה) לאחר שמנתה התורה את התרומה אשר הביאו, נאמר (שם פסוקים כה כו) 'וכל אשה חכמת לב בידיה טוו וגו' וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים, ופרש"י היא היתה אומנות יתירה שמעל העזים טווין אותן. והנה פרשה זו עניינה התרומות שהביאו בני ישראל למשכן, ולא באופן עשיית כלי המשכן, וצ"ב אי"כ מה עניין מקרא זה לכאן, בפרשה דאיירי בעניין התרומות. ובי' מרן הגר"ז הלוי זיע"א – דיש לומר כי גם הטויה גופא היתה אופן של תרומה, היינו, שעצם המלאכה הייתה תרומה ונדבה. אלא שאי אפשר להחשיב את המלאכה לתרומה אלא אם כן החפץ שבו נעשית המלאכה הינו הקדש, דעל מלאכה הנעשית בדבר של הקדש אפשר לומר 'שהמלאכה הוקדשה', אבל בדבר שהוקדש רק לאחר המלאכה, אי אפשר לומר שהמלאכה הקדש, שהרי בשעת המלאכה עדיין החפץ חולין הוא. וזהו מה שהשמיענו הכתוב 'וכל אשה חכמת לב בידיה טוו' וגו', לומר לנו כי אומנות יתירה זו היתה של הקדש, ומשור"כ היא שייך לפרשת תרומת המשכן. וזהו גם ביאור הכתוב 'עזים' דפרש"י – נוצה של עזים, שהרי כדי שיוכלו להקדיש את מלאכת הטויה שעל גבי העזים היה עליהם לפני כן להקדיש את הנוצה שעל גבי העזים, כי רק בזה הוא נחשב שהקדישו את מלאכתן, ולא שהביאו חפץ שלם לתרומת המשכן. (מתוך הספר 'רשימות תלמידים ממרן הגר"ז הלוי סאלאוויצק זיע"א').

[והנה לשון רש"י 'עזים' – נוצה של עזים, לכך תרגם אונקלוס ומעזי, הבא מן העזים, ולא עזים עצמן, שתרגום של עזים עכ"ל. ובחזקוני כתב 'פרש"י נוצה של עזים לכך תרגם אונקלוס ומעזי וכו', לפיכך מועה המתרגם ומעזי' עכ"ל. ובי' דבריו יש שפי' שכוונתו שצריך לנקד התרגום בצירי מעזי היינו דבר הבא מן העזים, ולא בשווא שפי' שיביא מעזים היינו העזים עצמן. והנה כתב מרנא בעל החתם סופר זיע"א, 'יל"ד אמאי לא קאמר 'ישער עזים' כמו 'ועורות אלים', לולי דמסתפינא הייתי אומר באשר שצ"ע למ"ד עיקר שירה בכלי והי' בכלים תוף ונבל וכינור וחצוצרות, ואמר'י שלהי מס' קינין (פ"ג מ"ו) תוף מעור כבש, ונבל וכינור ממעזי, וחצוצרות מקרניו, ולמה לא מצינו בנדבת המשכן מינים אלו, ע"כ אומר שהמנדבים העזים עצמם שער לנוצה ליריעות, ומעזי ובני מעזי לנבלים וכנורות, ועזרו לתוף, ומאלים שהי' זכרים לא הו"מ לאתווי כך, דהמקדיש זכר לדמיו הרי קדוש ועולה וכולו כליל, אך עזים נקבות אפי' יהיה נתפסים בשלמים, כיון שבשרם נאכל לכהנים אפשר הותר לעשות ממעזי כלי שיר, ומעצמותיו חלולים, וע"כ כתיב 'עזים' שהקדישו העזים עצמם ולא האילים, ואם כן היא א"ש דכתיב ביד' טוו את העזים. כיון שהוקדשו למזבח נאסרו בגיהוה, וכמ"ד במס' בכורות (כד): תולש לאו היינו גוזז. ע"כ בידיהם טוו ע"י תלישה ולא גזיזה. ע"כ].

חלוק דין ציפוי השולחן משאר ציפויי הכלים.

ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו. וצפית אותו זהב טהור ועשית לו זר זהב פכיב (שמות כה, כג – כד). מרן הגר"ז זיע"א אמר בשם מרן הגר"ח זיע"א דחלוק ציפוי שולחן משאר ציפוי הכלים, דבכל הכלים יש עליהם תורת כלי גם בלא הציפוי, וא"כ אין הציפוי בהם אלא 'חיפוי לכלי' אבל לעולם אינו חלק מהכלי, אבל בשולחן שנאמר בו דין ציפוי, דשולחן בעי ציפוי, וכל שלא ציפה את השולחן אין השולחן כשר למצותו, אי"כ כל תורת כלי חייל ביה רק לאחר שציפהו, והציפוי הוה חלק מהשולחן, דזהו מצוותו שיהיה עץ מצופה זהב. ועפי"ז א"ש מש"כ הרמב"ם (כלים פ"ד ה"ד) דכלי עץ או עצם שיש להם בית קיבול שציפם במתכת, טהורין ואינם מקבלים טומאה, מאחר שציפם ביטלן והציפוי עצמו טהור. וקשה מגמ' דמנחות (צו). דפריך שהשולחן יקבל טומאה ע"י ציפוי. ולהנ"ל הוא מבואר דמשור"ה הר"ל לקבל טומאה ע"י ציפוי, כיון שהציפוי בשולחן הוה מגוף הכלי. ובכתבי הגר"ח מובא בנו' אחר קצת – דהשולחן כלי שרת הוא, וכלי שרת אינו כשר העשוי מעץ, ואיך עשו השולחן מעץ. וברמב"ם (בית הבחירה פ"א ה"ח) המנורה וכליו והשולחן וכליו ומזבח הקטורת וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא מן המתכת לבד, ואם עשאוהו של עץ או אבן או של זכוכית פסולין. ולכאור צ"ב דהא השולחן נעשית מעץ, ובהכרח דכיון דהי' דין ציפוי מגזזה"כ הציפוי נחשב לעיקר הכלי ונותן לשולחן תורת כלי מתכת להכשרו, ומשור"ה שפיר הק' בגמ' דיהא טמא משום הציפוי כיון דהציפוי נותן לו ההכשר כלי, ותורת כלי מתכת דצריך להכשרו. (מתוך הספר 'רשימות תלמידים ממרן הגר"ז הלוי סאלאוויצק זיע"א').

בדין הפרוכת במשכן ובבית ראשון

והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (שמות כו ג). כתב הגרש"ש קרליץ זצ"ל (עמודי שש ב"ב) משמיה דמרן הגר"ז הלוי זיע"א, דהנה בגמרא ביומא (נד.) במקדש ראשון מי הואי פרוכת, משמעות הגמ' שלא הייתה פרוכת במקדש ראשון. וזה לא יתכן שהרי מקרא מלא דבר הכתוב 'והבדילה הפרוכת לכם וגו'. והנה ברמב"ם (בית הבחירה פ"ד ה"ב) מבואר שבבית ראשון מלבד הכותל המבדיל בין הקדש לקדש הקדשים שהיה עוביו אמה, עשו גם פרוכת אחת שנאמר 'והבדילה הפרוכת וגו', ובבית שני היו שתי פרוכות וביניהם ריווח אמה יעו"ש. ובכסף משנה שם כתב שמה שכתב הרמב"ם בסוף ההלכה שבמקדש ראשון היתה פרוכת, כוונתו למשכן, דאילו בבית ראשון לא הייתה פרוכת אלא כותל ע"כ. אבל באמת נראה דעת הרמב"ם שהייתה שם גם פרוכת מלבד הכותל וכמו שמבואר במקרא הנ"ל דפרשת תרומה. והנה בדברי הימים (ב' ג יד) 'ויעש את הפרוכת תכלת' וגו', הרי מפורש שהייתה פרוכת במקדש ראשון שעשה שלמה, ודברי הכסף משנה תמוהים מאד לכאור. ע"כ דברי מרן הגר"ז זיע"א. [וכתב שם הגרש"ש זצ"ל – לאחר מכן הלכתי למכון הרי פישל שם מצאתי מהדורת ש"ס בנוסחא ישנה, ובדברי הגמרא ביומא (שם) נמצאת שם גירסא שונה מן הגרסא שלפנינו, ובמקום פרוכת [לשון יחיד] כמו שנמצא בנוסחאות שלנו, כתוב שם 'פרוכת' [לשון רבים], והיינו דקושיית הגמרא היא על המבואר שם במשנה שהיו שני פרוכות, שבמקדש ראשון לא הייתה אלא פרוכת אחת ולא שתיים ומבואר שעכ"פ פרוכת אחת הייתה שם ובדברי מרן הגר"ז זיע"א. [וע"ע בפ' המשנה להרמב"ם (יומא פ"ה מ"א) ובפ' המשנה להרמב"ם (מידות פ"ד מ"ו)].] (רשימות תלמידים ממרן הגר"ז הלוי סאלאוויצק זיע"א).

וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלם בין הרים ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם (מלכים א' ה, כו). ~ הפטרת פרשת תרומה ~

קשה למה היה צריך חכמה לבניין בית המקדש, והלא דוד מסר לידו המגילה שהיה מפורש בה כל עבודת בית המקדש, כדכתיב 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל'. והנה בילקוט (דה"א א' בסופו) איתא דמגילת הכל בכתב ה' ניתן לידרש כמו שאר המגילות, וא"כ ה' צריך חכמה לידע איך לדרוש אותו.

ויש שפירשו עפ"י מה דא"ב בהמשך הפסוקים דמבואר שלבניין המשכן צריך חכמה. ויש שפירשו שזה משום שבית המקדש של מטה מכון כנגד בית המקדש של מעלה, ומשור"כ צריך לחכמה כדי שיוכל לכוון לעשות כנגד בית המקדש של מעלה. אולם מרן הגר"י זיע"א אמר שזה לא יתכן שבמדרש א"י שהתורה אמרה 'בי איסתכל וברא עלמא' וכן מפורש במשלי.. (חסר).. ע"י זוה"ק פר' תרומה. ובמדרש רבה (ריש בראשית) ז"א אמון אומן התורה אומרת אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים, היאך הוא עושה פשפושין, כך היה הקב"ה מביט בתורה ובבורא את העולם.

וביאר מרן הגר"ח הלוי זיע"א שהנה רציחה וגניבה וכו' הם חורבן לעולם וגם יש לאו על זה, אבל באמת אינו שהרי בריאת העולם ה' עפ"י התורה, ואילו ה' מצוה לגנוב ולרצוח ה' הקב"ה בורא העולם באופן שרציחה וגניבה היו מביאים לתיקון העולם. ועפ"י אמר מרן הגר"י זיע"א שנמצא בית המקדש של מעלה שהוא כנגד בית המקדש של מטה, שזהו המשכן, שצוותה התורה לעשות, ולא יתכן שיצטרך לעשות השל מטה כנגד הלמעלה, דאדרבא הלמעלה תלוי בהלמטה.

[וראו להעתיק כאן משנכ"ת בזה בספר 'רשימות תלמידים' בהערה ע"ד מרן הגר"י (בראשית כד סד) עה"פ 'יצא יצחק לשוח בשדה', וז"ל הספר שם, ע"י בתפארת יונתן (וויצא כח יז) עה"פ 'יורא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כ"א בית אלוקים וזה שער השמים' נראה לבאר דאיתא בירושלמי ברכות (פ"ד ה"ה) דמקדש דלמטה הוא מכון כנגד שער השמים, ויש להסתפק אם עיקר הקדושה בשער השמים דלמעלה, ורק הואיל דמקדש שלמטה מכון כנגדו, אף בו שכינה שורה, או"ד להיפך דעיקר קדושת מקום מקדש דלמטה, כי הוא מכלל יופי ממנו הושתת כל העולם, וכמבואר במדרש (ב"ר יט יג) דעיקר חבתו של הקב"ה ה' לשכון בתחתונים, ולרוב חיבתו פתח למולו וכנגדו שער השמים. ויש להביא ראיה לצד השני דאיתא בחולין (צא) דלעקב נעקר הר המוריה ממקומו ובא ללון, וצ"ע דא"כ איך יתכן שיהי' שם ג"כ שער השמים, וע"כ צ"ל דהעיקר תלוי במקום מקדש, ולכך אם המקדש בא למקום אחר, יהי' באיזה מקום שיהי' שער השמים פתוח תמיד למולו, כי העיקר למטה במקדש, ובכל מקום שהוא מקום מקדש, שם פתוח שער השמים. וזהו אמרו 'מה נורא המקום הזה' כי המקום הזה גורם, והראי' על זה הוא שאין זה כ"א בית אלוקים וזה שער השמים. כי שער השמים תלוי במקדש. והמקדש הוא העיקר ע"ש. אכן כאלשיך הק' (בלק כד ו) כתב דרק בית המקדש בהר המוריה מכון אל שער השמים ממש, וזהו 'כאחלים נמץ ה', אבל במשכן במדבר ושילה ונוב וגבעון, שפע הוירד משער השמים המכוון על הר המוריה נוטה אל המשכן במדבר ושילה ונוב וגבעון, וזהו 'כנחלים נמיו' ע"ש].

דקדוק באותיות בפסוק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שבק"ש.

מפי השמועה: מסופר כי פעם א' שאל למרן הגר"י זצוק"ל כשראה שאין מדקדק בביטוי המלים של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כמו שמדקדק בכל הקריאת שמע, ושאלו האם אין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד חלק ממצות קריאת שמע, וענה לו מרן הגר"י זצוק"ל, אם הוא כן חלק ממצות קרי"ש או אינו חלק ממצות קרי"ש, אבל דקדוק לא שייך אלא לתורה ע"כ.

[ועי' בקו' יד אהרן (הגר"א בהגר"ש הלוי שכטר) ולכאורה זה נסתר מדברי השו"ע (סא כב) דאחר שהביא דין זה שצריך ליתן ריוח בין הדבקים, כ' וז"ל: אף בפסוקי דזמרה ובתפילה צריך לדקדק בכך' עכ"ל. ומבואר בספר החינוך מצוה ת"כ וז"ל: וכן מה שאמרו שצריך לדקדק באותיות וכו', ואם לא דקדק בהם יצא, הוא שלא נתן ריוח בין הדבקים, כגון בכל לבבך, וכו', עיי"ש. ומבואר דהדין ליתן ריוח בין הדבקים מדין דקדוק הוא, וחזינו דשייך אף בתפילה שאינו פרשה בתורה, דין דקדוק. וי"ל דתרי גווני דקדוק איכא א. להפריד בין הדבקים, וזה שייך ג"כ בתפילה. ב. שלא ירפה החזק, ולא יחזק הרפה, כמבואר שם בסכ"ג, וזה אינו בפסוקי דזמרה ובתפילה. וכוונת הגר"י שאין דין דקדוק רק בק"ש, הוא רק לענין הדין שלא ירפה החזק וכו', אבל להפריד בין הדבקים שייך ג"כ בתפילה. עוד שמעתי לישב בע"א, דהטור כתב וז"ל: ולא בק"ש בלבד [צריך ליתן ריוח בין הדבקים] אלא אף בפסוקי דזמרה ובתפילה כמו ספרו בגויים את כבודו, [שצריך להפריד בין מ"מ של בגויים לאל"ף של את כבודו שלא יהיה נשמע כמו חרוף וגידוף] וכל כיו"ב, ומשמע דדין זה שאף בפסוקי דזמרה צריך לדקדק לא קאי על כל דיני הדקדוק של ק"ש, אלא רק לענין שצריך להפריד בין הדבקים במקום שיש חשש של חירוף וגידוף, אבל בלא"ה אין דין דקדוק בתפילה. ולפ"י בדברי השו"ע נמי יש לפרש כעין זה, דמש"כ שאף בפסוקי דזמרה צריך לדקדק קאי רק על מש"כ בסעיף כא' שצריך להפסיק בין אל"ף שלאחר מ"ם, כגון ולמדתם אותם וכו', שלא יהיה נראה כקורא מותם, וזה שייך ג"כ בתפילה שמשבש התביה לגמרי ומאבד משמעותו, אבל שאר דיני דקדוק ל"ש רק בתורה. אך אכתי צ"ע דהרמ"א כתב שם על מה שכתב המחבר שיש דין דקדוק בתפילה, שה"ה הקורא בתורה ובנביאים ובכתובים צריך לדקדק בקריאתם. ועיין בב"י בסי' הנ"ל שכתב בשם הר' דוד קמחי דמה שהזהירו [חז"ל] בק"ש [שצריך לדקדק ולא הזכירו בשאר קריאות שצריך לדקדק] מפני שיש באותם פרשיות יחוד השם וכו' עיי"ש. ומבואר מדבריו של הרמ"א דהדין דקדוק דתפילה והדין דקדוק דקריאת תנ"ך אחד הם דבחדא מחתא מחתינהו. ולפ"י שנתבאר לעיל דהדין דקדוק דתפילה הוא רק לענין להפריד במקום שיש חשש שמשבש התביה, והדין דקדוק בקריאת תנ"ך הוא אף לענין שאר דיני דקדוק דק"ש, וא"כ צ"ע דהרמ"א בחדא מחתא מחתינהו לדין דקדוק בתורה נביאים וכתובים עם הדין דקדוק בפסוקי דזמרה ותפילה, וצ"ע ג. [וע"ע בספר היראה לרבינו יונה שהוא מקורו של השו"ע כמו שכתב בבאר הגולה עיי"ש] ודו"ק].

כאיל תערוג – עניני שידוכין

לתועלת הרבים אנו מביאים קטעים מתוך הספר כאיל תערוג – עניני ברית אבילות ושידוכין הנה משנת רבנו בעניני שידוכין אי אפשר לפורטה כי רבה היא ועמוקה מני ים, מה גם שחלק מההוראות ניתנו באופן פרטי תוך שיקול דעת לגופו של כל ענין וענין. הבאנו כאן בעיקר דברים כלליים השווים לכל נפש. כידוע רבות בשנים, רבנו היה יחיד ומיוחד בתשובות לשואלים בעניני שידוכין, לירד לנבכי הנפש של בני אדם ותחבולותם. ופעם אמר רבנו שהוא מרגיש שהקב"ה שם דברו בפיו במיוחד כשעונה בעניני שידוכין, כל אחד לפי ענינו. ושמענו שראש ישיבה גדול אחד הגיע להגר"ח קניבסקי עם שאלה קשה בשידוך מסוים. והגר"ח קניבסקי לא השיבו, והפציר הרבה ולא ענה לו, ויצא בפחי נפש להרבנית וביקש ממנה שתעזור לו להפציר בהגר"ח שיתן תשובה. ונכנסה עמו ושאלה, ואמר לה הגר"ח שאינו יודע מה להשיב. ושאלה אותו מה היית עושה אם זו היתה שאלה הנוגעת לשידוך של הנכדים שלנו? וענה לה: הייתי הולך להגראי"ל שטינמן לשאול מה לעשות. ובזה קיבל רה"י תשובתו.

הרוצה להרחיב עוד בדברי רבנו בעניני הדרכות לשידוכין ונישואין, יעיין בספרים: מאחורי הפרגוד עמ' 333 ואילך; צדיק כתמר יפרח עמ' רסד ואילך; קונטרס שוש אשיש מהרה"ג ר' משה יהודה שניידר (תמוז תשע"ז); וקו' מזקנים אתבונן ח"ט בעניני שלום בית, שהרחיבו עוד בהרבה ענינים.

גיל הנשואין

רבנו דעת רבנו שלא תמיד יש צורך להזדרז בנשואין, והכל לפי הענין, ואם הבחור לומד טוב אפשר שימשיך ללמוד עוד. ופעמים רבות באו לרבנו לשאול אם לשמוע שידוכים לבחור צעיר, ואמר: אם לומד טוב למה לשמוע, ימשיך עוד קצת. אבל כשבחור רוצה ומבקש להתחתן, דעתו בכל תוקף שיש למהר הדבר. אמרו פעם לרבנו שבחור צעיר אינו בשל לנשואין, ואמר: תראו שיתחתן ויהיה לו עשרה ילדים... [וינהל משפחה שלמה]. ופעם בא ראש ישיבה אחד לפני רבנו ואמר לו על בחור משיעור ג' שאביו רוצה שיתחתן, והבחור אמר שעדיין לא בשל. אמר רבנו: היכן כתוב שצריך להיות בשל. ולאיש אחד בירך רבנו: ה' יעזור שתזכה לחתן כל בניך כשהם צעירים.

וכמה פעמים הביע דעתו ג"כ כהגר"ח קניבסקי, שצריכים להתחתן כמה שיותר מוקדם. והוסיף רבנו: אני לא זכיתי לכך, אבל לא יכולתי קודם, מגיל עשרים ושתיים הייתי בשוויץ, ושם לא רק ששידוכים לא היו, גם יהודים כמעט ולא היו שם, ובגלל כל המצב והמלחמה לא הי' שידוך עד גיל מאוחר. (צדיק כתמר יפרח עמ' שט)

משגיח באחת הישיבות עורר קמיה רבנו את הענין שהאבות צריכים להתמודד עם בניהם שיקומו בבוקר, שלא יאחרו זמן ק"ש. בתחילה אמר רבנו שצריך לברר אצל ההורים אם כוונתם לחינוך, שלא יאחרו את המצוה, או שרוצים שלא יהיה להם בעיה עם הנהלת הישיבה.

והוסיף רבנו ואמר: אם כבר מדברים על מה שהאב חייב לבנו, הרי כתוב שהאב חייב להשיאו אשה, האם זה מקיימים? ונשאל רבנו מה כוונתו, וכי אנשים לא מחתנים את בניהם? ואמר רבנו שמתכוין לגיל, שהרי כתוב במשנה שצריך להתחתן בגיל שמונה עשרה. והסביר רבנו בטוב טעם את חשיבות הענין לחתן כמה שיותר צעיר, ואמר שרוב הבעיות עם בחורים נגרמות עקב האיחור, והרבה בעיות נחסכות אם מחתנים בגיל צעיר. שאז זה גיל ההתבגרות שישנם בעיות, וכוונתי הן לבנים והן לבנות, ובנות אפ' בגיל יותר צעיר משמונה עשרה. ואף הבנים ס"ל להגרע"א שכבר מגיל שבע עשרה ויום אחד צריך לחתנם. [עי' תוס' רע"א אבות פ"ה מכ"א, ורמב"ם פט"ו מאישות ה"ב].

וכן הסביר רבנו שגם בבחינת הקשר בין בני הזוג כמה שיותר צעיר זה יותר בנקל. והוסיף רבנו דהנה הגר"ח קניבסקי מחתן ילדיו כשהם צעירים, ואומר שבתחילה צוחקים עליו ואח"כ

רבנו היה אומר שבחור שרוצה להתחתן, צריך לתת לו כבר מגיל שמונה עשרה, ואין אדם יכול למנוע זאת ממנו מכיון שזהו הגיל על פי הלכה. ובכל זאת אם הבחור רוצה ללמוד, והוא לומד ברצינות, אין סיבה להוציא אותו בכח לשידוכים עד גיל עשרים ושלוש, ואינו כמפסיד את השידוך שלו בזמן שבו הוא לומד. ואמר רבנו: אמנם הסבא מקעלם לא היה נותן לתלמידיו להינשא לפני גיל עשרים ושלוש, אבל היו שחלקו עליו.

וז"ל מכתב רבנו: כ"ג תמוז תשע"ה. בס"ד. לכבוד ידידי הנעלה... שליט"א, הנה אחז"ל בן שמונה עשרה לחופה. וכן היו נוהגים מלפנים, אך מחמת סיבות שונות היו הרבה בני תורה שנהגו לדחות את זמן הנשואין, אך כבר זכינו בס"ד שאין סיבה הכרחית לזה, ויש הרבה בני תורה שנשאו נשים בגיל צעיר וזכו להצלחה בתורה כידוע, על כן עצה שאינה הוגנת הוא ליעץ לדחות את זמן הנשואין למי שרצונו לישא אשה בגיל צעיר, וכל שכן שאסור למנוע למי שרצונו בכך. א"ל שטינמן. [והגר"ח קניבסקי הצטרף וכתב 'נכון מאד. חיים קניבסקי'. וכן הצטרף הגר"ג אדלשטיין]. בהזדמנויות שונות הביע רבנו את מורת רוחו על כך שבהרבה ישיבות בחור שמתארס לפני זמן מסוים שקבעו מסולק מהישיבה, ואמר: ניחא בחור שרוצה ללמוד אין צורך לתבוע ממנו להתחתן, אבל בחור שרוצה להתחתן כיצד מונעים ממנו הדבר?! ואע"פ שאומרים שהטעם הוא כדי שיספיק ללמוד יותר לפני החתונה, מ"מ ע"פ הרוב כוונתם של ראשי הישיבות בעיקר משום שדואגים לשיבתם שלא יתחתנו צעירים ואז יהי' להם ישיבה קטנה. אבל זה ממש לא בסדר. וכי הראש ישיבה הוא בעה"ב על יצה"ר של הבחור!?

ובאחד הכינוסים אמר רבנו ששמע שיש ישיבות שבחור רוצה להנשא ולא מרשים לו ומסלקים אותו מהישיבה, זה פשע. הי' סיפור שאחד רצה להתחתן ולא נתנו לו ולבסוף נכשל בעבירה חמורה רח"ל. ושאלוהו אז: מאיזה גיל להתחתן? והשיב: מתי שהבחור רוצה. בחור רוצה להתחתן צריך להרשות לו ולא לעכב עליו, אחרת יוצאים דברים לא טובים. והביא דברי הגמ' (קידושין כט, ב) אמר רב חסדא האי עדדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר ואי הוה נסיבנא בארביסר הוה אמינא לשטן גירא בעיניך.

וחזר בהזדמנות אחרת ואמר בענין שידוך שלא נותנים לבחור להתחתן מוקדם כשרוצה, שזה פשע; מה לא היה טוב בנצ"ב שהתחתן בגיל שלש עשרה?

מקנאים בו, והוא צודק. אמרתי לרבנו שמעתי שיש תופעה שהבת מתביישת להיות ראשונה בכיתה, אמר רבנו: אם יש בושה זה ענין אחר, מאד קשה לאדם לסבול בושות. בהזדמנות אחרת כשדובר על גיל הנשואין, אמרו לרבנו: הרי בגיל צעיר כזה הם ממש ילדים? אמר רבנו: אז מה יש, שיהיו ילדים. כמה שמתחתנים יותר מוקדם הקשר ביניהם יותר חזק. תראה, בארה"ב יש אלפי בנות ללא שידוך, והסיבה לכך, שהבחורים באים לאחר כמה שנים שלמדו בחו"ל ללמוד כאן בישיבות בארץ ישראל, ואח"כ חוזרים לשם ומתחתנים עם בחורה בת שמונה עשרה. [וכיון שרצון חז"ל שינשאו בגיל צעיר צריך לקיים את זה גם אם משום כך הבחור יהא בישיבה גדולה פחות שנים]. ולאחד שהיתה לו בת בגיל שמונה עשרה וחצי, ושאל האם להתעסק כבר לשדכה? אמר רבנו: אם כך, כבר עבר הזמן שנה וחצי, שהרי הרע"א אומר שבע עשרה ויום אחד. ולאחד ששאל: בתי בת שמונה עשרה, האם כבר לשמוע שידוך? השיב רבנו: היום צריך לשדך כמה שיותר מוקדם, לא דוחים. רבנו שאל פעם לאברך: בת כמה בתך? והשיב: בת שבע עשרה וחצי. אמר רבנו: נו כבר אפשר לשדכה. וכתב רבנו על מכתב של ראשי ישיבות מחו"ל, בענין הבעיה הקשה של אלפי בנות מעוכבות שידוך, שרוצים שבחורים יקדימו זמן הנשואין, וז"ל: הנה מבואר (קידושין כט, ב) אמר ר"ח האי דעדיפא מחבראי דנסיבנא בשיתסר, ואי הוה נסיבנא בארביסר הוה אמינא לשטן גירא בעיניך. הנה גם בדורות הקודמים ה' כך כש"כ בזמננו שהרחוב פרוץ כ"כ. כ"ג אלול תשע"ב (צדיק כתמר יפרח עמ' שיא).

קדימה ואיחור בין אחים

בענין מניעה מאח צעיר להתחתן לפני אחיו הגדול, התבטא רבנו: הרי גם לאח שאחרינו יש מצוה של פרו ורבו ממילא אחיו לא יכול לעכב בעדו.

ופעמים רבות כשנשאל רבנו האם לשמוע שידוכים לבן או לבת הקטנים מאחיהם הגדולים שעדיין לא התארוסו, אמר שכדאי שישמעו שידוך גם לקטנים יותר, ובזכות שהגדולה ויתרה שידלגו עליה תזכה למצוא בקלות יותר את בן זוגה.

ובכל זאת הורה כמה פעמים לשואלים שיבקשו רשות, כדי שלא יגיעו לידי שנאה. אבל אם מתעקש אינו חייב להמתין, כי אין שום סיבה שאח מבוגר יעכב את הצעיר ממנו. וכאשר שאלו שהאח יכול להקפיד, אמר רבנו כי אין לו זכות של קפידא והקפידא לא תזיק. יש לאח המבוגר לוותר ואם יוותר יזכה! (מאחורי הפרגוד עמ' 140).

עוד אמר רבנו: מצד ההלכה אין כלל בעיה לדלג על אח או אחות גדולים, אין קשר בין אחד לשני, אלא שבדרך כלל היא מצטערת, לכך צריך לפייסה ולהסביר לה שזה לא כמו שהיא חושבת שעי' שתתארס אחותה הצעירה זה יקשה עליה, אלא כל אחד מה שנגזר עליו בת פלוני לפלוני יהיה לו, [ואדרבה דוקא עי' היותר יכול להיות לה זכות שתשתדך].

לא יתכן שיש בת שלא הסתדר לה עד כה וכולם יתעכבו בגללה, ואח"כ גם הם כבר נעשים מבוגרים.

ופעם נשאל רבנו עבור אחד שיש לו בת שהיא בת עשרים ושנים וחצי, והבת שאחריה בת עשרים ואחת וחצי, וחושב כבר לשמוע

הצעות שידוך עבור הצעירה. ואמר רבנו: אכן אין כזו הלכה שהגדולה יכולה לעכב על השניה. לפעמים הגדולה עלולה לעכב את כל הבית שהיא מפונקת ומחפשת אחד מיוחד וכדו'. ונשאל מב"ב (קכ, א ברשב"ם ד"ה להלן) שהביא מלבן לא יעשה כן וכו' לענין בנות צלפחד? ואמר רבנו: אבל אין ראי' שיש דין כזה (עי' בספר מנחת תודה פרק שידוכים).

שאלו לרבנו בדבר אמא שיש לה בן בגיל עשרים ושנים, ומפני איזו סיבה הוא גר בבית אחותו, ולאחות יש בן בגיל עשרים ואחד, ורוצים לשדכו כבר, והאמא מאיימת שאם הנכד יתארס לפני בנה היא לא תשתתף בשמחת אירוסיו, האם להתחשב בכך, בפרט שהבן גר באותו בית עם הנכד? והשיב רבנו: אמנם בעיני העולם זה נראה כבעיה, אבל לכל אחד קובעים משמים את זיווגו ואין קשר בין אחד לשני ואין צריך לחשוש כלל, ובדבר מה שמאיימת שלא תבוא לאירוסין, הגיב רבנו: אז שלא תבוא. (צדיק כתמר יפרח עמ' שיז)

אברך שאל עבור בתו בת עשרים האם לשמוע בשבילה הצעות שידוכים, כיון שלומדת לפרנסה ואם היא תתחתן עכשיו זה יפריע ללימודים? והשיב רבנו: פסוק מפורש, את בנותיכם תתנו לאנשים. וחזר האברך ושאל שיש לו בן מבוגר ממנה, וענה רבנו: זה לא סיבה.

ועוד נשאל רבנו בדבר בחורה בת 21 שיש לאביה כבר חובות משלשה ילדים שחיתן, האם לחכות שיה' לה עבודה כלשהי? והשיב: לא לחכות, שתתארס עכשיו.

וכשנשאל האם לשמוע על בת שידוכים בזמן שהבן מאורס? השיב רבנו: צריך לחתן את כל הילדים אף בזמן שהבן מאורס. שאלו לרבנו על בת 19 שלומדת בכיתה ה' סמינר, ורואים אצלה התעלות בלימודי יהדות וכו', וברור שהשנה הזאת תבנה אותה, האם לשמוע שידוכים? והשיב: כן, לשמוע.

פער בגילאי בני הזוג

נשאל רבנו עבור אחד מבוגר מאוד שהציעו לו שידוך צעירה ממנו בעשר שנים בקירוב. אמר רבנו שאין בעיה, והביא בדרך צחות דוגמא לדבר מיצחק אבינו שה' מבוגר בהרבה מרבקה אמנו. [אמנם לפעמים היה עונה אחרת]. (צדיק כתמר יפרח עמ' שיד) כשהיו שואלים את רבנו על שידוך שהבחורה מבוגרת מהבחור, היה מורה שאין בזה שום בעיה, ולפעמים היה מוסיף ומספר שגם אשתו היתה מבוגרת ממנו בארבע וחצי שנים. והרבה בחורים שלא רוצים להינשא לבחורה שמבוגרת מהם זה בגלל גאווה. ואין להם סיבה אמיתית אחרת, ובכל מקרה צריך שאלת חכם. (צדיק כתמר יפרח עמ' רסז ועוד. ושמענו כשהיה נשאל הגרא"מ שך שאלה זו, היה אומר תשאלו את הגרא"ל, שאשתו גדולה ממנו בארבע וחצי שנים). והיה אומר בדרך צחות: בחורים מחפשים בחורה צעירה מהם בדוקא, ונח התחתן עם אשה מבוגרת ממנו בכאלף שנה, [נעמה אחות תובל קין הייתה מבוגרת ממנו לפי החשבון בכמעט אלף שנה], וכל העולם נבנה מהם.

הגליון מוקדש לעלוני נשמת
בן-ציון בן בנימין

גליון קצ"ט פ' תרומה
ד' אדר א' ה'תשע"ט
רמת - השרון

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

עזרת

תחשבים

מתוך 'שיחת בין השמשות'
להרב תומר איזק שליט"א, פ'
תרומה תשס"ח

"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וְהָבִיתֶם וְנָחֲשׁוּ: וְהָכַלְתֶּם וְאָרַגְתֶּם וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים: וְעֵרַת אֵילָם מְאָדָּמִים וְעֵרַת תַּחֲשִׁים וְעִצֵּי שִׁטִּים: שָׁמֶן לַמָּאֵר בְּשָׂמִים לְשָׁמֶן הַמְּשֻׁחָה וְלַקְטָרֶת הַסָּמִים: אֲבִנֵי שֹהַם וְאֲבִנֵי מְלֵאִים לְאֹפֶד וְלַחֹשֶׁן" (שמות כה, ג'-ז)

בענין מנין התרומות

רש"י כותב בפסוק ב': "י"ג דברים האמורים בענין כולם הוצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהונה כשתדקדק בהם". והקשו המפרשים הרי בתורה מנויים ט"ו דברים? ותירץ הרא"ם שהתכלת והארגמן ותולעת השני נחשבים כולם למין אחד, שכולם היו מצמר רק בצבעים שונים. והחזקוני כתב שהבשמים לא נחשבים כיון שהשתמשו בהן רק לבשם את שמן המשחה, ואח"כ זרקו אותם והשתמשו בשמן בלבד. ואבני השוהם לא נחשבים כיון שהנשיאים (העננים) הביאו אותם ולא האנשים.

אמנם צריך עיון דמה לי בכך, סוף סוף היה צריך את הבשמים והאבנים למלאכת המשכן? וכן הקשה בדברי דוד (לבעל הט"ז), ותירץ שהתחשים אינם מן המנין כי הם באו מעצמם לפי שעה, וכן עצי שיטים יעקב הכינם, ואין הם נקראים תרומה.

בענין התחשים

ובענין התחשים כתב רש"י (בפסוק ה') "מין חיה, ולא הייתה אלא לשעה, והרכה גוונים היו לה לכך מתרגם 'ססגונא' ששש ומתפאר בגוונים שלו". וראיתי בספר חנוכת התורה להר"ר העשיל ז"ל, שהיה קשה לרש"י ז"ל איך יתכן שיש לתחש תרגום בארמית, הרי ארמית זוהי שפה שמדברים בה ובשלמא כל החיות יש להן שם בלשון הקודש שנתן להן אדם הראשון, וגם שם בארמית שמדברים בה אנשים, אבל התחש שהיה לפי שעה הרי לא שייך שיהיה לו שם אחר חוץ מ"תחש" שנתנה לו תורה ואיך מתרגם התרגום "ססגונא", לכן פירש שזה בא לתאר איך הוא היה נראה.

התחש היה. ונגזז

תלמיד חכם אחד הקשה לי שהרי אין חדש תחת השמש, ואיך נברא התחש במיוחד למלאכת המשכן? ונראה לתרץ על פי הילקוט שמעוני (שמות פרק כה סימן שס"ד, ועי' במסכת שבת כח:): "אומר היה רבי מאיר, תחש שהיה בימי משה, בריה בפני עצמו היה ולא הכריעו בו חכמים אי מין חיה הוא אי מין בהמה הוא, וקרא אחת היתה לו במצחו לפי שעה נזדמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגזז".

ואם כן, יש לומר שהוא נברא בזמן בריאת העולם, ואדם הראשון ראה אותו ונתן לו שם גם בלשון הקודש וגם בארמית, רק שנגזז אח"כ ואף אחד לא ידע ממנו, ואח"כ בזמן המשכן נתגלה ונגזז שוב (כמו שעד היום מגלים מדי פעם כל מיני בע"ח חדשים שלא ידעו מהם קודם ומ"מ קושית המפרשים במקומה עומדת, שאע"פ שהיה קיים מ"מ הוא לא היה ידוע בעולם ואיך היה לו שם בארמית, ולכן עדיין צריך לתרץ שהתרגום הוא על ששש ומתפאר בגוונים שלו.

סיפורים בענין גיל הנישואין

השבוע יחול היארצייט של הג"ר דוד פוברסקי זצ"ל. הוא למד בבחרותו בישיבת מיר, וסיפר שכשהגיע לגיל 28, פנה אליו ר' ירוחם ליבוביץ' זי"ע שהיה המשגיח במיר ואמר לו: "אע"פ שבמיר רגילים להתחתן יותר מבוגרים, ואתה עוד צעיר, מכל מקום אתה

לאור הביקוש המבצע ממשיך לשבוע אחד נוסף, סט 'גאון יעקב' ג' חלקים על התורה והמועדים וקובץ ענינים מורחב, כל שיחות מרן זצוק"ל שנדפסו עד כה, במחיר מסובסד לעלוני נשמת בן ציון בן בנימין 75 ₪ בלבד. (כמות מוגבלת)

"וקראו את הדברים שהיה מדבר וכותב, דברי חיזוק חשובים מאד שהתפרסמו והשפיעו בכל העולם" (מר הגר"ג אדלשטיין שליט"א על 'גאון יעקב')

כבר יכול להתחתן, מכיון שכבר ספגת מספיק מהאווירה של הישיבה..."

הסיבה שהתחתנו שם בגיל כ"כ מבוגר, הייתה מכיון שהיה קשה למצוא שידוך מתאים, וגם שחשקה נפשם בתורה, ולא היו אז הרבה כוללים כמו היום שאפשר לגדול בהם לאחר הנישואין. היה אחד מבוגרי מיר שחשב שגם בדור שלנו צריך להתחתן מאוחר, וכשבנו התחתן בגיל מדי צעיר לטעמו, הוא פשוט לא הלך להתנהג...

גם כשלמדתי בפתח תקוה (בשנת תש"ג) לא הזדרזו להתחתן. בחורים בגיל 25 ומעלה היו נחשבים עדיין לצעירים, ולא היה לחץ

דהתם אינו מדין ירושה דאין קנין למת אלא משום דנתבזה המת כשגבו על שמו, ע"כ פירש כוונת הרשב"א משום מצוה. אבל בשיטה ב"ב ח' הובא לשון הרשב"א ומבואר שם להדיא דהוא בתורת זכיה ממשי, והא דמותר המת ליורשין הוא מדין ירושה דכבר זכה המת ושליו הן להורישו לבניו. וצ"ל הא דקיי"ל אין קנין למת היינו בדבר שאין לו צורך בו. אלא דלהסוברין דזכיה מטעם שליחות ואין זכין לחש"ו כ"ש דאין זכין למת, ושמא כיון דמדברנן מיהא זכין לקטן ה"ה למת. אבל הרמ"ה סנהדרין מ"ח כתב להא דמותר המת ליורשיו, וזה כדברי המחנה אפרים, עכ"ל.

מותר המת למת מדין אפוסטרופוס

ואם נפונים דבריו שיש בזה תקנה מיוחדת, אין מכאן ראיה לנדון שלנו. אבל סברתו צ"ע דיותר נראה לדמות מת לשוטה מאשר לקטן, ולא מצינו תקנה לשוטה בזה. ויתכן לבאר שיש כאן דין אפוסטרופוס על מה שגבו לצורך המת, ודין אפוסטרופוס מועיל מדא' כמבואר בקידושין.

האם חל דין ממוני על תקרובת עבודה זרה

הנה בסנהדרין מז: "איתמר האורג בגד למת, אביי אמר אסור ורבא אמר מותר. אביי אמר אסור הזמנה מלתא היא, ורבא אמר מותר הזמנה לאו מילתא היא. מאי טעמא דאביי גמר שם שם מעגלה ערופה מה עגלה ערופה בהזמנה מיתסרא האי נמי בהזמנה מיתסרא. ורבא גמר שם שם מעבודה זרה מה עבודה זרה בהזמנה לא מיתסרא אף הכא נמי בהזמנה לא מיתסרא."

מדובר כאן על האיסור של תקרובת עבודה זרה, למשל אם הניחו השוטים כוס מלא יין לפניה ומשתחווים לה חושבים שהאליל שותה אותה, ונהיית תקרובת ונאסרת בהנאה. וכן אם הלבישו בגד לע"ז הרי זה נאסר בהנאה. אבל אם רק תפרו בשבילה הזמנה לאו מילתא היא. ויל"ע כשנאסרה התקרובת, האם זה רק דין איסור או גם דין ממוני, שזכתה בו הע"ז, או 'הקופה' של הע"ז. ונ"מ אם קנו הכומרים איזה חפץ בשבילה ועדיין לא השתמשו בו לצרכה, האם גם על זה יחול האיסור. וצ"ע בכל זה.

מחלוקת בזה, האם מספיק לגמור בלבו או שצריך אמירה והנה מי שמקדיש דבר הוא נכנס לרשות ההקדש. וכן מי שתורם תרומות ומעשרות הדבר נכנס לרשות הכהנים והלויים. אבל מי שנתחייב לקופה של צדקה, יש מחלוקת בזה האם אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכבר זכו בו העניים.

גדרי 'חברה', 'עמותה' או 'קרן'

אמנם יש לעיין, מה הדין בדבר שאינו צדקה ממשי, רק קופה שמיועדת למטרה מסוימת (מה שנקרא בלשוננו בשמות שונים, כגון 'חברה' או 'מוסד' או 'עמותה' או 'קרן'). האם גם בזה ישנה בעלות ממונית שזוכה בכסף הניתן לה, או שאין לגוף כזה שום בעלות? והנה בדיניהם ישנם דברים כאלו, כגון 'החברה להגנת הטבע', שמטרתה לסייע לשימור בעלי חיים ושמורות טבע, ויש לה מנהל וקופה. אך האם גם בדין תורה מי שנותן לקופה שלהם זכות בזה 'החברה' או 'המוסד', או שאין מושג הלכתי כזה.

הנה ישנה הלכה: שספר תורה של העיר, כל בני העיר נחשבים לשותפים בו. אמנם אין זו שותפות ממונית רגילה, שהרי מי שיעזוב את העיר מיד תיבטל שותפותו, וכן מי שיבא לגור בעיר מיד יכנס לשותפות זו אע"פ שלא שילם כסף על זה. ולכאורה מוכח מכאן שישנה אפשרות של דבר שאינו שותפות ממונית ממשי, ואעפ"כ נחשב לממון של הציבור.

האם יכול המת לזכות לאחר מותו

וכן מצינו במשנה: "מותר המתים למתים. מותר המת ליורשיו. רבי מאיר אומר מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו. רבי נתן אומר מותר המת, בונין לו נפש על קברו". ולכאורה רואים מזה ששייך מושג של 'עמותה' (שהיא הקרן לצורך המת הזה) גם בלי בעלות ממונית, שהרי המת אינו יכול לזכות לאחר מותו, ואיך יזכו בזה יורשיו.

אמנם עיין בקובץ שעורים שכתב: "ובמחנה אפרים [הל' זכיה ומתנה סי' ל"א] הביא משו"ת הרשב"א סי' שע"ה שמי שזיכה למת מעות לצורך מצבה זכה בהן המת, כדאמר מותר המת ליורשיו. ותמה במחנ"א

להתחתן כמו היום. מן החזו"א וצ"ל התחיל אז להכניס את הענין הזה להקדים את גיל החתונה, אבל עדיין לא הייתה השפעתו גדולה בענין הזה. וכשבחור התחתן בגיל 22 זה היה ממש חידוש, הסתכלו עליו בתור צעיר מאוד...

היה אז בחור בפוניבו שהתארס כשהיה כבן 19 בלבד. החזו"א אמר לו שהוא צריך כבר להתחתן, כנראה שהוא ראה בשורש נשמתו שזה מה שהוא צריך... אני זוכר שזה עשה אז רושם גדול בישיבה. הוא היה אמנם מהבחורים הטובים, אבל ביחס לשאר הבחורים הוא היה נחשב ממש ילד...

יד בבו לבו

מתוך 'שיעורי ליל שבת' להרב תומר איזק שליט"א, פ' תרומה תשע"ד

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (שמות כה, ב')

ובפרשת ויקהל **"כל נדיב לב הביאו וכו'".** הרי שנדבת המשכן היתה תלויה בלב.

האם נדבה תלויה בלב

ודרשו חז"ל "אמר שמואל: גמר בלב, צריך שיוציא בשפתיו, שנאמר 'לבטא בשפתים' וכו'. מיתיבי מוצא שפתיך תשמור ועשית, אין לי אלא שהוציא בשפתיו, גמר בלבו מנין, ת"ל כל נדיב לב! שאני התם דכתיב כל נדיב לב. וניגמר מינה? משום דהו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמד דין וכו'."

אם בצדקה סגי לגמור בליבו

מבואר שיש הבדל בין קדשים לגדריים, שבקדשים מספיק לגמור בלב, אבל בגדריים צריך שיוציא בשפתיו. ולגבי צדקה ישנה

^א ע"י בשו"ע יו"ד רנ"ח סעיף י"ג בהג"ה

^ב ב"ב מ"ג ע"א

^ג שקלים פ"ב מ"ה

^ד קובץ שעורים כתובות פ"ו אות שי"ד

דברי אמת

מאמרי היוזק השקפה והדרכה
מזקו המשגיחים

מדרן רבי דב יפה זצוק"ל

גיליון מס' 121 ■ תרומה

ברוחניות אין להסתפק במועט

ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי אורכו ואמה וחצי רחבו ואמה חצי קומתו (כה), כל מידותיו של ארון העדות אינן אמות שלמות, אורך - אמתיים ומחצה, והרחבו והגובה אמה ומחצה.

אחד הדברים שזה מרמז, שעל תלמיד חכם (ארון העדות הוא מקום משכנו של לוחות הברית ולדעת ר"מ גם של ספר התורה) להיות ענוותן ולהרגיש עצמו בעניני תורה ועבודת ה' כחצי ולא כשלם. ברם, אין כונת הדברים שלא יהא האדם שמח מהשגיו הרוחניים, אלא אדרבה עליו לעלוז ולשמוח על כל מה שזכה להשיג, אך לא להסתפק בכך אלא לשאוב עידוד מהישגיו ולהמשיך ולהיות מוסיף והולך, בתורה, בבין אדם לחברו ובכל ענייני עבודת ה'.

וכך כותב ספר מנוחה וקדושה (שער התורה חלק ב'): "ודע ששמעתי בשם הגר"א, שכן גם במילי דשמיא צריך להיות שמח בחלקו, אף שבודאי נכון לחמוד להיות פתוח כפתחו של אולם לתורה, וגם לאמור ולחמוד אימות יגיעו מעשי למעשה אבותי, מכל מקום צריך להיות שמח בחלקו שזכה לתורה ולמעשים טובים".

אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותך

'מפני שראיתי בני עמנו אין משים על לב להיות התרי"ג מצות שגורות בפיו אף אותם הנהוגים בינינו, ולדעתי שלזה כוונת חז"ל באומרו 'עתידה תורה שתשתכח מ ישראל' על כן סדרתי לי ולבני גילי ולדורותי אותם רשום בכתב אמת, ואולי ילמדו מזה גם שאר זרע קודש. והנה בררתי דרך לעצמי... וגם העשין והלאוין מסודרים על נכון בדרך קצרה, למען יהא בנקל לכל איש מ ישראל לקרות אותם פעם אחת בכל יום, ובזה יקיים 'לא ימוש ספר התורה הזה מפניך והגית בו יומם ולילה', ומי שאי אפשר לו לחזור את כולם בכל יום יחזור על כל פנים בשבוע אחד... ואולי נזכה שבוזה תמלא הארץ דיעה ורוח טהורה ונזכה ליום שכולו אורה...' (הקדמת רבנו הש"ך לספרו פועל צדק)

אבינו שבשמים-הקב"ה באהבתו אותנו העניק לנו תרי"ג מצוות שכל אחת מהם אור מאיר מבריק ומתנוצץ ככוכבי אור על פני רקיע השמים, כל מצוה היא מתנה יקרה וחשובה יותר מכל העולם כולו, כל אחת מהמצוות מוצרפת ומקדשת אותנו, ומאירה באור קדושה מזהיר את נשמותנו, ומדבקת אותנו אל הבורא יתברך. וח"ו ללא קיום המצוות האדם הומרי בטבעו כמו הבהמה 'ומותר האדם מן הבהמה אין'. כל העושה מצווה אחת, מטיבין לו, ומאריךין לו ימיו, ונוחל הארץ. (קידושין ל"ט ב). ורצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. ופירש הרמב"ם ז"ל בפיה"מ סוף מסכת מכות: מעיקרי האמונה בתורה, כי כשיקיים אדם מצווה מן תרי"ג מצוות כראוי וכהוגן, ולא שיתף עם כוונתה מכוונות העולם, אלא שיעשה אותה מאהבה כמו שביארתי לך, הנה זכה לחיי עולם. ועל זה אמר רבי חנניא, כי המצוות בהיותם הרבה אי אפשר שלא יעשה האדם בחייו אחת מהנה על מתכונתה ועל שלמותה ובעשיית אותה המצווה תחיה נפשו באותו מעש.

אבא (המשגיח) זצ"ל שאף לשלימות ומאחר שכל מצוה והימנעות מעבירה מקרבת את האדם לבוראו, הוא חשק ועמל בכל כוחו לקיים את כל המצוות כולם, הוא דבק הרבה בספרי המצוות ובמיוחד בקיצור ספר חרדים. וכך כתב בפנקסיו: **אם לב לבם, הן רדוף תרדפו אחר מצוות ה' אלפי מונים - מאשר ירדוף איש להשיג זהב ופנינים! כי מה כל העולם לעומת רצון ה'!**

אחד מתלמידיו סיפר לו שקנה לעצמו לולב והלך להראותו לראש ישיבה לשמוע את דעתו על הלולב. ראש הישיבה אמר לו שהלולב מהודר מאוד, והפציר בו שימכור לו אותו כיון שאין לו עדין לולב לפי דרגתו. אבא היה מזועזע - הרי הוא עבר על 'לא תחמוד!' הוא סבר שאם ת"ח זה היה רגיל לחזור על אחד מספרי קצור מצוות הוא לא היה נכשל בלאו מפורש, והיה מסייע בידו בכלל שלא להיכשל ולעבור על מצוות ה'.

הקב"ה חפץ להנחילנו חיי נצח ועטף אותנו במצוות רבות, אבא חזר פעמים רבות על דברי המדרש (במדבר רבה שלח פרשה יז): 'אור זרוע לצדיק וגו' ה' חפץ למען צדקו: זרע הקדוש ברוך הוא את התורה ואת המצוות להנחילם לישראל לחיי העוה"ב ולא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל, יצא לחרוש - לא תחרוש בשור ובחמור, לזרוע - לא תזרע כרמך, לקצור - כי תקצור קצירך, לש - ראשית עריסותיכם תלה, שחט - ונתן לכהן הזרוע והלחיים, קן צפור - שלוח הקן, בחיה ובעופות - ושחט את דמו וכסהו בעפר, נטע - וערלתם ערלתו את פרי, קבר מת - לא תתגודדו, מגלח שער - לא תקיפו, בנה בית - ועשית מעקה, וכתבתם על מזוזות, נתכסה בטלית - ועשו להם ציצית. שגור היה על לשונו דברי האור החיים (דברים פרק ח) שמתריע על הנגע שפשה שיש שמקבלים סיפוק מכך שמקיימים כמה מצוות בתמידות ובזריזות ומתעצלים ומזניחים קיום שאר המצוות, ומסיים האור החיים: **ומה מאוד פשה נגע זה ובפרט בלב ההולכים בתורת ה' להבנות המצוות הקלות בראותם שהם לומדי תורה ומקיימים רוב המצוות וכו', וזה הוא הסובב יסורי האנשים וימנע כבודם וירבה יגונותם וישפל אדם וישח איש...**

הגאון הצדיק רבי שמואל הומינר זצ"ל ריכז בספר 'עבד המלך' על סדר התורה את כל המצוות ממנין תרי"ג, והמצוות הנלמדים מהש"ס ומדרשי חז"ל, ושאר מידות טובות ודרכי חסידות הנלמדים מהתורה הקדושה, לידע את הדרך הישרה שילך בה האדם בכל תהלוכות חייו. אבא כשהכיר את הספר נקשר אליו בעבותות אהבה ולא מש ממנו, למד ממנו הרבה ולימד ממנו לרבים אורחות חיים שנים רבות. בהסכמה לספר כתב שהוא זכה להתרומם הרבה מ'עבד המלך' והשתמש בו להאיר עיני רבים, ולדעתו ראוי שימצא הספר אצל כל בן תורה.

כאב לו שנים רבות שאזלו הספרים ומחוסר כסף לא מוציאים אותם שוב, ובשנים האחרונות הוא דרבן וגייס כספים רבים וב"ה זכה שייצאו את הספר במהדורה חדשה ומשוכללת.

כשהספיד את הגאון ר' שמואל הומינר זצ"ל, הוא קרא עליו את הפסוק בתהלים (קי"ט ו') - **"אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך"**. - שזכה לקיים את כל המצוות, ובבואו לעולם האמת התמייים בו **"אז לא אבוש"** - **"בהביטי אל כל מצוותיך!" (בו המלך)**

"במכתבו לש. אדוני מצדיק עליו את הדין, ובזה הולך בדרכי אבותינו הקדושים והטהורים אשר גם כאשר מאוד המור להם ש-די לא הטיחו דברים כלפי מעלה, ובלב נכנע כניעה מלאת הוד והדר הודו: 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט'.

"אך ישנה עוד בחינה: 'כל מה דעבד רחמנא - לטב עבד', לא רק צודק הינו הדין, אלא גם טוב לנו! עיני הבשר שלנו רואות רק תוך ד' אמוניות, ומוחוץ להן הכל חתום ונעלם, אך הקב"ה אשר ברא את כל העולם - הוא היודע את כל העולם, ואם בגלל חולשת עינינו עיקר חשבוננו מזה טוב יותר בעולם הזה השפל והחולף - הרי אצל הקב"ה, המשקיף מראשית ועד אחרית מותחלות העולם ועד סופו, עיקר החשבון הוא מה טוב יותר בעולם הבא הנשגב והנצחי.

"ובאוזני שמעתי מפי הרב חזקיהו יוסף מישקובסקי זצ"ל שאמר בערך כך באמצע ימי המלחמה: 'שבעה צאצאים נשארו לי בחו"ל, אם חיים הם - אודה ה' בכל לבי, ואם לאו - גם אז לבי שקט ושלום. כי לשם מה הובאנו לעולם הזה - כדי לחיות חיים שפלים ובוזיים? הלוא כדי להגיע לקדושים תהיו! והן צאצאי הלא הם נהרגו ע"י הרשעים האדורים - הלא נהיו לקדושים והגיעו לתכלית הקדושה אשר למענה הובאנו אל העולם הזה!'. ואחרי המלחמה, כאשר כבר ידע את גורל צאצאיו, נתפרסם שאמר: 'אני מאושר שדם ילדי הקדושים והמעונים נגע בדם שאר ילדי הקדושים'.

"אמנם לא תמיד הנפש נכונה לקלוט את ההרגשות האלה, אך לעיתים בשעה שיעלה לפני עיני כבודו זיכרון בנו היקר, נפשו הקדושה והאצילית ופניו המאירים והטהורים אשר העידו עליה, ולב אדוני יהמה ויאבל על המרגלית היקרה אשר נטלה ממנו - ויאלץ לא להיזכר כי הנפש היקרה הזאת אשר אשרי האב שיצא בן כזה - לא אבדה ח"ו! אלא צרורה בצרור בחיים, דבקה באביה שבשמים ומתענגת עליו, הן עכשיו חיה היא את חייה הטבעיים לה! ואם רשעים שנהרגו בידי גויים - נקראים 'עבדיך', מועין בחינת משה רבנו הנקרא עבד ה' - על אחת כמה וכמה נפשות אשר גם בהיותם בעולם העכור, עת החושך כיסה ארץ וערפל לאומים - עליהם זרח כבוד ה', וחיים קדושים וטהורים היו מנת גורלם!".

ואמנם, באחד ממכתביו, מתייחס רבינו לטענה כביכול קל יותר לאדם להאמין כאשר הקדוש ברוך הוא מרעיף עליו כל טוב, תוך שהוא דוחה טענה זו בצורה ברורה. הוא מבהיר, כי לפעמים, אדרבה: דוקא מתוך היסורים - זוכה האדם להתקרב לבוראו, וכך הוא כותב "מה שכתבת באחד המכתבים, שכאשר ה' מיטיב לאדם יותר הוא מסוגל בדרך כלל להיות מאמין יותר בקלות מאשר בעת שרע לו - יש להעיר: כי לעיתים קרובות מתקיים 'וישמון ישורון ויבעט', ושפע האושר מביא לו זחיחות לב וגאווה, ועוזב את בוראו, ואם הוא זוכה ה' שולח אליו ייסורים להכניע את לבבו, ורבים אשר חזרו מתוך הייסורים. ואשרי אדם הנכנע תמיד אל בוראו וחוסך את הצורך בייסורים!

"לדוגמא: חופשי אחד חלה בשיתוק רח"ל, וביקש שיתפללו בעדו בישיבה. ואחד האפיקורסים המפורסמים, כשהיה נצרך פעם לנייתוח מסוכן - התפרצה מפיו התפילה: 'בידך אפקיד רוחי'. כולם השתוממו מאוד: כיצד ייתכן שאפיקורס כזה יקרה לו כדבר הזה? התשובה על זה היא: 'ממעמקים קראתיך ה'', יש נקודה עמוקה בנפש הישראלית הקוראת אל ה', והנקודה הזו מושתקת על ידי הרבה תאוות, אך בעת צרה - לעיתים קרובות היא מתגלה". (מתור מאמר 'אור האמונה').

מתוך הספר החדש 'דבקה נפשי אחריו' - יומני ופנקסי רבנו זצוק"ל מימי עלומיו

קרבת אלוקים מתוך הנסיונות!

רבינו מלמד, כי בכל מצב ובכל תקופה, בין בתקופות של שלום ובין בתקופות של קושי, ואולי דוקא בתקופות אלו האחרונות - ניתן לחוש את קרבת האלוקים, את יד ה' ואהבתו. וכך כותב הוא במתק לשונו:

"בן אדם! לא יתום הנך, לא בודד וגלמוד! עליך, הפעוט והדל - צופות העיניים הטובות של ה'! כל מקרה בחיך - לא מקרה הוא, לא גורל עיוור, אלא ציר שלוח מאביך שבשמים לגמול עמך חסד! לא תמיד תראה מה יקר החסד... לעתים ידמה לך שצרה באה עליך... אך זכור תמיד ואל תשכח: אביך שבשמים אוהבך אהבת נפש, וכל מאורעות חיך - לטובתך באו לך!

"יש לעיתים שתעמוד נדהם ואובד עצות, ולא תדע הדרך לפנות. ניצבות לפניך שתי דרכים, וכל אחת צועקת אליך באלפי הוכחות: 'בחר בי'... ומה תעשה?

"בן אדם, אל תאמר נואש, אך היזכר: הלוא אבי הטוב והאוהב שלח לי את המאורע הזה! אין זאת כי טובתי הוא, ואף כי לא אדע מה הדרך, והחושך פרוש על פני בקורי עכביש - גם זה לטובה, למען אלמוד לגרש את החושך, ולמען אשכיל לנפץ את חומותיו הנראות כאיתנות ורבות-חיל לפני הדמיון הטועה - בעוד אינן אלא קורי עכביש רפים ודלים, אשר יקרעו עת תגע בהם יד!

"ה' רועי לא אחסר! - אמר דוד המלך, והן זוהי המציאות לגבי כל אדם מישראל, לגבי הפשוט שבפשוטים: 'ה' רועי' - כליל השלמות, תפארת הטוב - עיני צופיות עליך ומבקשות למלא את הנצרך לך! ועדיין אתה אומר: 'חסר לי'... הוי, ילד שוטה! אמור נא: מי יודע יותר את צרכיך: אתה, עם שכלך החלש והדל, עם רצונותיך הדמיוניים המעוררים גם את מעט שכלך - או מלכו של עולם, אשר לו החכמה האין סופית, ושום דבר לא נעלם ממנו?"

באחד ממכתביו - עומד רבינו על נקודה זו, וכותב "צריכים לזכור שהכל לטובה, וגם היסורים, ורק ה' שברא את העולם יודע מה טוב לאדם ומה לא. האדם רגיל לחשוב רק על העולם החולף, אבל הבורא היודע כי העיקר הוא העולם הנצחי - חושב גם, ובעיקר, מה טוב לו לאדם בעולם הנצחי!"

ועל כן, במכתב אחר, אותו הוא מפנה לאמו ולאחיו בתקופה שלאחר פטירתו של אביו באופן פתאומי - כותב רבינו:

"העיקר להתחזק ולדעת, שמלך העולם אשר בידו לעשות כל אשר יחפוץ - הוא אבינו, וחפץ טובתנו האמיתית! בין כאשר הוא מענג אותנו ובין כאשר הוא מייסרנו - הכול לטובה! ואין פלא מדוע לא תמיד מובן מה היא הטובה שבכך, ולעיתים לבוא נזכה בעז"ה להבין הכל! צריך לזכור שהכל בידי שמים, ולא מאדם תבוא תשועתנו ולא רעתנו, על כן אין לשנוא שום אדם, כי אף אחד אינו יכול להרע לנו מלבד העונות, ותשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה!"

עיקר החשבון: מה טוב בעולם הבא!

ומה מפעים להתבונן במכתב שמפנה רבינו אל מור שחור, אשר בנו, הקדוש אליעזר, נהרג על קידוש השם. וכך הוא כותב לו:

"לכבוד מור שחור. כותב אני אל אדוני אע"פ שאינני מכיר אותך, אך את בנו הקדוש אליעזר הי"ד זכיתי להכיר תקופה קצרה - ואולי אוכל לדבר קצת דברי ניחומים על ליבו הכואב.

"אולי לא חדשים הם הדברים שאכתוב - אך אעפ"כ ראוי להזכירם. ואע"פ שיועד הנני כי הדברים הללו קשה להתנחם בהם בכל עת ובכל שעה - אך הן נשמה גבוהה קבע הבורא ב"ה בתוכנו, ויש רגעים שמוכשרים הננו להינתק מעל הרגשות הטבעיים הפשוטים ולהשרות על עצמינו את שכינת הרגשות הדוממים האצילים והקדושים, ואז יהיו הדברים הבאים נוחם לנפש ומרמא לכאבה.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה - פרשת תרומה תשע"ט -

מצוה הבאה בעבירה

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו
תקחו את תרומתי (כ"ה ב')

כתב בבית הלוי (על התורה) הנה באה פרשה זו אחרי פרשת משפטים, דבתחילה קודם שיעשה האדם צדקה בממונו צריך לראות שלא יהיה בממונו חשש גזל, דאם לא כן אין הצדקה מועלת לו כלל, וכמו דלולב הגזול פסול משום "מצוה הבאה בעבירה". והוא שאמר הפסוק (ישעיה נ"ט י"ד) והוסג אחר משפט וצדקה מרחוק תעמוד, דאחר שהוסג [א"ה. פירוש הוסר] המשפט על כן גם הצדקה שעושין עומדת מרחוק ואינו מועיל להם כלל. והוא שאמר הכתוב (שם נ"ו א') שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות. ועל כן אמר להם תחילה משפטים ואחר כך ציוס על נדבת המשכן. [א"ה. הקדמה זה אינו מכתבי רבינו זצלה"ה].

ונביא בסייעתא דשמיא כמה נידונים בענין מצוה הבאה בעבירה:

חפץ של עבירה

הנה אמרינן בגמרא שבת (ק"ה ב') דהקורע באבלו ועל מתו חיוב משום מלאכת קורע, ואע"פ שחילל את השבת, יצא ידי מצות קריעה. ופריך בירושלמי (שבת פרק האורג ה"ג) אמאי יצא ידי קריעה, הרי מצוה גזולה אין יוצאין בה בפסח מכיון דהוה מצוה הבאה בעבירה. ותירץ בירושלמי, דהתם הוה גופה עבירה, [דהיינו דיש חפץ גזול], משא"כ הכא רק הוא עבר עבירה. והובא הירושלמי בטור (יו"ד סי' ש"מ סע' כ"ח) ובבית יוסף (שם).

ופירש הגר"א (קמא סי' קע"ד) דכל היכא דאין החפץ עבירה אלא האדם עבר עבירה, לא חשיב מצוה הבאה בעבירה. ומשום הכי כתב דבמילה שלא בזמנה בשבת, קיים מצות מילה, ולא אמרינן דהוה מצוה הבאה בעבירה.

והנה בגזל חפץ וקיים בה מצוה, אע"פ דכבר קנאו בשינוי וליכא מצוה הבאה בעבירה, מכל מקום לענין ברכה מחמירין ולא מברכין עליו. [כמו שהבאנו לקמן].

ויש לעיין באופן שאין גוף החפץ עבירה, האם אפשר לברך עליו, דנימא חילוקא דהירושלמי גם לענין החומרא בברכה.

א. בשופר גזול לא יברך

לכאורה צריך עיון, דמצאנו בזה סתירה, דהנה לחד גיסא חזינן דגם בכהאי גוונא אין לברך, דהרי כתב במשנה ברורה (סי' תקפ"ו סק"ט) בגזל שופר, אף שקנאו בשינוי, לא יברך עליו, אע"פ דגוף המצוה הוה קול השופר, והרי הקול אינו גזול אלא האדם עשה עבירה כדי שיהא הקול.

[ובאמת בפרי חדש (שם סע' ב') כתב בהדיא דגם לענין ברכה יש לחלק כהירושלמי, שכתב דשאני התם גבי לולב שמברך על חפץ הגזול, ולהכי אינו בדין שיברך, מה שאין כן בשופר, דאין חפץ של המצוה שהוא גזול, דהברכה אינה אלא על השמיעה ובשמיעה לא שייכא גזל, ואם כן שפיר דמי לברוכי עלה בכל גווני. ומהאי טעמא אף קודם שינוי יצא, דאין גזל בקול].

ב. לענין מצוה מבואר לא כך

אמנם לאידך גיסא חזינן לא כך, דהנה לענין מצוה, מביא במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' תנ"ד סע' ד') דכתבו הפוסקים דדוקא במצוה

גזולה אין יוצאין, לפי שהמצוה גופא באה בעבירה, מה שאין כן בהוציא מצוה מרשות היחיד לרשות הרבים כשחל פסח בשבת, יוצא בה ידי חובתו וגם יברך עליו, לפי שרק הוא עבר עבירה אבל אין המצוה גופא בעבירה. [א"ה. וכן מבואר בהדיא בירושלמי הנ"ל]. חזינן דכשאין חפץ גזול גם מברך.

ג. לחלק

יש לחלק, דמכל מקום שופר שאני, דעל ידי השופר שהוא חפץ גזול מקיים המצוה, משא"כ במוציא מרשות היחיד מרשות הרבים, שאין כאן חפץ של עבירה כלל.

ד. סוכה על גבי אילן

הנה בעשה סוכה על גבי אילן, כתב ברש"י (סוכה כ"ב ב' ד"ה כשרה) דאף ביום טוב אם עבר ועלה על האילן וישב בסוכה, יצא ידי חובתו. והקשו מקמיה דהדובב מישרים (ח"ג סי' ע"ד) הא הוה מצוה הבאה בעבירה. [והיינו לפי מה דמבואר בגמרא פסחים (ל"ה ב') עיין שם ברש"י ד"ה טבול] דגם בעבירה דרבנן חשיב מצוה הבאה בעבירה].

ותירץ דדמי להא דהירושלמי לענין הקורע בשבת, דהכא נמי אין גוף הסוכה חפצא דעבירה, אלא הוא עובר עבירה כשיושב בהסוכה בשבת.

והשתא יש לעיין אם יברך על האי סוכה. והנה תליא למאי מדמינן, אם לשופר גזול, או דילמא למוציא מצוה מרשות היחיד לרשות הרבים. ויש לומר דדמי טפי למוציא מצוה מרשות לרשות. ולא אדע.

לענין ברכה מחמירין

הנה אמרינן בגמרא בבא קמא (צ"ד א') ר' אליעזר בן יעקב אומר, הרי שגזל סאה של חטין, טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה, כיצד מברך, אין זה מברך אלא מנאף, ועל זה נאמר בוצע בך נאף ה'. [לפום גירסא ד"ח הנידון לענין הברכה על מצות חלה, ובתוספות בברכות (מ"ה א' ד"ה אבל) מבואר דהנידון על ברכת המוציא].

ודייקנן מינה בגמרא דסבירא ליה לר' אליעזר בן יעקב דשינוי אינו קונה. ודחינן דלעולם שינוי קונה, ומכל מקום הרי זה מנאף מכיון דהוה מצוה הבאה בעבירה.

וכתבו תוספות (בבא קמא ס"ז א' ד"ה אמר) דדעת ר"י דלאחר שקנה הגזלן לא הוה מצוה הבאה בעבירה. והקשה מסוגיין דמבואר דאע"פ דקנה הגזלן בשינוי מכל מקום חשיב מצוה הבאה בעבירה. ותירץ דלענין ברכה שאני, דלהזכיר שם שמים עליו ראוי להחמיר יותר. [עוד תירץ דהתם דחוי בעלמא הוא].

א. קיימא לן דאינו מברך

הנה קיימא לן כהך שינויא דתוספות (שם) דבאמת אף שהגזלן כבר קנה מכל מקום אינו מברך, דלענין ברכה חמירא. ומצאנו הכי בכמה מקומות:

א. לענין לולב (שולחן ערוך סי' תרמ"ט סע' א') בגזל לולב וקנאו בשינוי, דנהי דיוצא בו, אבל אין לברך על הלולב.

ב. וכן לענין ציצית (שו"ע סי' י"א סע' ו') בגזל חוטיין וקנאם בשינוי, דאינו מברך על הטלית.

ג. וכן לענין אכילת מצה (שו"ע סי' תנ"ד סע' ד') בגזל חיטין ואפאן ועשה מצה, דיצא ידי חובתו אבל אינו מברך. ומבואר במשנה ברורה (שם ס"ק י"ח) דגם המוציא לא יברך, והיינו דיאכל בלא ברכה.

ד. וכן לענין מגילה (שו"ע סי' תרצ"א סע' י"א) במגילה גזולה יצא ידי

אוונכרי לא יוכלו לברך

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרמ"ט סעי' א') דבולוב הגזול, אע"פ שקנאו בשינוי, מכל מקום לא יברך עליו.

והנה אמרינן בגמרא סוכה (ל' א') דאמר רב הונא להני אוונכרי [רוכלים הסובבים בעיירות ומוכרים הדסים], דכשתקנו הדסים מן הנכרים לצורך מצות לולב, לא תגזזו אתון בעצמכם את ההדסים משדות הנכרים, דהרי סתם קרקע של נכרים הוה גזול, אלא לגזוזו הנכרים מן הקרקע, ויתנום לכם כאשר הם כבר תלושים, וכך יהא יאוש ושינוי רשות. ומקשינן בגמרא שאף אם תגזזו בעצמם, יקנו בשינוי מעשה או בשינוי השם.

והקשה במגן אברהם (שם סק"ב) אמאי פריך דהם יגזזו ויקנו בשינוי מעשה או בשינוי השם, הרי עכ"פ להאמור לא יהא רשאי לברך עליו, אבל כשהנכרי קוצצו רשאי לברך עליו כיון שהוא לא גזל ולא נעשה בזה עבירה על ידי ישראל.

ומצאנו כמה דרכים ליישב:

א. יאוש קודם

במגן אברהם תירץ דשאני התם באוונכרי דכיון דהיה יאוש קודם עדיף טפי.

ותיקשי דלכאורה הא ודאי דלעולם לאחר השינוי מתייאש, ובכל זאת אמרינן דלא יברך עליו, וכי תימא דהוה יאוש שלא מדעת, אכתי לרבא (נבא מצינא כ"א ב') דסבירא ליה יאוש שלא מדעת הוי יאוש, ורבא הוא דקאמר בסוגיא בבבא קמא (נ"ד א') דהוה מצוה הבאה בעבירה. ואולי יאוש שבא מחמת השינוי גרע, משא"כ באוונכרי דהוה יאוש לפני השינוי.

[והנה אייתי בביאור הלכה (סי' תני"ד סוף סעי' ד') דלהמגן אברהם בקנאו בשינוי מברך, וצריך עיון, דהמגן אברהם כתב רק באופן דהיה יאוש. וצריך לעיין במקור חיים ובמגן אלף שציין בביאור הלכה שם].

ב. רק חשש גזל

אמנם בביאור הגר"א (סי' י"א סעי' ו') ובחק יעקב (סי' תני"ד סק"ו) ובערוך לנר (סוכה ל' ב') ובארצות החיים (סי' י"א) ובמהר"ם (ל' א' ד"ה בא"ד א') כתבו לתרץ, דשאני אוונכרי דהוה רק חשש גזל, ונהי דלענין גוף המצוה חיישינן, דלולב הגזול פסול מדאורייתא, אבל לענין ברכה לא חיישינן, דהא שאסור לברך על דבר גזול משום מנאף, אינו רק דרבנן, ולכן לא חיישינן לספק גזל.

ג. באמת לא בירכו

במהרש"א (נבא קמא ס"ז א' ד"ה אמר) תירץ דכוונת הגמרא רק שכך האוונכרי יקנו בשינוי ויקיימו המצוה, אבל באמת לא יברכו, דלענין הברכה מחמירין יותר. וכן בכפות תמרים (סוכה ל' א' על תוס' ד"ה הא) תירץ כמהרש"א.

ד. בירכו על הלולב

עוד תירץ בכפות תמרים (שם), דהרי בהא דאוונכרי איירי דרק ההדס גזול אבל הלולב אינו גזול, ואם כן יכול לברך הברכה "על נטילת לולב" על שאר המינים.

ותיקשי, דלכאורה בשולחן ערוך (סי' תרמ"ט סעי' א') מבואר לא כך, דהרי אמרינן דבולוב גזול לא יברך, ולהאמור אמאי לא יברך מפאת האתרוג. ויש לומר דברכה דעל נטילת לולב לא יוכל לברך. אך אכתי תיקשי דיברך ויאמר על נטילת אתרוג וכן כיוצא בו בשאר המינים. אלא שמעינן דשולחן ערוך לית להו ספק דהכפות תמרים.

ה. מעכבין זה את זה

הנה באמת ספק הכפות תמרים צריך עיון, דהרי ד' מינים מעכבין זה את זה, וכיון דההדס אין מברכין עליו, היאך יברך על הלולב אע"פ שיוצא בו.

אבל באמת יש לעיין בזה טובא, דהנה בפשוטו באכילת מצה שאינה גזולה דחייבת בברכה, ושכח ולא בירך ונוצר באמצע האכילה ויש לפניו רק כחצי זית, הנה ודאי יברך, אע"פ שחלק זה לחודא אין בו מצוה, אלא כיון שבזה ישלים המצוה שפיר חיילא הברכה, חזינן דחיוב ברכה הוה על כל חלק וחלק מהמצוה. ואם כן אף במצה שהחצי הראשון היה גזול הרי יש לפניו חצי כזית שאינה גזול, ואם כן נימא דיכול לברך עליו.

[ואין לומר דבמצה כשירה שאני דמברך על החצי השני דפוטר גם

חובתו, ומכל מקום לא יברך.

ה. וכן לענין שופר, כתב במשנה ברורה (סי' תקפ"ו סק"ט) דבשופר גזול אף שקנאו בשינוי לא יברך.

ב. הוה ספיקא

הנה כתב בביאור הלכה (סי' תני"ד סוף סעי' ד') דהא דאמרינן דלאחר שינוי אינו מברך, דנקטינן כתירוץ הראשון בתוספות, מכל מקום הוה רק ספיקא, דהנה דעת המגן אברהם (סי' תרמ"ט סק"ב, מובא לקמן) אינו כן. וכן דעת הרא"ש בברכות (פ"ז סי' ב') דיש ברכה אלא דהוה מנאף. ואסיק במשנה ברורה דמכל מקום ספק ברכות להקל.

והנה לפי זה יש לדון, אם בירך על לחם גזול שקנאו בשינוי, האם יתחייב לברך על שאר המאכלים הטפלים להלחם. וכמו כן הנידון באוכל אחר כך לחם אחר שאינו גזול אבל סח בין הלחם הראשון והשני.

דבשלמא אם הוה פסיקא לן כהאי תירוצא דתוספות (שם) דלענין ברכה חמירא, אם כן הדין נותן דפקעה ברכתו ויצטרך לברך על המאכלים אע"ג דהוה טפל, וכן יצטרך לברך על הלחם השני, דהרי יש להטפל [וכן לחם השני] חיוב ברכה אלא שנפטרים בהמוציא, ואם כן מכיון דהכא אין כאן ברכת העיקר חייבים בברכה בפני עצמם.

אמנם לדינא לא יברך, כיון דלא פסיקא לן כהאי תירוצא, דכל הא דפטור מברכה על הלחם הגזול, היינו רק מפאת ספק ברכות להקל. וכעין הא שכתבו בפוסקים, שמי שבירך על ברק לאחר כדי דיבור מהברק, אע"ג דלא היה לו לברך מפאת ספק ברכות להקל, אך לאחר שטעה ובירך, לא יברך שנית על ברק לאחר זמן דילמא חיילא ברכתו הראשונה. [עין בר אלמוגים סי' קע"ח].

ג. גזלן שוגג

קיימא לן (שולחן ערוך סי' קצ"ו סעי' א') שאם אכל דבר איסור, אע"פ שהמאכל אינו אסור אלא מדרבנן, אין מברכין עליו לא בתחילה ולא בסוף.

וכתב במשנה ברורה (שם סק"ז) דדעת הט"ז דאם אכל בשוגג ונזכר אחר אכילתו, בזה יוכל לברך בסוף, [והיינו אפילו לא אכל כדי שביעה], דבעבר העבירה בשוגג לא שייך ניאוף.

והנה בהך דלעיל דאמרינן דגזול אין מברך אע"פ דקנאו בשינוי, כתב במשנה ברורה (משנ"ב סי' תרמ"ט סק"ו, וביאור הלכה סי' י"א סעי' ה' ד"ה ולענין ברכה) דדעת הגר"א והט"ז דגם אחרים לא יברכו עליו.

[היינו דגם ביאוש ושינוי רשות לא יברך הלוכה. ולא הבנת, הא כתב במשנה ברורה (סי' תני"ד סק"י) בפשיטות לענין מצה, דאם היה יאוש ושינוי רשות יכול אותו אחר לברך, שהרי לא באיסור באה המצוה לידו דכבר נתייאש הנגזל ממנה קודם שבא לידו].

מעתה יש לעיין מהו היכא דהאחר שקנה מהגזול היה שוגג, האם חיילא הברכה. [לענין שיוכל להמשיך לאכול דברים אחרים].

ולכאורה לא גרע מכל איסורי תורה דאמרינן דבשוגג יכול לברך. אך העירו דהכא אין לברך, דהאיסור דהאחרים מחמת העבירה של הראשון, ואצל הראשון היה במזיד. ויש לעיין בזה.

אך אם היה אצל הגזול בשוגג, להסוברים דגזול בשוגג קונה בשינוי, בזה לכאורה גם הגזול יוכל לברך, דלא גרע מאכילת איסור בשוגג. וצריך תלמוד.

ד. אינו יכול ליטול שנית כדי לברך

הנה כתב בבכורי יעקב (סי' תרמ"ט סק"ג) דלאחר שלקח לולב גזול, לא יקח לולב אחר כדי שיוכל לברך עליו, דכיון דכבר יצא ידי חובתו בנטילה הראשונה, אם כן יהא ברכה לבטלה.

וצריך עיון, הא בלא בירך קודם הנטילה, וצריך לנענע בהלל, עדיין יכול לברך, שגם הנענועים הן חלק מן המצוה. [כמבואר בחיי אדם כלל קמ"ח סעי' י"א].

ואולי נימא דהתם חיילא הברכה למפרע על הנטילה דטרם נגמרה, אבל הכא הרי נטילה קמייתא הופקעה מברכה ואם כן אין לברך על הנענועים דהלל. [ועיין מה שהבאנו בזה בחג הסוכות תשע"ה סי' ד'].
* * *

הראשון, שהרי אף ביצא בברכה על הראשון אלא דאינה מועילה על השני מאיזה טעם, גם כן יברך על החצי השני].
וראיה לזה מד' מינים ובירך על הלולב ולא יצא את האתרוג או הדס, אמרינן (משנה ברורה סי' תרנ"א ס"ק נ"ו) דמברך עליהם ברכת אתרוג, אע"פ שמעכבין זה את זה וכבר בירך על הלולב.
ואם כן לכאורה דברי כפות תמרים כנים, אך כבר הוכחנו מדברי השולחן ערוך דלא כן.
ולזה צריך לחלק, דנהי דמברך על חצי כזית מצה השני, מכל מקום מודה לד' על קיום מצוה שהיא רצויה לפני ד' יתברך. אבל בהאי הדס המצוה אינה רצויה והלכך גם על הלולב לא יברך כיון דמעכבין זה את זה.

ו. אם כבר מברך חל על הכל

דע דבהך דכפות תמרים יש לשאול, דעדיין תיקשי אמאי אמרינן דיקנו האוונכרי בשינוי, הרי עדיין לא יוכלו לצאת בו ידי חובתו, דאף אם שייך לברך על הלולב, אך נמצא דעדיין ההדס בלא ברכה, ואם כן הוה ליה כהא דאמרינן במשנה בתרומות (פ"א מ"ו) דאלם לא יתרום מכיון שאינו יכול לברך על המצוה.

[וכעין זה כתב הגר"א (סי' י"א סעי' ו') בחוטים גזולים, דנהי דיוצא המצוה דציצית, אך לא יקחנה כיון דלא יוכל לברך והוה כדינא דאלם לא יתרום, והובא בבאור הלכה (שם). וכך הוא במשנה ברורה לענין מצה (סי' תני"ד ס"ק ט"ז)].

ואולי יש לומר דכיון דבלאו הכי מברך מחמת הלולב, לא הוה מנאץ, ואם כן יכול לחול הברכה גם עם ההדס הגזול.

[והשתא אם נימא כן, אם נימא דהשומע יצא, אם כן תחול הברכה מכח השומע גם על המשמיע. עיין לקמן בענין קריאת התורה בעבירה אות ד'].
ואם נימא הכי, בבירך על הפת גזולה ורוצה לפטור גם פת שניה, אם יחול על השניה לחודא, יחול גם על הראשונה, ונפקא מינה שמותר לתתחילה לאוכלה.

אך עיקר הא סברא דכאשר מדבר בלאו הכי לא הוה מנאץ, בפשוטו לא נימא הכי, אלא דעל החלק של מנאץ לא תחול הברכה. ולפי זה דברי הכפות תמרים אכתי צריך עיון דאין ברכה על ההדס.

קריאת התורה בעבירה

הנה יש לעיין בעובדא במי ששמע קריאת התורה בשני וחמישי, וה"בעל קורא" קרא בתורה קודם שבירך לעצמו ברכת התורה. האם הוה מצוה הבאה בעבירה.

א. אין חפץ דעבירה

הנה נראה דהשומע יצא, ולא נימא דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה, דזה דמי לקורע בשבת, דהרי אין החפץ עבירה. [ובאמת גם בספר תורה גזול יצא, דלא גרע משופר גזול וממגילה גזולה].

ב. האם העולה יברך

אך יש לעיין לענין אם רשאי העולה לברך בעצמו כשעולה לתורה, דהרי אמרינן דבמצוה הבאה בעבירה אין לברך, והרי במגילה גזולה גם השומע שאינו גזול לא יברך.

ומקום הספק, האם מדמינן למגילה ושופר גזול, דהרי עצם קיום המצוה הוה על ידי עבירה, שקורא בתורה בלא ברכת התורה.

או דילמא מדמינן להוציא המצה מרשות היחיד לרשות הרבים, דכיון דכל העבירה רק בדיבור, אם כן אין כלל חפץ.

[והנה בגל מים ליטול ידים, מסתברא דלא יברך, דסוף סוף נוטל בדבר גזול].

ג. החליפו ספר תורה

הנה העירוני דחזינן דבבירך על ספר תורה אחד והחליפו לספר תורה אחר, דאינו חוזר ומברך, ולא דמי להחליפו שופר או ציצית, ועל כרחך דהספר אינו מגוף המצוה, ואם כן הוה הדין דיוכל לברך וכמו בהוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים.

אבל זה אינו, דהרי מבואר דגם במגילה, אף אם יחליפו המגילה אינו חוזר ומברך, ובכל זאת אמרינן דאין לברך על מגילה גזולה.

ד. לשומע אין עבירה

עוד יש לדון דלהשומע אין כלל עבירה ויכול לברך. והנה תליא

בקורא בתורה או במוציא חבירו בהלל, והמשמיע כנגד ערוה אבל השומע אינו כנגד ערוה, האם השומע יוכל לברך.

אמנם בזה בלאו הכי לא מהני, דהרי המשמיע אינו יוצא כלל, לא מדין מצוה הבאה בעבירה דהרי אין כאן חפץ, אלא דפקעה המצוה, ואם כן יש לומר דהשומע לא יצא כלל, דאין ערבות בכהאי גוונא, וכל דברינו אם נימא דהשומע יוצא.

אך יהא הנידון בגווני שאיסורא איכא אך בדיעבד יצא, כגון דאין ערוה אלא הוה כנגד שיער [אם שייך], או בטפח באשה, ויהא הנידון לענין ברכה גם על המשמיע, ובוה יש לומר דדמי לשופר ואין לברך, והשתא יש לדון מהו לגבי השומע. ואם נימא דהשומע יכול לברך מכיון דהוה לא עושה עבירה, אם כן הכי נמי בנידון דידן בקרא המשמיע בלא ברכת התורה. וצריך עיון.

[והנה למאי דכתבנו לעיל בדעת הכפות תמרים דאם כבר מברך, חייל הברכה גם על העבירה, אם כן הכי נמי אם נימא דהשומע יצא, ותחול הברכה מכח השומע, יחול גם על המשמיע].

ה. ביטול עשה

הנה בהא דכתבנו דבלא ברכת התורה מכל מקום יצא, ולא הוה מצוה הבאה בעבירה, מפאת דאינו בגוף החפץ, והוה כקורע בשבת. הנה יש להוסיף עוד, דאין האיסור בגוף הדברי תורה אלא הוה רק ביטול עשה, ובוה צריך עיון אם הוה מצוה הבאה בעבירה, דהנה חזינן (משנה ברורה סוף סי' תרל"ט ס"ק מ"ח) בהעושה קידוש חוץ לסוכה, שיצא בדיעבד ולא נימא מצוה הבאה בעבירה, דנהי דאסור לשתות היין, מכל מקום אין בזה איסור אלא רק ביטול מצוה עשה.

אך להמתבאר דמכל מקום אין לברך בשופר גזול, יש לעיין בהאי קידוש, שהרי הוה ברכה וזה חמיר טפי.

ויהא תליא בהא דכתבנו לעיל בסתירת הדינים של מצה מרשות היחיד לרשות הרבים דמברך, ובין שופר גזול דאע"פ שאין גזול בקול אינו מברך. ואולי הכא דהוה ביטול עשה קיל טפי, ודמי להמוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים.

[הנה בהא דכתבנו לענין מי שקידש מחוץ לסוכה, מהו לענין הקידוש, הנה זה כד נימא דבגזול ענבים ועשה יין נהי דקנאו בשינוי, לא יקדש דדמי לברכה, ולא אדע אם הכי הוה, אע"פ שפשטא הכי הוי. מיהו בורא פר הגפן ודאי לא יברך].

כסוי הדם בעבירה

הנה מבואר בט"ז (יו"ד סי' כ"ח סק"ח) דאם ראובן שחט ושמעון חטף את כסוי הדם, דשמעון מברך.

והקשו, הא הוה מצוה הבאה בעבירה דהרי יש כאן גזל.

א. האם הוה גזל

הנה יש לדון בעיקר הקושיא, דהנה בהא דהחוטף מצוה של חבירו, חייב לשלם לחבירו עשרה זהובים, חזינן דחשיב שגזול המצוה של השני. וכך כתב בכפתור ופרח דחשיב גזל.

אמנם כתב הגאון רבי ירוחם פערלא (על ספר המצות לרס"ג עשה י"ד ט"ו) דדעת רבינו יהונתן בשיטה מקובצת (נבא קמא צ"א ב') דאין בזה איסור, שכתב דהנך תשלומין תקנתא בעלמא היא כדי לחבב המצות על בעליהן. ואם כן יש מקום לומר דליכא איסורא לכתחילה לחטוף את המצוה ולעשותה שלא מדעת הבעלים. אלא דמכל מקום צריך לשלם לבעלים עשרה זהובים מתקנת חכמים כדי לחבב המצות עליהן ולהחשיבם בעיניהם.

אך אין דבריו מוכרחים, דיש לומר דמה שכתב רבינו יהונתן דהוה רק תקנת חכמים, היינו חיוב התשלומין.

ב. חפץ גזול

אולי יש ליישב, דכשם שמחלק הירושלמי דבעינן חפץ גזול, הכי נמי נימא לענין ברכה דבעינן חפץ גזול, והרי הכא אין חפץ גזול, אלא רק גזול מחבירו את קיום המצוה. [אף דחזינן שאינו מברך אף שקנה בשינוי וכבר לא הוה חפץ גזול, דמכל מקום החפץ נגזל]. וצריך תלמוד.

עניני שבת

הבדיל על יין של איסור

עובדא הוה שהיה לאחד יין והיה כתוב עליו יבול נכרים, [דהיינו שגדל בארץ ישראל בשנת השביעית אבל גדל אצל נכרים], והוא לא שם לב, והלכך לא עשה בו ביעור בערב פסח, ועשה בו הבדלה, ועכשיו בא לשאול אם יצא בהבדלה, או דילמא צריך להבדיל שנית.

והיינו למה שכתב ברמב"ן בפירושו על התורה (ויקרא כ"ה ז'), שאם עיכב פירות שביעית בביתו אחר הביעור כדי לאוכלן, אסורין הם באכילה לגמרי. ואם כן נמצא דהבדיל על יין האסור בשתיה.

ויש לדון בהאי עובדא בה' אנפי:

א. גוף היין אינו המצוה

הנה אשכחן שאלה דנא, בתשובות מחזה אברהם (ח"א סי' מ"ט) ובתשובות כוכב מיעקב (סי' קצ"ח), לענין מי שקידש והבדיל על סתם יינם. והנה כתב בכוכב מיעקב דיצא ידי חובתו, דזה לא חשיבא מצוה הבאה בעבירה, כיון דהיין אינו גוף הקידוש, אלא הוה רק על מנת שיהא קידוש על היין. ולפי זה גם ביין גזול יצא חובת קידוש. וכן ביין של טבל.

ולפי זה לענין ד' כוסות דהתם גוף היין הוא המצוה, לא יצא ידי חובתו בסתם יינם.

והנה יש ראיה לחילוק זה בין קידוש לדי' כוסות, דהנה דעת הר"י (פסחים כ"ד א' בדפי הר"י) דמברך על כל כוס וכוס, משום דכל כוס הוה מצוה בפני עצמה. ומשום הכי כתב במשנה ברורה (סי' תע"א סי"ק כ"א) דבליל הסדר אף אם שתה מקודם יין ופרס מפה וקידש, מכל מקום יברך על היין של הקידוש בורא פרי הגפן, משא"כ בכל השנה אינו מברך בורא פרי הגפן (כמבואר בשולחן ערוך סי' רע"א סעי' ד'). חזינן דכל השנה היין הוה רק כדי שהקידוש יהא קידוש, משא"כ בליל הסדר דשתיית היין הוה גוף המצוה, ואם כן זה מחייב ברכה בפני עצמה.

אמנם הגאון מחזה אברהם נחית להאי חילוקא, אבל מכל מקום כתב דיש לפסול הקידוש וההבדלה משום מצוה הבאה בעבירה, כיון דבלא היין אין קידוש.

[ויש לעיין אם הסעודה היתה טבל, האם נמי נימא דהקידוש הוה מצוה הבאה בעבירה, דהרי בלא הסעודה נמי ליכא קידוש].

ב. בשוגג

אך כתב במחזה אברהם להתיר מטעמא אחריתא, דהנה נחלקו קמאי אם בשוגג מיפסל משום מצוה הבאה בעבירה, דעת תוספות בסוכה (ל' א' ד"ה משום) דגם בשוגג מיפסל, ומשום הכי הקשו תוספות דאמאי אמרינן בגמרא בפסחים (ל"ה ב') דבעינן קרא דאינו יוצא ידי חובתו במצה של טבל, תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה, דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה. ותיקשי, מאי קשיא להו לתוספות, דילמא צריך קרא להיכא דאכל בשוגג, דלא אמרינן מצוה הבאה בעבירה. אלא חזינן דדעת התוספות דגם בשוגג אמרינן דהוה מצוה הבאה בעבירה.

אך דעת רבינו תם בספר הישר (שו"ת סי' ק"ב בסוגיא דחטאת גזולה) דדוקא במזיד, וכך כתב במרדכי בסוכה (רמז תשמ"ו) דדוקא במזיד.

[אך דן באמרי בינה (או"ח סי' ב') דכולי עלמא סברי כרבינו תם דבשוגג לא אמרינן מצוה הבאה בעבירה, ושאינו בכגון איסור אכילת טבל, דאכילת איסור אף במתעסק חייב, שכן נהנה בזה, וחשיב עבירה גם בשוגג. אמנם הגר"א (עי' קמא סי' ח') סבירא ליה דגם בכלאים חייב במתעסק].

ג. איסור דרבנן

כתב במחזה אברהם עוד סניף להתיר, דהיכא דהאיסור רק מדרבנן, כגון סתם יינם, איכא דסברי דלא אמרינן מצוה הבאה בעבירה. [עיין בשדי חמד מערכת המ"ם, בענין מצוה הבאה בעבירה, כלל ע"ז אות ז'] שהביא בזה פלוגתא.

ומפאת הני תרי סניפי כתב במחזה אברהם דיצא בקידוש בסתם יינם. [והנה להני טעמי יש להתיר גם בדי' כוסות].

והשתא בעובדא דידן דיין לאחר זמן הביעור שלא עשו בו ביעור, איכא נמי להני תרי צדדים דהמחזה אברהם, דהרי הוה בשוגג והוה רק איסור דרבנן.

[ונהי דלענין שביעית יש לעיין קצת, דנהי דבזמן הזה דרבנן, אך עיקרו דאורייתא, אך העירוני דגם בשביעית דאורייתא איסור הפירות שלא ביעורם אינו מן התורה, והוה כמו חמץ שעבר עליו הפסח].

ד. יין של איסור לא חישב יין

נמצא מכל הלן דיש לומר דיצא ידי קידוש והבדלה, אך יש לעיין דהנה כתב בפרי מגדים (סי' רצ"ט א"א סי"ק י"ז) לענין הבדלה על שכר של חדש, באופן דהמשמיע אינו נזהר משתיית שכר משום חדש, אבל השומע נזהר, דשפיר דמי לצאת ממנו. [נאבל הנהיר באיסור חדש, לא יבדיל בעצמו ויברך עליו ויתן לאחרים לשתות, דהרי כיון דלדעתו אסור אם כן היאך יברך עליו ויתן לאחרים לשתות, אלא ישמע מאחרים].

ובמשנה ברורה (ביאור הלכה סי' רצ"ו סעי' ב') כתב דצריך עיון בדבריו, מפאת דאם הוא חושש לעצמו שכוס זה הוא כוס של איסור, אם כן היאך יוצא ידי חובת הבדלה במה שאחר מברך עליו. וכתב דתליא אם השומע נזהר רק בתור חומרא או מעיקר הדין.

והנה משמע דאין כוונת המשנה ברורה מפאת מצוה הבאה בעבירה, [דלגבי השומע יש למשמע עבירה אף שהוא בשוגג], אלא כוונת המשנה ברורה דלא חשיבא משקה כיון שאסור לשתותו, ואם כן לדידה תיהדר הנידון ביין לאחר הביעור.

[ואין לומר דכוונת המשנה ברורה דלא הוה חמר מדינה כיון דהוה חדש, דאם כן אמאי כששומע בתור חומרא יוצא המשמיע].

ה. אין רביעית שראוי לנזיר

הנה איתא במשנה בעירובין (כ"ה ב') דמערבין לנזיר ביין, ובגמרא (שם ל' ב') דיינינן אמאי מערבין לנזיר ביין הרי היין אינו ראוי לנזיר. ומקשה בחתם סופר (בשו"ת קובץ תשובות סי' י"ג, ובחידושים עמ"ס פסחים כ"ג א' ד"ה מערבין, ובתורת משה מהדו"ק פרשת ויתרו כ"ח) דלשיטת רש"י בנזיר (ד' א' ד"ה והא מושבע ועומד) שקידוש על היין הוה מצוה דאורייתא ומותר לנזיר לשתות יין לקידוש, אם כן למה יין חשיב אינו ראוי לנזיר, הרי ראוי לנזיר לקדש עליו. [וכך הקשה בפנים יפות שמות כ"ח].

והנה דנו (במלואים לתשובות חתם סופר שם, מהג"ר אברהם בינגא שתשובת החתם סופר הנ"ל נכתב אליו) ליישב בפשיטות דהרי לעירוב צריך שיהא רביעית משא"כ לקידוש סגי לשתות מלא לגמיו, נמצא שאין רביעית שלם דשרי לנזיר לשתות. [וכך כתב בישועות יעקב (או"ח תע"ב). אמנם ע"י בחידושי החתם סופר פסחים כ"ג א' דמביא תירוץ אחר מהר"א בינגא].

חזינן דנזיר יכול לקדש ברביעית יין אע"פ דשרי ליה לשתות רק מלא לגמיו ושאר היין אסור לו לשתות מחמת לא תעשה דנזיר.

והשתא התינח לכוכב מיעקב ומחזה אברהם, אבל להמשנה ברורה אם לא יוכל לשתות כל הרביעית, הוה ליה כמו באופן שיש יין בכוס פחות מרביעית, ואם כן שמעינן דהוה שפיר יין אע"פ שאסור.

והעירוני דיש לחלק, דילמא המשנה ברורה קאמר רק היכא דאסירא לכל העולם כגון באיסור חדש, משא"כ בנזיר דאסור רק לו. אך האי חילוקא צריך ראיה.

נמצא דהדרא הנידון בהבדיל על יין שביעית לאחר הביעור. ויש לדון מפאת דפלוגתא אימת חייב לבער אם ביום טוב ראשון או אחרון. וצריך לעיין בהכרעת ההלכה.

נא לתרום להדפסת הגליון!

המערכת, סוקולוב
17 א' דירה 7

בני ברק

L5703949@gmail.com

בשורה טובה!

בשעה טובה י"ל המהדורה השניה של הספר המופלא הכובש בסערה את העולם התורני

"עמודיה שבעה" – כללי הנהגת הבית

משיעורי מרן רבינו זצ"ל בישיבת טשעבין

מהשבוש – תפוצה נרחבת בכל חמיות הספרים המובחרות, בארה"ק ובחו"ל! הפצה ראשית: משה אברמוביץ
לפרטים נוספים אצל המו"ל: אבי' ורבה 4 כניסה ב' בני ברק 03-5780134

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק

הנהגות והדרכות מהגר"צ פלמן זצ"ל, מתוך הספר העומד לראות אור בס"ד בחודש הקרוב

את כל אשר אצווה אותך אל בני ישראל

"ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדות, את כל אשר אצווה אותך אל בני ישראל". (פרק כ"ה פסוק כ"ב).

הנה בענין זה של הוראה לרבים, נמשך ונביא עוד דברים בדרכי ההוראה, כפי שנשמעו מפיו של הגר"צ זצ"ל, לאחד מתלמידיו מורה צדק בקהילת "נחלת משה".

סדור הדברים על מכונם

שאלו את רבי ניסים קרליץ שליט"א מה הוא ראה אצל החזון איש בהוראה? והשיב: ראינו בהוראה את החלק הזה של "לא להתבלבל" דהיינו לסדר את הדברים ברור, מה אני יודע ומה לא יודע, אם אני לא יודע אז אני לא יודע, ולא קרה כלום. (ודבר זה אכן ראו בעליל אצל הגר"צ, את החלק של המתינות, לחשוב מה אני יודע ומה אני לא יודע, ולפי זה לפסוק).

מעשה.

בשיעור בביתו של הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל, הציג רבי אברהם שאלה הלכתית, ואמר: בנידון זה הסתפקתי רבות והלכתי במיוחד לביתו של הגאון רבי בן ציון פלמן בתקוה שהוא יסייע בידי להגיע לפתרון הנידון. נכנסתי לביתו התיישבתי. הצגתי את השאלה. הוא הקשיב, שמע, הסתכל עלי ושתק. אח"כ הוספתי עוד שני צדדים להסתפק על פי הגמרא במנחות הוא שמע הרכין את עיניו ושתק. עד ששתיקה מוחלטת נעמדה בחלל. חלפו כמה דקות ולא ידעתי מה לעשות, מה קורה, אולי גרמתי לו למבוכה, מי יודע שמא ואולי הוא מתקשה בפתרון הבעיה ושותק מצער ומספק. כל מיני חששות עלו בראשי, ולא ידעתי האם להפר את השתיקה, האם לקום ולהתנצל, אבל מחמת כבוד התורה המשכתי לשבת בשתיקה מול הגאון רבי בן ציון, ואז לפתע, בערך לאחר כעשר דקות, הגר"צ התחיל להרצות את כל הסוגיא, אמר את הגמ' בשבת מה כתוב בה, וזה בעצם מקור הנידון דידן, ובתוס' שואל שם כך וכך, ותוס' מתרצים כך, אבל הרא"ש חולק על תוס', ולשיטתו הביאור בסוגיא שונה, והרמב"ם שפוסק כך וכך משום שהוא למד את הסוגיא כמו הרא"ש, והמור פוסק, והשו"ע מסיק כך וכך, וכך הרצה בקצרה את הסוגיא מהגמ' עד לשו"ע הלכה למעשה, ואז הגיע לשאלתי ואמר לי שלפניי מתורצת השאלה שלך. כך דיבר בצורה מסודרת וברורה.

התפעלתי. הבנתי כי לא רצה לפתוח את הפה עד שדוא מסדר את כל הפרטים של הסוגיא בראשו כראוי, ורק אז פתח את הפה. זו הייתה מהותו כתלמיד חכם אמיתי.

לעקוף את השאלה

"לפעמים צריכים לעקוף את השאלה". אמר.

כמובן, יש צורך בתבונה וחכמה מתי וכיצד לעקוף את השאלות, שלא מוחלט להשיב עליהם. לא תמיד חייבים להשיב ואין לפחד מלא לענות, על ידי שעוקפים את השאלה. (תלמיד חכם שאל אותו משהו בלימוד הלכה למעשה, ובמקום לענות, החל לשאול אותו שאלה אחרת, הם דיברו על השאלה השניה, וכך הוא יצא מהשאלה הראשונה).

יהודי שהיה לו כסף בצד, רצה לשמור את כספו בתכנית חסכון בבנק. הוא שאל אותו לדעתו על היתר עסקא של הבנק, והגר"צ היה סבור אז שהענין הזה לא כל כך חלק, ומצד שני הוא לא רצה לאסור. לכן במקום לענות על השאלה הוא אמר לו כך: עכשיו יש מלחמה (בתקופת המלחמה בצפון) ואנו במצב מסוכן, במצב כזה אין יציבות בכלכלה, אז עדיף שתשמור כרגע את כספך אצלך, תפרוט לדולרים ותשמור בביתך. הוא שאל, ומה יהיה אחרי המלחמה? "אח"כ נחשוב" – השיב.

כמו כן. יש אנשים השואלים בהלכה, לא בשביל לקבל תשובה, אלא שאלה בשביל להגיד שהם שאלו, ותו לא. ובאופן כזה לא חייבים לענות.

שאלה מרב ומו"צ קמיה ר' בן ציון: לפעמים כאשר מגיעה שאלה לרב, קורה שגם הרב יכול לחשוך את עצמו כי בעומק דעתו יש לו 'נגיעות' – כיצד לענות, וכגון, שקורה שנעים לרב להשיב לצד ההיתר, שהרי בכך השואל יגיע תמיד לשואל אותו, כיון שיאמר לעצמו הנה לנו רב טוב ונוח שלא מכביד על השואלים, ובמקביל, גם אם הרב מפחד יותר מדי על עצמו – שמא יתיר במקום שאסור, ובגלל כך הוא מעונין להחמיר – כדי לא לקחת על כתפיו את האחריות להיתר, אלו גם כן 'נגיעות' לא טובות, אז מה עושים?

תשובתו, בשם אחד מגדולי בעלי ההוראה. ההגדרה היא כך: לחשוב מה בשמים אומרים ופוסקים על השאלה הזאת, ובכך להצליח לבודד את עצמך מהשאלה. כמובן לא תמיד זה יעזור לחלוטין, אבל בכל אופן זה קצת מבודד ממה ש"לך" נראה, אלא מה בשמים פוסקים על השאלה.

מענה טלפוני בהלכה

ביקשו ממנו פעם לענות תשובות הלכתיות בטלפון מידי יום בשעה קבועה. הוא סרב. ואח"כ אמר לתלמידו כי הוא מתנגד לכך, כי לענות בטלפון זה לא לכתחילה, יש בכך הרבה חסרונות. כאשר אינך רואה את השואל לפניך, אתה לא שם לב אם הוא עצמו מבטא בצורה נכונה את השאלה. כמו כן, אינך שם לב האם הוא הבין את התשובה, משא"כ בראיית השואל, אתה מכיר על פניו האם הוא מסביר טוב את השאלה, או שהוא עצמו מהסס ולא יודע להגדיר את המקרה, ואתה שם לב אם הוא מבין את התשובה. זאת ועוד, כאשר אינך רואה את השואל לפניך, יש לך יותר לחץ לענות, כיון שאינך יודע במי המדובר, ועוד הרבה חסרונות הקיימים בתשובות דרך הטלפון. כמו כן, כאשר שואלים בטלפון אתה לא יודע אם זו שאלה שנשאלת לו למעשה, או סתם שעלתה לו איזו שאלה ומיד שהיא עלתה הוא מתקשר, וכאשר הוא לפניך, אתה יכול לשים לב גם לפרט זה.

מענין לענין באותו ענין, אמר: לפעמים אדם רואה את הרב צועד בדרכו או שנפגש עם הרב במעבר הציה, ודוא רץ לשואל אותו. וכי יש מצווה כאשר רואים רב לשאול אותו? הרי בדרך כלל, בדרך יש פחות ישוב הדעת – גם לשואל וגם לרב העונה, ולכך, תמיד עדיף לבוא לבית או לבית הכנסת ושם לשאול, ולא סתם בדרכים.

להכיר את השואל / הששות ופחדים

יש צורך בחכמה מיוחדת (שהייתה לר' בן ציון) להכיר במהירות מי הוא השואל. לפעמים היה מי שבא לשאול אותו על חומרא מסוימת, והוא קלט שחומרא זו לא מתאימה לו, וביטל לו את הענין. ואמר. המסילת ישרים מאריך בכך, שעל כל חומרא שאדם עושה יש לו לשקול את התוצאות שלה שלא יצא שכרה בהפסדה. כמובן, שלא המדובר בהנהגה שדיא דין. אבל יש דברים שהם של חומרא, והם לא מתאימים לך ולמידתך ויש צורך בחכמה לפי השואל להכיר מה מתאים לו, ומי שזה לא מתאים לו, צריך לבטל ממנו את הנידון לחלוטין].

פלוני שאל אותו על חומרא מסוימת שהיו לו על כך ראיות בהלכה להחמיר בה, אך היו גם ראיות להקל, ודן עם הגרב"צ על זה. בסוף, הגרב"צ אמר לו: קודם צריך להתנהג נורמלי, לא לעשות הנהגות מוזרות ומשונות. בשאלות ששאלו בד' מינים. לפעמים היו באים בחורים צעירים ומראים לו באתרוג איזו נקודה. הגרב"צ כבר תפס לפי צורת השאלה כי השואל עצמו היה צריך לחפש ולחפש את הנקודה עד שיראינה ועל ידי זכוכית מגדלת. ואז במקום שגם הוא יקח את זכוכית המגדלת לבדוק את הנקודה, כפי שעשה במקרים אחרים, הוא פשוט היה מבטל את הענין לחלוטין, ושואל את הבחור "הלב שלך כבר נקי", בכך נתן לבחור את הדרגשה שאין כאן מקום כלל לשאלה, ושיש לו אתרוג מהודר מאד. הוא בז לנערוין.

מעיד אברך: כמה פעמים היו לי כל מיני חששות בהלכה, והגרב"צ ביטל את דברי, ובהזדמנות אמר לי כי צריך לקיים את ההלכה בשלווה, בלי חששות.

פלוני שאל על ד' מינים, וחזר ושאל שוב ושוב, (גם אחרי שהרב כבר בדק ואמר לו שזה מהודר) לפתע אמר לו: ד' מינים צריכים להביא שמחה לאדם ולא ח"ו להיפך, ואחרי שאדם יודע שיש לו אתרוג מהודר, הוא צריך לשמוח שב"ה הוא זכה לאתרוג מהודר, ולא לחשוש בחששות, הנה החזו"א לאחר שבדק את האתרוג שלו וראה שדוא מהודר הוא התמלא בשמחה עצומה, ולא חזר שוב ושוב לבדוק את האתרוג.

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

כח התורה נלמד מהכרובים

וְעִשִּׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִּים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפְתָּר (כ"ה, יח)

וברש"י: "כרובים" - דמות פרוצוף תינוק להם. **מקשה תעשה אותם** - שלא תעשה בפני עצמם ותחברם בראשי הכפות לאחר עשייתם, כמעשה צורפים, שקורין שולד"ץ [מלחמים], אלא השל זהב הרבה בתחילת עשיית הכפות והכה בפטיש ובקורנס באמצע, וראשין בולטין למעלה וצייר הכרובים בבליטת קצותיו", כלומר, הכרובים צריכים להיות מהכפות.

בפרשת בראשית (ג, כד) כתוב: "וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת" - אלו מלאכי חבלה. נשאלת השאלה: אם כן, מה הם "כרובים" - פרוצוף תינוק או מלאכי חבלה?

אמר רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקה: אמנם כרובים יש להם דמות תינוק - אלו הילדים, אבל השאלה היכן מניחים ומעמידים אותם:

אם מניחים אותם בבית המקדש, מעל ארון הקודש, במקום השראת השכינה - הם מלאכי השרת. אבל אם נושלים את אותו תינוק ותינוקות מהתורה - אפילו שישמום בפתח גן עדן, הם נהיים מלאכי חבלה. כיון שנותקו מהתורה הקדושה כאשר הם מקשה אחת עם הארון, לא התחברו אליו אחרי עשייתם, אלא יוצרים אותם מקשה אחת, מתוך התורה, ואינם זזים ממנה - הריהם חשובים כמלאכים. אבל אם נטלו אותם מהתורה - הריהם מלאכי חבלה.

כח הפסוק של הב"ח

כח התורה הוא הכח החזק ביותר שיש בעולם. התורה היא כלי לשנות את האדם, לקדשו, לטהרו ולתת לו מלכות וממשלה בכל העולמות.

הבריסקער רב הגיע פעם לעיר קראקא. הוא הלך לראות שני דברים: את בית הכנסת של הרמ"א, ואת הקבר של ה'מגלה עמוקות'.

ליד קברו של ה'מגלה עמוקות' ישנה מצבה שעליה כתוב: "פ"נ איש לא ידוע שמו ויעיד עליו רעו [זה השוכב לידו]".

הוא שאל מיד והתעניין מה זה, מי זה.

הלך לחברא קדישא. אמרו לו שבפנקס הקהילה כתוב הסיפור. הביאו את הפנקס ונתנו לו לקרוא.

היה כתוב שם כך:

אחרי שה'מגלה עמוקות' נפטר הגיע אברך לחברא קדישא וביקש: "רצוני לקנות קבר ליד ה'מגלה עמוקות'". צחקו עליו: חסר דעה, איזו בקשה!

- אשלם על כך בכסף מלא.

- לא מוכרים קבר כזה בכסף!

הוא לא נכנע לדבריהם, הגיע עוד יום ועוד, אך הם שלחו אותו לנפשו - גיי געזונטע רייט - בשום אופן אנחנו לא מוכרים!

החליט ללכת באופן אישי לפקיד הגובר היושב במשרד, ולספר כי הוא מציע סכום כסף רב, אולי ישתכנע. "אשלם כמה שתצרה, רק תמכור לי את המקום" - התחנן.

בשום אופן,

עוד יום ועוד יום נדנד לו, עד שהגובר החליט: יש לי עצה, אני אגוב בסכום כסף כזה גבוה שהוא פשוט יברח מהמקום.

למחרת כאשר הגיע, אמר לו: "אם אתה רוצה באמת, תשלם חמש מאות רובל". סכום עצום.

- חמש מאות רובל? בסדר, אני אביא.

הלך והביא חמש מאות רובל. חשב הגובר לעצמו: מה אעשה עכשיו? סיפור שכזה, התיישב בדעתו והחליט:

אני כבר אדם זקן, והוא אברך צעיר, עד שהוא ימות אני כבר מזמן לא אהיה פה. מה אכפת לי? דבר ראשון ניקח את הכסף - חמש מאות רובל. בינתיים יהיה לחברא קדישא קצת כסף, ולימים, כאשר יצטרכו לקבור אותו, שהם ישרבו את הראש. זה לא יהיה נוגע אלי...

- תביא את הכסף

- תביא לי שטר מכירה.

כתב לו שטר מכירה, נטל את הכסף, הביא אותו למנהל 'חברא קדישא' ואמר להם: "פלוני קנה אחוזת קבר", לא האריך ולא פירש.

לא פחות ולא יותר, למחרת האיש נפטר. לא ידעו מי האיש. לא הכירו אותו כתושב העיר, לא ידעו על משפחה או קרובים, וגם לא ידעו על רכישת חלקת הקבר. הגובר ידע על העסק ושתק. החברה קדישא קברו אותו במקום אחר - והגובר שותק.

בלילה בא הנפטר לגובר ושואל: "מה זה? יש לי שטר מכירה, רימית אותי?" אמר לעצמו: דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים

למחרת שוב אותו חלום: "מה עשית לי, מדוע זרקת אותי שם?"

בלילה השלישי אמר לו: "אם אתה מתעלם ממני - ברצוני לתבוע אותך לדין תורה בפני בית דין של מעלה!"

דין תורה בבית דין של מעלה - זה עניין מר מאד... הגובר רעד בכל גופו: הוא

הולך להרוג אותי, לקחת אותי לשם.

באותם ימים הרב של קראקא היה רבינו הב"ח. הגובר מאד נבהל, הלך לרב ובכה לו שעשה שטות נוראה, סיפר לו את כל הסיפור וקוראים לי כעת לבית דין של מעלה. מה אני עושה? תן לי עצה.

אומר לו הב"ח: אם הוא יבוא פעם נוספת, תגיד לו שיש הלכה בשולחן ערוך שהולכים אחרי הנתבע. אתה רוצה דין תורה? בוא לפה, שיבוא אלינו לבית הדין. אצל הב"ח. שיקבע זמן מתי שהוא רוצה ונפסוק.

אכן הגיע שוב בחלום, אמר לו הגובר: אתה רוצה, תבוא לכאן לבית דינו של רב העיר הב"ח.

כך היה. קבעו זמן. הב"ח התיישב. הגובר הגיע וגם קהל רב התאסף לשמוע מה יעשה בדינו.

נעמד הב"ח והכריז: "הנתובע יטען את טענותיו!"

איך שאמר את דבריו שמעו קול. קול של הנשמה המספרת את כל הסיפור. "ועכשיו" - אמר הרב - "יציא הנתבע את טענותיו". הגובר הצטדק, הציג את טענותיו.

אמר הב"ח: "שמעתי את שני הצדדים, ופסק ההלכה הוא כך: אנחנו פה בעולם, לא יכולים למכור מקום לאדם לא ידוע, וכיון שאיננו יודעים מי אתה, איננו יכולים למכור לך קבר על ידי איש קדוש ה'מגלה עמוקות'. לכן, הגובר לא יכול

היה למכור לך את המקום, הוא לא הבעלים. אבל מה נעשה שהוא כבר עשה איתך מכירה שלא כדין. אי לכך, הפסק כדלהלן. כיון שאנחנו לא יכולים לקוברך שם, אם אתה כן ראוי לנוח שם - תדאג לעצמך, ואם יש לך את הזכות - כבר

תדאג לעצמך. זה הפסק שפוסקים בבית דין של מעלה!"

עברו שלושה ימים. הקבר של האברך היה ריק, והקבר שליד המגלה עמוקות היה תפוס! הוא דאג לעצמו. על הקבר הניחו מצבה: "פה נשמן איש לא נודע מי הוא ויעיד עליו רעו".

את כל הסיפור הזה על כח התורה סיפר הרב **מבריסק**, כפי שקרא בפנקס 'חברא קדישא' דקראקא.

הרבונו של עולם נתן כח לחכמי ישראל והם יכולים לפסוק דברים כאלו.

התורה - קדומה לכל וחשובה מכל

וְעָשׂוּ אֶרֶוֹן עֲצֵי שִׁטִּים (כ"ה, י)

הכלי הראשון שעשו למשכן היה הארון. מיד לאחר הציווי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" בא הציווי "ועשו ארון עצי שטים".

חז"ל אומרים במדרש שהסיבה לכך היא, משום שהתורה קודמת לכל וחשובה מכל. וכשם שבבריאת העולם האור היה הדבר הראשון שנברא, כך במשכן

הארון היה הדבר הראשון שנעשה, כי בו הונחה התורה הקדושה.

מוסיף המדרש ואומר, שהנה בעוד שבכל הכלים נאמר בלשון יחיד: "ועשית שולחן" (כ"ה, כג), "ועשית מנורת זהב" (שם לא), "ועשית את המזבח" (כ"ה, א) - בארון

נאמר בלשון רבים: "ועשו ארון עצי שטים". מדוע? - "אמר רבי יהודה בן רבי

שלום אמר הקדוש ברוך הוא יבואו הכול ויתעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה" (שמות רבה לד).

הגה"צ רבי שלמה ברעוודא זצ"ל סיפר לי: המשגיח מפוניבז', הגאון הצדיק רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל, רצה לפתוח קופת גמ"ח, אך לא היה לו כסף. תלמידיו באמריקה, שידעו על רצונו, דיברו עם גביר גדול, א' ערלעכער איד, שהגיע משנחאי לאמריקה וסיפרו לו על רצונו של המשגיח. "ללא ספק", אמרו לו, "הזכויות העצומות שיש מהסיוע לנוקמים תוקפנה לזכותך".

הגביר "קפץ" על המציאה, לא בכל יום מזדמן מנהל גמ"ח שכזה! הוא הפריש באופן מיידי סכום כסף גדול ושלח אותו ארצה לר' יחזקאל. ובאמת ר' יחזקאל פתח עם הכסף הזה קופת גמ"ח, ואני באופן אישי זוכר היטב את הגמ"ח הזה.

לגביר הזה היתה מעלה נוספת מיוחדת: הוא לא הרשה לבניו ולחתניו, בשום פנים ואופן, להיכנס למסחר. רצונו היה שהם ילמדו תורה והוא "החזיק" אותם בכספו.

לימים הגיע הגביר ארצה לביקור. כנעם למשגיח ואמר לו: "אני הוא אותו יהודי שנתן את הכסף לפתיחת הגמ"ח".

ר' יחזקאל החל משבח אותו: "יפה מאד! יישר כוחך! אני משתמש עם הכסף שלך ואנשים רבים נהנים ממנו! ובנוסף לכך גם שמעתי על כך שאתה "מחזיק" את הבנים והחתנים שלך כדי שיוכלו לשבת באוהלה של תורה, וללמוד תורה במנוחת הדעת".

לפתע פנה אליו המשגיח בשאלה:

"אמור לי! האם אתה בעצמך לומד? האם קובע אתה עיתים לתורה?"

ומה יכול היה האיש לענות? הרי התשובה לשאלה היא שלילית... הוא בעצמו לא לומד וגם לא קובע עתים לתורה. ישב ושתק...

"דע לך!" נענה ר' יחזקאל ואמר לו: "אם אינך לומד - תצא מן העולם הזה ערום ויחף!"

הגביר "חשף מכה", והתמלא בפחד ואימה מכך רגל ועד ראש.

הוא קיצר את ביקורו המתוכנן בארץ וחזר לארצות הברית. מיד עם שובו סר למעונו של אחד מגדולי ראשי הישיבות וביקש ממנו: "כל בוקר, לפני שאני יוצא לביזנס אני רוצה שתלמד אתי במשך שעותיים..."

הלה חיך והשיב לו: "שעותיים? כל בוקר? במחילה, אין לי את הזמן הזה..."

נענה הגביר ואמר בכאב: "מה? אין לכבודו זמן בשבילי? ומה יאה, אפוא, עלי? המשגיח אמר שאני אעזוב את העולם ערום ויחף! אם כבודו לא יכול ללמוד אתי - לכל הפחות יסדר לי חברותא ואני אשאל לו במיטב כספי ככל אשר יחפוץ..."

ראש הישיבה ראה את חשקו הגדול של הגביר ללמוד תורה והחליט לעשות שינוי בסדר יומו, על מנת שאכן יוכל לשבת וללמוד אתו כל יום במשך שעותיים.

לימים אמר אותו גביר: "המשגיח הוא ידיד אמת שלי! הוא רצה להוקיר לי טובה על כך שעזרתי לו לפתוח את קופת הגמ"ח בה הוא היה כל כך חפץ. כיצד יוקיר לי טובה? מה הוא כבר יכול "לשלם" לי? "התשלום" שלו היה שהוא הושיב אותי ללמוד! היש "תשלום" ותר יקר מזה? היש ידיד אמתי יותר ממנו? "אבל", הוסיף הגביר ואמר, "היתה לי שאלה קשה על המשגיח: נכון הוא רצה 'לטלטל' אותי, לזעזע אותי, אבל סוף כל סוף כיצד יכול הוא לומר על אדם שמחזיק תורה ועושה מעשים טובים שיצא מן העולם ערום ויחף? ומה עם כל הזכויות האחרות שיש לו?"

"השאלה היתה קשה לי", אמר, "עד שראיתי את דבריו של ר' אליה לופיאן שמביא את דברי הוזהר הקדוש על הפסוק (שיר השירים א' ח) 'אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך'; 'אם לא תדעי לך' - אם אין לך ידיעה באורייתא, אפילו אם תהיי 'היפה בנשים' - שיהיו לך הרבה מעשים טובים, 'צאי לך' - אמר הקדוש ברוך הוא צאי ממחיצתי!"

למדנו מדברי הוזהר הקדוש שאפילו אם יש לו לאדם הרבה מעשים טובים - בלי לימוד תורה, בלי קביעות עיתים לתורה, אי אפשר להימצא במחיצתו של הקדוש ברוך הוא! כמה שיש יותר ידיעה בתורה - כך נכנסים עמוק יותר למחיצתו של הקב"ה.

הוא אשר הבאנו בראשית הדברים: התורה קדומה לכל וחשובה מכל!

"ועשו ארון" - לשון רבים! "אמר הקדוש ברוך הוא: יבואו הכל ויתעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה!" אין אף לא לאחד פטור מתלמוד תורה! יבואו הכל ויתעסקו בארון! "וכל בניך לימודי ה'" - כל בניך, ללא יוצא מן הכלל.

"חתם סופר" מבאר את מאמר חז"ל (מדרם פא ע"א) "שלא בירכו בתורה תחילה" שהם לא בירכו את עצמם בתורה תחילה! הם בירכו את עצמם בדברים אחרים, שאותם הם החשיבו והעריכו, ולא בירכו את עצמם בתורה, כי זו לא היתה חשובה בעיניהם להתברך בה!

כשהייתי פעם באמריקה הוזמנתי לבית כנסת אחד בפלסבוש לסעודה שלישית. לידי ישב יהודי אמריקאי, מבוגר. הלה סיפר לי מעט על עצמו ובתוך הדברים

אמר כך: "יש לי שלושה בנים. הראשון - עורך דין גדול! מה זה עשיר? גיוואלדיג! וכמובן הוא דתי ושומר מצוות... לשני - יש עסק של רהיטים במנהטן, שמונה קומות! ויש לי עוד בן, נעבעך, בינתיים עוד אברך בלייקווד... בינתיים הוא יושב ולומד..."

זהו "שלא בירכו את עצמם בתורה!"

ובאמת היה עליו לומר בדיוק להיפך: "ברוך ה' זכיתי! זכיתי! יש לי בן שיושב ולומד תורה בלייקווד! לא מש מאוהלה של תורה! הלוואי שגם שני בני האחרים יעסקו בתורה כמוהו..."

התורה קדומה לכל וחשובה מכל!

ארונות עץ וזהב - תלמידי חכמים ומחזיקיהם

יְצַפִּיתָ אֶתוֹ זָהָב טָהוֹר כִּמְבִית וּמִחוּץ תַּצְפֶּנּוּ (כה, יא)

כידוע, היו שלושה ארונות: אחד של עץ ושניים של זהב. שני הארונות מזהב כיסו את ארון העץ מבית ומחוץ, כך שלמעשה לא ראו את ארון העץ כלל. מבפנים ומבחוץ ראו רק זהב. גם עוביו של ארון העץ כוסה בזהב על ידי הארון הפנימי והכפורת שהיתה נתונה מלמעלה.

את ארון העץ, אם כן, לא ראו בכלל!

אומר האלשיך הקדוש: ארון העץ מכון כנגד תלמידי החכמים שהם בבחינת "עץ חיים". שני הארונות מזהב, מבית ומחוץ, הם "מחזיקי התורה", שבכספם ובוזהבם תמכין דאורייתא, ורמז נפלא יש כאן:

נהנה, הגמרא (ברכות לד ע"ב) אומרת: "אמר רב חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמם - עין לא ראתה אלקים וזולתך".

את הזהב מבית ומבחוץ, המכון כנגד מחזיקי התורה - רואים. הנביאים התנבאו עליהם, אבל את ארון העץ המכון כנגד תלמידי החכמים עצמם - אותו לא רואים! גם הנביאים לא התנבאו עליהם, את שכרם לעתיד לבוא אף אחד לא יכול לראות, גם לא הנביאים: "עין לא ראתה!"

מיירדיג! מיירדיג!

ממשיך האלשיך ואומר: "מבית ומחוץ תצפנו" - "בית" משמעותו צִנְפָה, "חוץ" משמעותו פרהסיה. אומרת התורה: העדיפות הראשונה במעלה היא "מבית" - לתת את הצדקה, התמיכה, בצנעה. אף אחד לא צריך לדעת על כך שאתה מחזיק אחרים, וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה: "מתן בסתר יכפה אף" (משלי כא, יד). רק אם אי אפשר לתת בצנעה - או אז אפשר גם "מבחוץ".

ומהו השכר של אלו המקיימים "מבית ומחוץ תצפנו"?

היה הבדל גדול בין ארון הזהב החיצוני לבין ארון הזהב הפנימי: החיצוני - היה דבוק לארון העץ. לפנימי היתה מעלה נוספת: לא זו בלבד שהיה דבוק לארון העץ, הלוחות עצמם היו נתונים בתוכו:

וכך הוא ההבדל בין שני סוגי ה"תמכין דאורייתא"; בין ה"חיצוני" שנתן בפרהסיה לבין ה"פנימי" שנתן בצנעה: זה ש"מבחוץ" יזכה, לעתיד לבוא, לשבת ליד הצדיק, להידבק בו, להימצא במחיצתו, כמו שנאמר (קהלת ג' יב) "בצל החכמה בצל הכסף". שכרו יהיה דומה לארון הזהב החיצוני שהיה דבוק לארון העץ, וכך יזכה הוא להיות דבוק לתלמידי החכמים.

אבל זה ש"מבית" יזכה ליותר: לא זו בלבד שיזכו לשבת ליד הצדיקים ולהיות דבוקים בהם, אלא יזכו גם לאור תורה עצמאי שירחם עליהם, ויזכו להיות דבוקים באור זה, אור הלוחות יהיה נתון עליהם!

מעשיו ראובן

כשבנו לרבי ראובן זצ"ל את הרמפה מביתו למדרכה ברחוב, כדי שיוכל לצאת ולבוא עם כסא גלגלים לבית הכנסת, הוא שמח מאוד, שהרי על ידי זה יוכל לזכות לענות אמן ואמן יהא שמיא רבה.

הוא ניגש לפועלים, ושאלם: "מה אתם רואים כאן?"

התפללו הלל, ואמרו שהם רואים אבנים ומלט וברזלים. אמר להם רבנו: "אבנים אתם רואים כאן? אני רואה כאן אמן ואמן יהא שמיא רבא..."

לפעמים הגיע לאפיסת כוחות ממש, עם לחץ דם נמוך ביותר, אבל גם אז התאמץ בכל כוחו לנסות ללכת לבית הכנסת, אולי יוכל להתפלל במניין ולזכות לענות אמן על הקדיש.

קשור בחבל באופן קבוע, האם יש איסור למשוך אותו לחוץ, כמו אדם שמשלשל חפץ עם חבל, שאסור מדרבנן אע"פ שאיגודו בידו. או שמא בדבר קבוע במחובר, לא נחשב שמטלטלם לחוץ. ונפק"מ בכל פתיחת דלת שנפתחת לחוץ. ועיין בהערות במשנ"ב מהדורת דרשו, בסוס"י שנ"ב. וצ"ע.

סעיף ב'. אשפה ברשות הרבים שגבוה י' וכו' לזרוק לה מרשות היחיד הקרוב לה. דין זה מצוי בזמנינו בדירות שנמצאות מעל פחי האשפה, ואלו האם מותר לזרוק מהית לפחים. והנה בפחי האשפה של העגלות בזמנינו, שהם של יחיד, ופעם עומדים כאן ופעם במקום אחר, הרי זה עומד להיפנות מהמקום בתדירות. ומ"מ נראה שאין את הגזירה של השו"ע, דכיון שמדובר בזריקה לתוך כלי, הרי שהזריקה אינה מתיחסת למקום שהכלי עומד, ואין דרך לזרוק אשפה במקום כלשהו בגלל שפח הזבל עמד בו יום קודם, ולכן י"ל שלא שייך את הגזירה, ומותר לזרוק אל תוך הפח. אמנם אם מדובר בפינת זבל שמצוי שזורקים בה שקיות מחוץ לפח, יתכן שתחזור הגזירה הנ"ל.

ובפחים הטמונים המצויים כיום, יש לדון שנחשב כמו אשפה של רבים שאין דרכה להיפנות. כי גם כשמפנים את הזבל, דין המקום אינו עשוי להשתנות.

בזמן שיש שביתה בפניו הזבל, ויש ברחוב ערימות זבל, יש לעיין האם מותר לזרוק מהבית ומהחצר המוקפת אל הערימה. ונראה שאפילו שהיא של רבים הרי היא עתידה להיפנות בהקדם, ויש את החשש שיזרוק לאחר שיפנו אותה. אמנם באופן שהמקום שהערימה נמצאת בו הוא כרמלית, הסתפק הפמ"ג אם יש את הגזירה. אבל נראה שבמציאות בהרבה מקרים הערימה אינה גבוהה י' טפחים, או שאין בה צורת תל המתלקט אלא במדרגות, ולכן יהיה אסור לזרוק לה, מדין זורק מרה"י אל כרמלית [ללא גזירה].

יש בנינים חדשים במקומות מסוימים, שיש מקום חלול בתוך הבנין כעין ארובה, שדרכו משליכים את הזבל אל פח גדול העומד למטה תחת החלל. בצירוף כזה אין חשש של הוצאה מרה"י אל כרמלית, וגם אין גזירה של אשפה דיחיד. כי מצד היקף המחיצות הוא רה"י, ולא מצד צורת האשפה, ופשוט שלא גזרו על מקום המוקף מחיצות אטו שיהרסו המחיצות, אבל יש בזה דין של עירובי חצרות, כיון שכולם משתמשים ע"י זריקה, הוי חצר של כל הדיירים, וכדי להשליך לשם מהבית, צריך עירוב בין כל הדיירים, כמבואר לקמן בדין חורבה הסמוכה לבית. וזה שונה ממשנ"ב (ס"ק י"ג) באשפה ברה"ר שאינה בתוך מחיצות החצר.

סימן שנ"ה

סעיף א'. גוזזטרא שהיא למעלה מן המים, וחלון פתוח לה מן הבית וכו'. מדובר בגוזזטרא שהיא כעין מרפסת, שלא היו לה מחיצות, ובכל זאת כשהיא סמוכה לחלון הבית, נעשית רשות היחיד מדין חורי רה"י, וממילא אסור למלאות מהים לתוכה. וכן אסור לשפוך ממנה לים, אא"כ יעשו מחיצה.

סימן שנ"ד סעיף א'. בור ברשות הרבים וחוליא סביבו וכו', למלאות ממנו לרשות היחיד. בשו"ע מבואר שאסור למשוך מרה"י לרה"י דרך אויר של רה"ר, אלא ההיתר הוא רק כאשר החבל והדלי יעברו באויר למעלה מ', שאז מעביר מרה"י לרה"י דרך מקום פטור.

הנה יש דוגמא לכך בזמנינו, כאשר העיריה חפרה בור ברחוב, והבור עצמו עמוק י' טפחים. וכן יש מקרים שבור וחוליתו או הבור עם המחסומים יחד מצטרפים לעשרה. ולכן במצב כזה יש לבור דין רשות היחיד. ומצוי שהילדים משחקים ונכנסים לשם או זורקים דברים לבור, וההוצאה משם היא הוצאה מרה"י אל הרחוב שהוא רה"ר או כרמלית. [ולפעמים הילד סומך על העירוב, וכשהילד נפל, או זרק לתוכו חפץ כגון בקבוק תינוק, אדם שאינו מטלטל בא לעזור, ויש לשים לב לאיסור הוצאה]. והנה אם הבור קרוב לחצר, וזורק מהבור לחצר, או מהבית לתוך הבור, הרי זה תלוי בדברי השו"ע כאן, שאם זורק באופן שעובר באויר שלמעלה מ' מותר, אף אם ביניהם יש רה"ר. אבל אם זורק באויר שלמטה מ', אסור. ואם הרחוב הוא רק כרמלית, נחלקו הפוסקים והמשנ"ב ציין לפמ"ג. ואם הבור צמוד לחצר, שאין ביניהם רה"ר וכרמלית, מותר לזרוק מהחצר והבית לבור, [ואין צורך בעירובי חצרות, כי אין דיורים האוסרים בבור (משנ"ב ס"ק י"ג)].

במשנ"ב (ס"ק ח') כתב שהעומד ברה"ר וממלא מים מבור שהוא רה"י ע"י דלי התלוי בחבל שבידו, חייב על הוצאת המים, ואינו חייב על הדלי, כי הדלי לא נח בבור, מכיון שאיגודו בידו. [ועוד משום שכלי ע"ג מים אינו כמונח (כדלעיל במשנ"ב שמ"ז ס"ק ח').]

ואם הדלי היה תלוי בחבל מלפני שבת, אינו נחשב כמונח ברשות היחיד. ואם גם המים היו בו מבעוד יום, אינו חייב גם על המים. מבואר שחפץ תלוי אינו נחשב מונח.

ואם לוקח מים התלויים בדלי וגם אינו מניחם אצלו אלא רק מביאם לאויר שמחוץ לבור, מסתפק הפמ"ג אם עובר באיסור דרבנן, שעושה הוצאה בלי עקירה והנחה. אבל אם ישתה מהמים, הכנסתם לפיו הוי הנחה, כמ"ש לעיל סי' ש"ג.

נפק"מ בדין זה בילד שיושב על נדנדה בגינה שאינה מוקפת כהלכה, ומבקש שינדנדו אותו, הרי הילד הוא כמים הנמצאים בדלי התלוי בחבל, אלא שאין כאן הוצאה מבור אל מחוץ לבור, כי הכל רשות אחת שהיא כרמלית, אבל יש כאן דין מעביר ד' אמות בכרמלית בלי עקירה והנחה, שאם הוא אסור ברה"ר, הוא אסור גם בכרמלית [דאינו דין גזירה, אלא שבות דמלאכה]. והנה למעשה נראה לפי מה שבדקנו, שכאשר הנדנדה מגיעה למרחק של ד' אמות [דהיינו ב' אמות לכאן וב' אמות לכאן]. היא כבר עולה כלפי מעלה מעל י' טפחים, ואויר שלמעלה מ' הוא מקום פטור באופן שלא נח שם, ולכן בדרך כלל אין איסור לנדנד ילד בנדנדה, אף כאשר המקום הוא כרמלית.

במשנ"ב משמע שהאיסור בטלטול הדלי לחוץ הוא משום המים שעליו. ויש לעיין מה הדין של דלי ריק, כאשר הוא

היסוד של הדין זה שייך גם במרפסות שלנו, שלפעמים המעקה נמוך מ' טפחים לשיעור חזו"א [בבנינים ישנים מאוד], ומ"מ המרפסת היא רשות היחיד משום שיש לה פתח לבית, והיא נחשבת חורי רה"י. וכן כשיש אדנית מאכל לפני החלון על ירה בנין, הרי זה כמו גזוטרסא שהיא חורי רה"י. בשעה"צ (סק"ג) ובביאור הלכה (ד"ה וחלון) כתב שצריך שהחלון יהיה סמוך תוך ג' טפחים, ולא יותר. ובדוגמאות אלו באופן שיש דלת למרפסת תמיד היא סמוכה לבית.

אבל אם המרפסת נמוכה ונמצאת תוך י' טפחים לקרקע של הרחוב או החצר, ואז מצוי שאין לה מעקה, או שיש מעקה שעשוי משני מוטות מרווחים שאין לבדו ביניהם, ככה"ג אין לה דין חורי רה"י, כיון שנוח להשתמש מבחוץ, והיא גם חורים של המקום שבחוץ שהוא כרמלית, לכן במקרים אלו אסור לסלטל מהבית למרפסת, וכן לא יותר מד' אמות במרפסת עצמה. דבר זה מצוי בדירות קרקע ובפרט בצימרים, ויש לשים לב שבאופנים אלו אפילו המרפסת אסורה.

בענין מש"כ השו"ע למלאות מים מהים, בזמנינו לא מצוי למלאות מים מבחוץ דרך החלון, כי איננו גרים על נהרות, וגם המים באים דרך הברזים. ומ"מ היו מקרים שהיו אנשים בבתי מלון עם מרפסת על המים, ורצו להנות בדרך משחק לדלות מהמים. והנה המרפסת מוקפת מחיצות, וא"כ אולי נאמר שהם יתירו את המים. אלא שהמחיצות נמצאות מעל המרפסת, וא"כ דינם תלוי במחלוקת שלדעת השו"ע אומרים גוד אחית, והמשנ"ב (סק"ה) הביא שיש חולקים וכתב שלכתחילה ודאי נכון להיזהר. אבל אם נתבונן נראה שאין היתר במקרה זה, כי גם לשו"ע זה יעזור רק אם ידלה מהמים שתחת המרפסת, כמו בציור של השו"ע שהיה חור בקרקעית הגזוטרסא ודרכו היו ממלאים. משא"כ במקרה הנ"ל שמשליך את הדלי מחוץ למעקה של המרפסת, הרי דולה מהמים שמחוץ למחיצות, וזה אסור לכו"ע.

אם עשה לה מחיצה. מבואר שבמחיצה על המים הקלו, שאע"פ שהיא תלויה אמרין גוד אחית והיא גודרת את מקום המים שמתחתיה. אבל ביבשה לא הקלו בזה, וכמבואר בגמ' בכמה מקומות (עירובין דף יב.). שמחיצה תלויה ג' טפחים פסולה, כיון שהגדיים בוקעים תחתיה. [ודין זה לא נזכר בשו"ע להדיא, רק בדרך אגב כמה פעמים וצ"ע]. לכן נזכיר אותו כאן, שהוא נוגע למעשה הרבה מאוד].

בשני אופנים מצוי בזמנינו מחיצה גבוהה ג' טפחים באורך י' אמות הפוסלת את ההיקף, והם אופנים שלא שמים לב אליהם. א. שערים של אתרי בניה, פעמים רבות עושים אותם גבוהים מהארץ, כדי שיוכלו להפתח גם כשהחול אינו ישר אלא עם תלוליות. ואפילו באופן שמלכתחילה עשו את השער סמוך לקרקע, מצוי שלאחר חפירת שטח הבנין נופל חול מתחת השער אל הבור החפור, ונוצר חלל ג' טפחים. כמו"כ המשאיות הכבדות הנכנסות ויוצאות גורמות שהחול יזוז מהפתח. וצריך לכך עירנות גדולה.

ב. במקומות רבים יש סחף של חול מחמת הגשמים, וזה גורם שבמשך הזמן נעשה חור מתחת הגדר. והדבר מצוי גם בגדרות הביטחון שבישובים. וכן יש מקומות שבעלי חיים [חיות בר] חופרות תחת הגדר, לכן גם ביישוב המוקף גדר יש צורך לבדוק אם היא כשרה לעירוב. והדברים ידועים ומצויים.

סוף סעיף א'. ומימי יכול לשפוך על דפני הספינה, והם יורדים לים, דכיון דלא זרק להו להדיא לים, אלא מכוחו הם באים, כוחו בכרמלית לא גזרו. דין זה הוא יסוד בכל דין הוצאה בכרמלית, שלא גזרו אלא על מוציא בידים ולא ע"י כוחו. דוגמא מצויה לדין זה, במרפסת שנשפך בה מים, או ירדו גשמים, ויש צינור קצר שהמים יוצאים דרכו לחוץ, האם

מותר לגרוף את המים אל החור, כי הרי מוציא מהמרפסת שהיא רשות היחיד, אל הרחוב או החצר שאין בהם עירוב.

בדין זה יש לחלק בין הרבה מקרים שונים. אם המקום שהמים נופלים אליו בחוץ הוא רשות הרבים, אסור בכל אופן לגרום למים לרדת, כי גם הוצאה מכוחו אסורה. אבל אם מדובר במקום שהוא כרמלית, כגון שביל קטן או חצר שאינה מוקפת במחיצות, מותר לגרוף את המים שייצאו דרך הצינור, כי לא גזרו על כוחו. אמנם אם דוחף אותם חזק לתוך הצינור, יש מקרים שיוצאים מכח זריקתו באופן שנחשב הוצאה בידים ממש, וזה אסור גם לכרמלית. ואם המים נשפכים לחצר שאינה מעורבת, דינם כנשפכים לכרמלית [שיש היתר של כוח].

יש אברכים שהשתמשו בדין זה להכניס עגלה לבית במקום שאין עירוב, ע"י שעשו רמפה מקרשים (קרש מונח בשיפוע, כמו הכבש של המזבח), שהניחו את הקרש מחוץ לדירה, והעמידו את העגלה למעלה, כדי שתתגלגל לתוך הדירה. וכן כאשר הוציאו העמידו קרש אחר בתוך הבית כדי שהעגלה תתגלגל לחוץ. [ואי אפשר להשתמש באותו קרש, כי אסור להכניסו לבית]. אבל אם העגלה נתקעת בירידה, אסור לדחוף אותה פנימה. ויש לעיין מה יעשה כשהיא נעצרה במצב שחציה בפנים וחציה בחוץ.

סעיף ג'. אם בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר, וצוואה נופלת בחפירה שסביב לעיר וכו'. בסעיף זה מדובר על איסור הוצאה באופן שהצוואה נופלת לרשות אחרת. השו"ע מדבר כאשר החדר של בית הכסא בתוך החומה והוא רשות היחיד, והצוואה נופלת לחפירה גדולה שמחוץ לחומה שהיא כרמלית. בשו"ע כתב מקרה שהחפירה היא קרפף יותר מבית סאתיים, וה"ה באופן שחסר לה מחיצות שנעשית כרמלית. [ומש"כ ברמ"א שמקום הצוואה יהא נחשב למקום פטור, כתב המשנ"ב (ס"ק ל"ב) דהיינו כשאינה רחבה ארבעה ע"ש].

הרמ"א הוסיף מקרה של שני בתים, שלכל בית יש חדר בית הכסא בפני עצמו, והצוואה נופלת לחפירה של שניהם, יש בזה איסור שמוציא מרשותו הפרטית לחצר של שניהם, אם לא עשו עירוב. ואע"פ שפסק השו"ע (סי' שע"ב ס"א) שכלים ששבתו בחצר מותר להעביר מחצר לחצר, מבאר בשער הציון לקמן (סי' שע"ו ס"ק כ"ה) בשם רע"א, שבית הכסא שבבית הוא חלק מהבית, ומהבית לחצר המשותפת אסור להוציא כל דבר, כשלא עירבו.

והחזו"א (סי' ק"ג ס"ק כ"ח) חולק וסובר שרק החדר שאוכלים בו נקרא בית, ולא בית הכסא וגם לא שאר חדרי הבית, ולכן הניח דין זה בצ"ע.

מדין זה לומדים למעשה נפק"מ לסלטול עגלה במקומות שיש מומרים וגוים ואי אפשר לעשות עירוב חצרות בפת, ובכל זאת מותר להעביר חפצים שהיו בחצר מחצר לחצר [כשיש היקף של מחיצות כשרות], כגון עגלה שהיתה בחדר מדרגות. ולפי דברי רע"א והמשנ"ב אסור להכניס עגלה זו לכל חדרי הבית, גם לחדרים שלא אוכלים בהם, כי גם הם נחשבים בית. וכן יש להורות למעשה. [פרטים נוספים בדין זה, עיין בס' שע"ב ס"א, ובחוברת "פתח העירוב" דיני כלים ששבתו בחצר"].

לשמיעת השיעורים היומיים במשנה ברורה

חייגו 03-6171110-1-19

לשמיעת השיעורים היומיים בשאלות אקטואליות

חייגו 03-6171111-1-3-3-52

ניתן לקבל את המצגת המיוחדת

באמצעות ג'מבו מייל - לשלוח בקשה לכתובת a83320@gmail.com

לקבלת עלון זה במייל - לשלוח בקשה לכתובת a83320@gmail.com

דרושים תורמים להוצאת הגליון, ניתן להנציח לעילוי נשמת ולהצלה, בזכות השבת מקור הברכה - 0548483320

ספר תורני צריך איכות.

איכות

מכון הוצאה לאור

054-850-4410

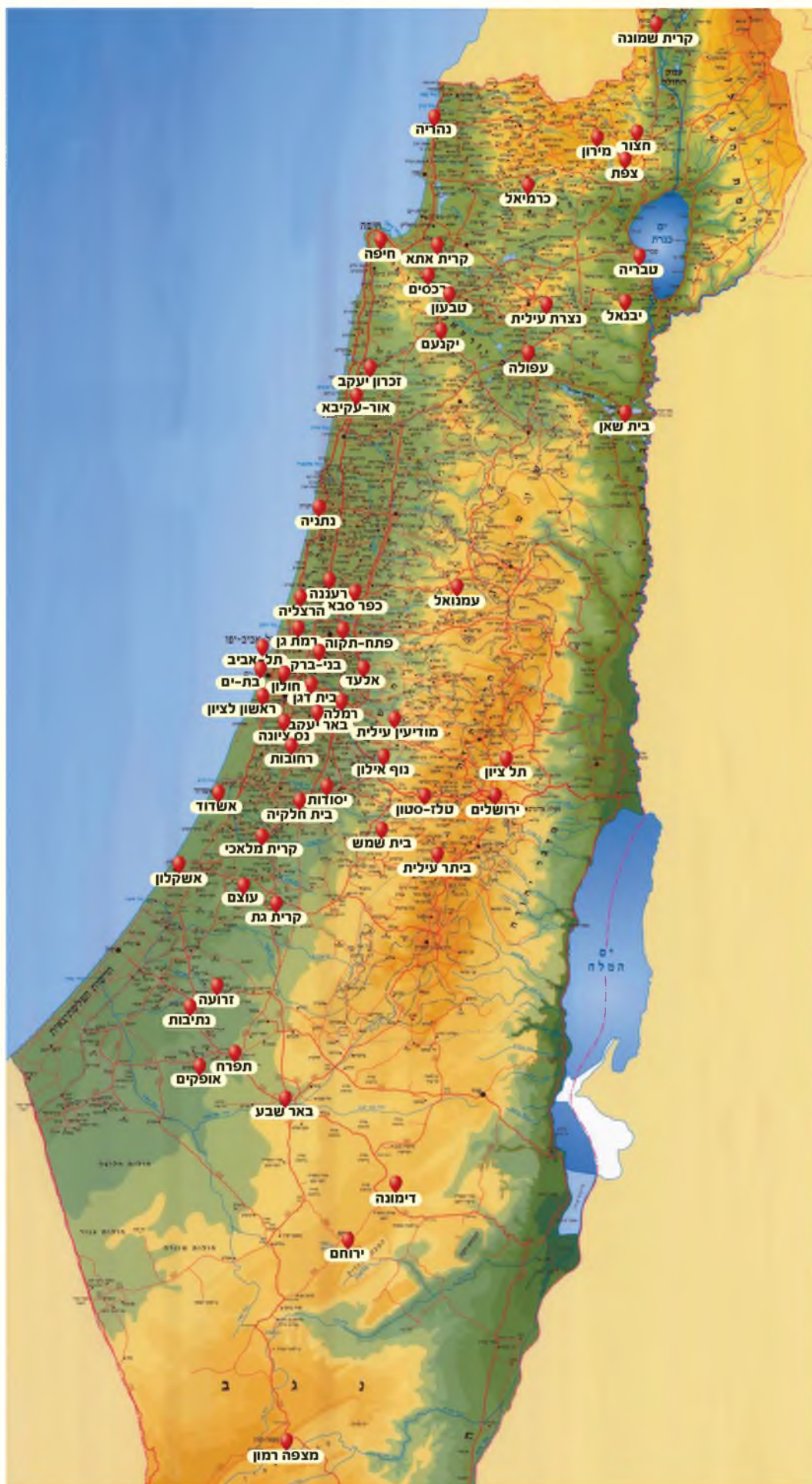
e0548504410@gmail.com

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

יזמים ישיבת נר זרח עמנואל בבתי הכנסת: המרכזי קהל חסידים חניכי הישיבות סלונים שולה גבעת המורה פתח תקוה גני דוד בבתי הכנסת: אוהל אברהם מקוה בעש"ט מרכז העיר אבי עזרי ישיבת לומז'ה יש"ק אור ישראל כפר אברהם כולל אוהל רחל 050-4187771 צפת בביהכ"נ אוהל דב רח' האחד עשר ישיבת צפת רח' האר"י רמת גת ביהמ"ד קרעטשניץ רמת מלאכי כולל שעל יד הישיבה רמת שמונה 052-7136824 ראשון לציון שדה חמד ישיבת עטרת שלמה רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול לב לאחים רמב"ם גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 דרכי דב גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 בביהכ"נ שבת אחים גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בנה ביתך בביהכ"נ היכל משה הל אביב מלון דבורה שפירא מכולת רחל רח' ר' ישראל סלנט 053-5515612 15 תל ציון 052-7626880 (משפ') ישועה) חפר 08-9924520 ישיבת תפרח-תושיה	בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י רמות פולין ביהכ"נ אוהל יוסף רמת שלמה ביהכ"נ המרכזי שערי חסד 054-8498969 (קירט) פאר סבא בביהכ"נ ע"ש הצדיקים פרמאל הקהילה הדרומית בביהכ"נ כרם מיכאל שכונת המייסדים ישיבת רנה של תורה בביהכ"נ תורה ותפילה מודיעין עילית בכוללים: עטרת שלמה, ישכר באוהל'ך, הר"ן כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא מגדל עוז חפציה ישיבת כנסת יצחק בביהכ"נ המרכזי נאות הפסגה בביהכ"נ המרכזי קריית ספר בבתי הכנסת: אוהל יוסף מאיר חזון דוד פונוביז' קול תורה קצות החושן שיח יצחק שיר ושבחה ברכפלד ישיבת מיר בבתי הכנסת אוהל תורה חניכי הישיבות רשב"י ישועות דוד גרין פארק ביהכ"נ בני הישיבות גבעה הדרומית בית תפילה מירון בכולל של הרב אבוחצירא מצפה רמון אצל ידידיו ר' איבגני בוגוסלבסקי הי"י נס ציונה כולל אור תורת שלום רח' סוקולוב 18 נצרת עלית הר יונה בביהכ"נ המרכזי נתיבות בביהכ"נ 054-8454356 (טרבלסי) ישיבת שחר שכי נתיבה רמת אפרים 052-7664668 ביהכ"נ מנין אברכים רח' גבעה 25 054-8452828 (וייס) ישיבת עטרת מתתיהו 054-8479928 (סעידוב)	יזמים יחד שבטי ישראל מדרשה לב לאחים יסודות ביהכ"נ המרכזי יזמים ביהכ"נ המרכזי 052-7627788 (מיכאל) יזמים בית וגן 02-6449498 (שעיר) הפיסגה 46 ישיבת קול יעקב בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים בית ישראל ישיבת מיר (בבנין המרכזי) גאולה חנות גל פז (מלכי ישראל) גבעת שאול בבתי הכנסת: יחי ראובן אוהל יונתן בכולל ישכר באוהל'ך ברכת יוסף גוש 80 ביהכ"נ בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גילה ביהכ"נ חזון נחום 052-7653820 גני גאולה בביהכ"נ נחלת עקיבא, בשטיבלך הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה כנסת 054-8429113 (גרוס) מטרסדורף ישיבת בית שמואל בביהכ"נ היכל שמואל נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: חניכי הישיבות מרכז תורה ותפילה שערי תורה סורוצקין בבתי הכנסת: אהבת תורה באר שמואל היכל שמואל סנהדריה ביהכ"נ פאג"י סנהדריה המורחבת בבתי הכנסת: עזרת תורה ויזניץ (מאור חיים) עזרת תורה בית הכנסת בית ישראל קטמון ישיבת יד אהרון קריית יובל בבתי הכנסת: אוהל אבשלום רח' רובינשטיין שיח ישראל רח' זנגיל פילוב רח' שטרן 30 רובע היהודי ישיבת אש התורה כולל צלו של היכל רוממה בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף)	לדרמן משכנות יעקב נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קה"י שם אבותי תפארת נחמן בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישכר באוהל'ך רח' סורוצקין נחלת משה עטרת שלמה (צעירים) פוניבז' (אוהל קדושים) אצל הניצנים ביישובות: אורחות תורה אהבת אהרון בית מדרש עליון גאון יעקב קרלין תפארת ציון מרכז חנות גל פז-ר"ע 88 חנות שאבעס חז"א 49 פרדס כץ במקוה בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוחצירא 9) אילת השחר קריית הרצוג בביהכ"נ זיו יהודה כרם גפן ישראל יית שאן בביהכ"נ חנוך לנער רח' הרב עובדיה יוסף 054-8443873 ית ים באבוב כולל בית יעקב כולל היכל התורה בביהכ"נ היכל הקודש רח' ויצמן 65 053-5515612 הרצליה שכונת נווה עמל בביהכ"נ חפץ חיים רח' כצנלסון זכרון יעקב בבתי הכנסת: חזון איש מסילת ישרים חולון תל גבורים כולל עטרת חכמים רח' החיים 5 חיפה נוה שאנן ישיבת נחלת הלויים בביהכ"נ מקלט רח' פרל פינת מנדלה הדר ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים) בביהכ"נ צא"י כענון בביהכ"נ קדושי השואה כולל איילת השחר כרית קריית שמואל שטיבלך (רח' ורנה) נוף כנרת מוריה בביהכ"נ המרכזי רח' הרב אלישיב 7 טל סטון 052-5335545 (כל בו אלן) יבנאל ביהכ"נ מעין גנים	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: קיווי שיווי נחלת שמשון אצל הבחור חיים טיטלבוים אור עקיבא בבתי הכנסת: עץ חיים מרכז התורה אלעד אצל הניצנים ביישובות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד בבתי הכנסת: דרך החיים זכור לאברהם (הר"ן) מאור שרגא אחיעזר דגל התורה אשדוד רובע ג' - קריית חרדים בביהכ"נ בית שמואל רובע ז' 052-7668323 (מונק) בביהכ"נ עטרת צבי אשקלון 050-4181543 (לוי) באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכ"נ שערי תורה ישיבת אור לשרים רמה ג' ביהכ"נ אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכ"נ לב אליהו ביתר גבעה A באר אברהם רח' נדבורנא הר"ן רח' זוהילה גבעה B בבתי הכנסת: דרכי תורה רח' דרכי איש טוב דעת רח' פנים מאירים בית דגן אצל ידידיו ר' יוסף מוצרי הי"י בית חלקיה 050-4156578 (מן) ישיבת שערי שמועות בני ברק שכון ג' / יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: אוהל תמר אשכנז רח' יעל בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא בית הכנסת הגדול דברי שיר הליגמן המרכזי - רמת אלחנן חניכי הישיבות רח' רמב"ם יד אהרון

ניתן להשיג את הקובץ מודפס במקומות הבאים:

הצטרף גם אתה להפצת הקובץ במקומות נוספים!

36 יתומים נישאים באדר א'

מרן הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א:

"כל המשמחים את ל"ו היתומים הנישאים בחודש אדר הראשון,
ותורמים עבורם סך 360 ₪ למגבית "קופת העיר"

עליהם נאמר: 'אם אתה משמח את
שלי אני משמח את שלך' -

ויזכו
לשמחות
במעונם
בקרוב

1800-39-47-47

בכל עשרת אופני התרומה חובה לציין: עבור קרן 8230

10 דוא"ל	9 חשבון הבנק	8 במחשב	7 קופות צדקה	6 דואר	5 בתי הרבנים	4 מוקדים	3 בתי כנסת	2 טלפונית	1 בית רבנו
לשלוח את פרטי התרומה לכתובת: office@kupat.org	בהפקדה לחשבון הבנק: בנק 20, סניף 430, ח-י 337536 בנק הדואר: 2795156	כאתר קופת העיר בכתובת: www.kupat.org.il	בקופות הצדקה שברחבי הערים	משלוח בדואר (נא) לא לשלוח כסף מזומן)	לידי הרבנים המקבלים ששמותיהם מופיעים ע"ג מעטפות ההתרמה	במוקדי "קופת העיר" ברחבי הערים	בעמדות נדרים פלוס/קהילות שברחבי הארץ	ע"י המוקד הטלפוני של "קופת העיר" 24 שעות ביממה 1800-39-47-47	במוקד קופת העיר בבית מרן רשכבה"ג שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א רח' רשב"ם 23 ב"ב